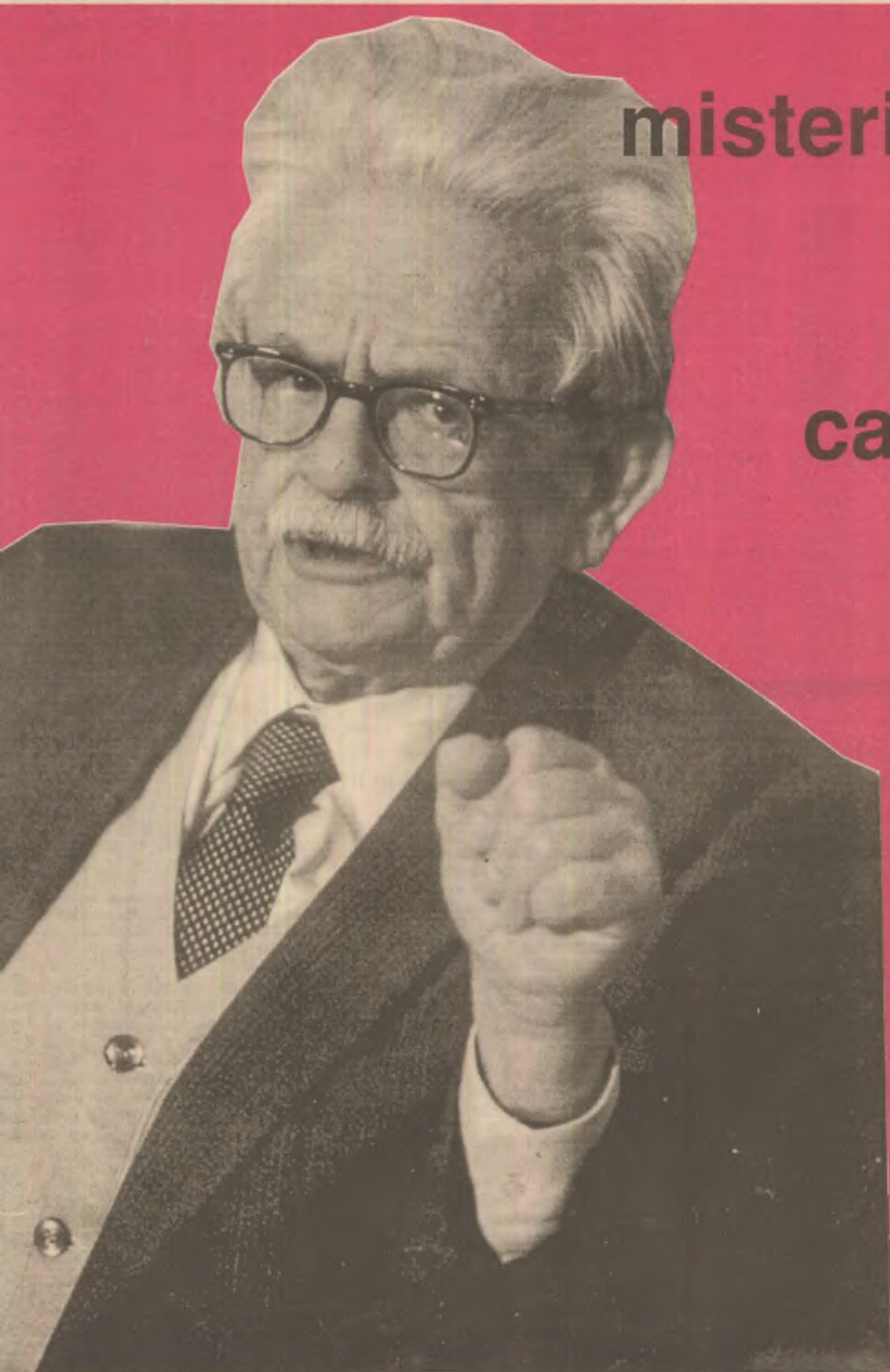

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. **25** (278), serie nouă. Miercuri 26 iunie 1996. Preț: 600 lei

misteriosul

canetti

ÎN FRUNTE, COMUNIȘTII

Într-o democrație autentică, obținerea știrilor interesante e orgoliul oricărei instituții mass-media care se respectă, căci, oriunde în lume, a informa rapid și eficient este echivalent cu a-ți spori audiența și a-ți căpăta, într-o concurență acerbă, un capital de stimă. Numai la noi e altfel. Televiziunea națională respectă – prin câțiva reprezentanți ai ei! – o tradiție și nu-și poate însuși astfel de noțiuni și principii, oferind privitorilor și pre-văzătorilor eșantioane care o individualizează încă o dată în tangoul ei proverbial.

O dată într-un an se decernează premiile Uniunii Scriitorilor, cele mai importante premii literare. Creatorii de toate orientările le râvnesc și le recunosc (chiar dacă se mai ivesc și unele voci nemulțumite!), dar important e că evenimentul nu trece neobservat, dimpotrivă, devine o sărbătoare națională. Ei bine, răvășiți de vanități, bănuim politice (fiindcă de cele culturale nu poate fi vorba, atâtă vreme cât pompierismul e în floare acolo!), teleaștii și-au dat iarăși arama pe față, una coclită, rod al calcului biliar.

Stabilite, inițial, să deschidă **Simpozionul**, și-așa programat pe la miezul nopții, secvențele cu premiile Uniunii Scriitorilor au fost plasate la închiderea acestuia, fiindcă erau evenimente mai importante, de o actualitate copleșitoare. În uvertură l-am descoperit pe pretutindena Grigore Vieru care căpătase un premiu al Băncii Religioșilor, dar nu în acea zi, nu în acea săptămână, ci cu multă vreme în urmă, după calculele

noastre, vreo lună. De altfel, secvențele cu pricina le mai văzuserăm și le-am comentat prompt, dar au fost reluate și-acum, ca telespectatorii să știe cine se află tot în frunte, și nu trebuie uitat asta niciodată, adică toții Adrian Păunescu și Dinu Săraru, și, cu voia dumneavoastră, Iosif Sava, invitat de onoare în cadru și de cadre.

Apoi, ni s-a arătat la față Alexandru Balaci, purtând pe chip, eventual, pe umeri, 80 de ani. La mai mulți ani! Cu merite notabile în cultura română, Al. Balaci nu poate fi uitat când ne amintim de cultul personalității. Știm cu toții cât l-a cântat pe Ceaușescu, pe toată gama, de a răgușit, ca și Păunescu, ca și Săraru, și ne impresionează încă și acum corzile lor vocale. Au un tremur specific, ca al lăutarilor de curte. Puterea le cunoaște propensiunile și, pentru a nu-i pierde, îi recompensează periodic, firește, cu ajutorul cozilor de topor. Coabitare jalnică!

Și-ar mai fi ceva de semnalat. Președintele Uniunii Scriitorilor, Laurențiu Ulici, ca și președintele juriului din acest an, Dan Cristea, au făcut afirmații măgulitoare la adresa sponsorilor, la adresa celor care vor să intrăm în normalitate, dar discursurile celor doi n-au intrat pe post. Să credem să șefii de la departamentul artă-cultură ai T.V.R.-ului tânjesc după **iepoa de aur** și vor, prin toate scenariile, să ne împingă iarăși acolo? Nu cumva aceste practici dubioase îi trădează și-i descalifică? Lamentațiile lor, cu diverse ocazii, devin ridicole. Ba, am putea spune, nocive.

ATINGEREA CĂRȚILOR

de NICOLAE PRELIPCEANU

Recentul târg de Carte de la Teatrul Național mi-a lăsat, oricum l-aș întoarce, un gust amar: multe cărți de care nu te mai poți atinge. Sau poate că-nici nu mai trebuie să te atingi de toate cărțile de care ai vrea să te atingi. Lăcomia e aceeași în toate zonele vieții. La urma urmei, câte dintre cărțile pe care le colecționăm ajung să și fie citite de noi? Pentru că deși paginile lor sunt numerotate, dând impresia că nu e mare lucru să le parcurgi ele sunt nenumărate, în timp ce zilele, orele, minutele și secundele vieții noastre, deși în aparență fără termen, nelimitate, sunt – ele – mai numărate decât orice alt articol din lumea aceasta.

Așa cum zeci, sute, mii de oameni treceau prin fața standurilor cu tot felul de cărți, rareori oprindu-se în fața lor, de fapt rareori oprindu-se ca să cumpere, căci de oprit ca să privească se mai opreau, tot astfel suntem noi, trecători prin fața bibliotecilor noastre de-acasă, mai mari sau mai mici. La nevoie, scoatem una, mai multe cărți, din raft, și aflăm ce aveam de aflat, dar în realitate nu aflăm nimic altceva decât că suntem niște trecători prin viața lor care, în multe cazuri, se va prelungi mult după a noastră.

Am văzut la cineva o carte foarte veche, aproape un incunabul, pe care câțiva trecători prin viața ei își însemnaseră numele. Era editată prin 1509, iar însemnările datau de prin secolul trecut. Până atunci însă, ea parcursesse alte, multe, vieți de om, chiar dacă acestea nu-și lăsaseră semnele pe filele ei.

Și totuși noi nu ne putem abține de la dorința nesăbuită de a poseda cărțile care ne plac, în fapt, dându-ne pe mâna lor. Singurul lucru pe care l-am construit în viața aceasta a fost un fel de bibliotecă. Și știu că se va spulbera în patru vânturi, imediat după ce n-o să mai fiu. Dar nu le port cărților pică pentru asta. Așa cum forma pe care, o clipă, am întruchipat-o eu aici, deasupra pământului, se va pulberiza, tot astfel și biblioteca mea. Care este chiar eu însumi. De asta am avut un sentiment amar la recentul Târg de Carte de la Teatrul Național: că nu puteam să mai lucrez la mine însumi, la trecătoarea mea formă, acumulând cum aș fi vrut și alte cărți. Pentru ca toul să se spulbere într-o prea bună zi.

acolade

DESPRE REVISTE (III)

de MARIUS TUPAN

Într-o societate atât de controversată, cu îmbogățiri peste noapte (cei mai mulți, prin metode ilicite!), cu vip-uri de trei parale și lideri efemeri, în funcție de interesele unor partide și grupuri sociale bine constituite, e stimulat fenomenul de conversare a valorilor, ca autoritatea reală să fie îngredită iar miturile bine cunoscute, marginalizate. Nu altfel se explică migrarea unor literați de notorietate spre fotolii politice și administrative, convinși că numai acolo își vor păstra audiența și, firește, își vor satisface vanitățile. Din păcate, această glisare curioasă le diminuează faima, ba chiar îi pun în situații ridicole, dar asta e deja o altă poveste și nu insistăm acum asupra ei. Ei bine, revistele literare reușesc, în mare parte, cu mijloacele specifice, să omagieze creatorii inspirați, să separe operele autentice de cele kitsch, tocmai într-o vreme când maculatura e în floare. Grafomanii și orgolioșii reușesc mai repede decât alții să capete sponsorizări, să invadeze piața cu produse culturale ca, în aceste condiții, să fie și ei prezenți la festivalul cultural, indiferent ce impresie fac. Propensiunea acestora se observă mai ales la consoartele magnaților, ambiționate să cocheteze cu eternitatea. Te imploră nu să le elogiezi sau să le scoți în evidență steaua sub care s-au ivit, ci, curios, să le ici în seamă, oricum, cu orice prilej, ca numele lor să nu întârzie în anonimat. Bazându-se pe relații, cumetrii și legături subversive, astfel de persoane obțin și premii și ti le flutură pe sub nas ca pe niște trofee de preț. Cei care au ascultat declarațiile unor premiați ai Uniunii Scriitorilor, pentru cărțile anului 1995, au înțeles că laurii

nefalsificați sunt aceia acordați de colegi, de juriul în care s-au aflat creatori prestigioși, recunoscuți de întreaga obște, fiindcă a trișa aici echivalează cu a te elimina din competiție. De altfel, reacțiile în mass-media au fost dintre cele mai favorabile și de aceea ne scutesc de alte comentarii. Cum și revista noastră a dedicat un număr special evenimentului, sperăm să fi convins cititorii de rolul acestuia și cu această ocazie.

Scriitorul nu-i doar un martor ci mai ales un interpret al timpului său, motiv pentru care trebuie să se bucure de o prețuire deosebită. Or, din câte observăm, tocmai acesta îi lipsește acum. Asistăm la dezbateri de tot felul, unele în jurul problemelor grave ale societății, în care nu creatorii își spun cuvântul, ci indivizi dezacordați în cuvânt și destin, cam aceiași de la o vreme, și tot ne mai mirăm că se întinde tranziția ca o pomană țigănească. Apoi, unele tentative de a plasa în fruntea obștei inși vulgari și agresivi, veniți din domeniul în care și-au folosit îndcoșebi brațele și picioarele, rareori capul, e tot o performanță a vremurilor noastre. Cei care au rămas în cultură, la revistele literare, la edituri, la masa de scris, știu prea bine că au ales pauperismul (cel material, firește!), poate chiar umilința, că nu-i ușor să te așezi la capul podului pentru a căpăta sponsorizări, dar pe de altă parte, sunt convinși că nimic nu egalează o operă de artă autentică care, mai devreme sau mai târziu, când se va instaura și la noi normalitatea, va căpăta recunoașterea reală, ceea ce nu-i deloc puțin. În plus, va fixa în istorie o epocă a marilor rătăcirii, cu eroi ce se vor rușina când se vor recunoaște.

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul Cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (*director*), Marius Tupan (*redactor șef*), Ioan Es. Pop (*secretar general de redacție*), Alexandru Spânu (*redactor*), Victoria Popazu (*dactilografă colaboratoare*), Ion Cucu (*fotoreporter*)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1, telefon 659.67.60.

Cont: Agenția Credit Bank, sector 2, nr. 40.10.11.50.16 (lei) și 40.20.11.50.12.16 (valută)

Tehnoredactare computerizată:

INFOGIP

Marius Predescu

Tipar: INTERGRAPH

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în **Catalogul publicațiilor** la poziția 2048.

CONDIȚIA ȘI FAPTA

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

În istorie – mai ales în aceea a ultimului secol – tratatele de terorism nu au lipsit. Pythagoras spusese, cu mai bine de două milenii și jumătate înainte, că aserțiunea cea mai evărată, care poate fi avansată este aceea că oamenii sunt ticăloși“. Este, cu siguranță, prea mult să se pretindă așa ceva, dar se dovedește mereu faptul că ființa umană poate fi cu ușurință concertată sub raport social, poate fi adaptată, adusă la condiția de a se comporta pasiv, autoagresiv, absurd, grotesc, prin aceea că i se aplică o serie de semnale (sau i se înșmăta mesaje) alienante.

Într-un mai vechi tratat de terorism (trebuie spus că Machiaveli însuși s-a exercitat, oarecum, în acest domeniu, cu al său „Tratat despre conspirații regicide“), s-a sugerat o cale relativ simplă pentru demoralizarea națiunilor, pentru asamblarea lor, pentru aducerea unor state regi la condiția de areactivitate și supunere: asasinarea unor personalități, după o regulă și în modalități noninteligibile, absurde. Comunismul – și nu în ultimul rând cel românesc – a ales repede că asasinarea acestor personalități trebuie să fie (sau nu mai trebuie, în cele din urmă, să fie) un fapt fizic – ea poate foarte ușor capeta un caracter pur moral.

Comunismul a simțit întotdeauna în națiune un din principalii săi dușmani. Orice formă de

asociere umană, în afară de aceea a propriei ierarhii și complicități criminale, a fost considerată de comunism ca o modalitate a ființei de a se păzi de dominația sa anihilantă.

Pentru a priva persoana umană de suportul său național – pentru a-i sustrage sursa rezistenței sale, care este comunicarea, în cadrul unei identități culturale trăită și dezvoltată voluntar – comunismul (eventual românesc) a confiscat conceptul național și a încercat să anihileze moral pe toți acei care – personalități fiind, ori devenind – ar fi putut să reprezinte națiunea cu reală strălucire.

Prin cele mai abjecte tehnici, un grup specializat a pornit, cu două decenii în urmă, asasinarea morală a poporului nostru urmând, astfel, altor grupuri care practicaseră aceleași lucruri, prin utilizarea metodelor opresiunii și eliminării fizice a purtătorilor de valori. Membrii ultimului grup au operat și imediat după colapsul sistemului comunist, pentru continuarea mortificării energiei omenești din care ar putea să revină la viață națiunile viguroase ale centrului și răsăritului Europei.

Există o realitate politică în care poate încăpea o enormă scală de valori, de la unele aflate foarte la stânga până la cele plasate – simetric – foarte la dreapta seriei și există o realitate a crimei morale care, doar prin aroganță

și abuz, pretinde a apărea sferii politicului. Comunismul de altădată – devenit extremismul jalnic de astăzi – nu este nimic altceva decât o infirmitate, impotența de a percepe ori măcar imagina valoarea – infirmitate interioară transformată în crimă la adresa națiunii.

Criminalitatea este întotdeauna simbolic lombrosiană – criminalul își expune, prin diformitate cel puțin comportamentală, prostia. Există două definiții ale prostiei, la care se poate foarte bine adăuga o a treia. Toate corespund impecabil comunismului prerevoluționar și extremismului post-revoluționar. Prima este aceea a confundării aparenței cu realitatea – valorile și-au schimbat semnul în trecut și nu foarte multe sunt acelea care și-au redobândit sensul autentic, în cadrul limbajului și comunicării. Cea de a doua definiție este aceea a confuziei criteriilor – precum aceea marcând competență și origine socială, diplomație și spionaj (sau terorism moral, dezinformare, șantaj, etc.), artă și propagandă.

Forma de stupiditate care a influențat cel mai mult istoria umanității, culminând în comunism și, încă o dată, în post-comunism este asimilarea premisei (condiției) cu fapta. Conform acestui mod al iraționalității, al gândului care nu este gând, ci scufundarea în mizeria propriei ființe, frumusețea feminină nu poate fi decât ușurătate, comunicativitatea nu poate fi decât trădare, nongregaritatea nu poate fi decât dușmănie. Cei care continuă să încerce – prin vulgaritatea cea mai ternă – asasinarea morală a națiunii noastre pot gândi o clipă doar la atât: cât de bine au știut adevărații șefi comuniști să le descopere și să le utilizeze prostia – altminteri nimic nu ar fi interzis ca și ei să devină oameni. Textele Filocaliei nu includ prostia între defecte, ci între păcate.

minimax

NOTE DE LECTURĂ»

de ȘERBAN LANESCU

În săptămâna când: a) s-au ieftinit țigările și s-a scumpit apa minerală; b) mintirea mineriadei din '90 s-a estompat cu încă un an pentru mazăgă uitării să-i consolideze novatului imunitatea; c) a ieșit pe divertă în carne și oase, *live*, lofan, unduios, unusuros și ogant – prototipul *vesman*-ului; „băieții noștri tricolori“ au ajuns

de pomină, dovedindu-se că pentru clasa lor trebuie schimbat reglementul; e) a pleznit gogoșa cu ăla de-a-ntins-o-n 22 dec. '89, că degeaba l-au mai votat toate coafezele și chivuțele din Capitală; f) la „Materna“-n Drumul Taberei s-a băgat zilnic lapte compensat; g) etc; h) etc. – taman dară într-o asemenea săptămână de iunie în care tot românul n-a avut pentru că

de ce să se plictisească, nu-ș' de ce, totuși, m-a pocnit fandacsia ce altcumvașilea aș mai putea-o numi stare de disconfort metafizic de să sune mai pricopsit. C-așa e – am constatat în cele din urmă, căutând motivul pentru a mă bucura în continuare de viață – dacă nu-ți stăpânești viciile și obsesiile! Mi s-a tras deci de la cititul gazetelor, iar pen' că of-ul îmi pare de... interes general (ce-o fi ăla prea bine nu știu, da' se poartă), mi-am îngăduit, iată, să-l spun.

Așadar, a fost întâi o informație promoțională din „22“. În curând la „Humanitas“: Tzvetan Todorov, **Confruntarea cu extreme. Victime și torționari în secolul XX**. Aflând, mi-am amintit despre demersul lui Todorov (pe un alt tărâm ideatic decât cel în care și-a câștigat notorietatea) că își are obârșia în perplexitate. Cum de-a putut să se întâmple, ce s-a întâmplat în lumile pe unde a bântuit totalitarismul, fie în varianta lui „brună“, fie în cea „roșie“? Va fi, m-aș încumeta să spun, cartea verii '96 deși nu cunosc ce-or să scoată alte edituri. Apoi, în virtutea tabietului săptămânal ce-mi potolește apetitul masochist, împreună cu alte câteva

foi cotidiene (ca bunăoară „Vocea României“ sau „Dimineața“) m-am delectat cu „Dilema“. Cu encomionul dedicat de A. Pleșu lui M. Manolescu, asta după ce c-o săptămână-n urmă, ca să vezi coincidență!, R. Cosașu ținea în aceeași direcție. Fandacsia, însă mi s-a tras dintr-altceva. Vie fiindu-mi în minte mai sus pomenita perplexitate, citeam în „Dilema“ un text al lui G. Andreescu – „Interes național, profil intelectual (IV)“ – în care este conținută următoarea recomandare: „Când ne gândim la Occident trebuie să avem în față imaginea unui **spațiu al confruntărilor de idei**, a unei **piețe unde intră în competiție interese și decizii**, a intersecției a nenumărate **procesuri independente**, cu rezultate puțin previzibile pe termen lung.“ Prin așezarea într-o asemenea perspectivă, Occidentul, crede G.A., nu mai „poate fi calificat drept «cinic», «ingrat», «indiferent», «trădător» etc.“ Corect? De bună seamă. Nu cumva însă...? Cât privește totalitarismul, lumea occidentală, în bloc, împărtășește consensul judecării cu măsuri diferite a celor două variante, comunismul beneficiind de îngăduință în pofida unor performanțe întru oroare indiscutabil superioare. Iar dacă există totuși acolo niscavăia voci care condamnă această asimetrie cinică, ele sunt răzlețe și, mai ales, nu contează la nivelul deciziilor politice. Spre liniștea to'arășilor noștri de-aici care pot astfel să (re)facă ce-au învățat, transmițând ștafeta. Și-atunci cum să nu te pocnească... fandacsia?! Înainte, ori după revoltă.

Adrian Oțoiu, *COAJA LUCRURILOR SAU DANSÂND CU JUPUITA*

Printr-o aglomerare năucitoare de detalii situate la intersecția verosimilului cu neverosimilul este „refăcută” o zi din viața unui tânăr arhitect abandonat de soție (acțiunea – dacă se poate vorbi de acțiune în accepțiunea reală a termenului – este plasată în apropierea exploziei sociale din decembrie '89, elementele parodice, digresive, aluzive tinzând spre „procesarea” – se vorbește, la un moment dat, de un procedeu aparte, „world processor” – unei tăieturi transversale în materia coșmarescă a realității românești pre-decembriste). A vorbi despre ceea ce se petrece faptic în stufosul roman ar fi lipsit de sens, deoarece farmecul cărții rezidă în construcția ei, centrifugă și centripetă totodată; unitatea romanului este asigurată, paradoxal, prin ocolirea coerenței, există aici un joc aproape obositor cu legile perspectivei, în maniera recunoscută a graficeii lui Escher. Acest excelent roman de debut poartă însemnele textualismului, critica l-a apropiat – pe drept cuvânt – și de George Bălăiță, iar „descoperitorul” talentatului universitar baimărean, Alex. Ștefănescu, vede în Adrian Oțoiu un „James Joyce al literaturii române”, un Joyce balcanic, aș adăuga; ca orice experiment reușit, *Coaja lucrurilor* încântă, deconcentrează, enervează uneori, niciodată însă nu plictisește și surprinde prin siguranța scriiturii și printr-un anume rafinament livresc. Mă întreb, însă, dacă nu cumva autorul s-a „sinucis” cu acest prim roman, un al doilea, de factură identică, nemaifiind posibil fără riscul cert al autopastișării. Dincolo de orice, Adrian Oțoiu din *Coaja lucrurilor* nu poate fi asemănat decât cu... Adrian Oțoiu, și ce își poate dori mai mult un scriitor? (Ed. Cartea Românească, 4080 lei)

Nicolae Panaite, *SEMNELE ȘI ÎNFĂȚIȘAREA*

În *Postfață*, există două texte critice, care, după convingerea mea, definesc exact profilul unui poet insolit, cu slova marcată de credința apostolică, dar și de tentația luciferică: „Câteva teme fundamentale străbat poezia lui Nicolae Panaite în *Semnele și înfățișarea*: trecerea și devenirea, purificarea și salvarea ființei spirituale prin lumina divinității. Firește, întrebări omenești în fața misterului vieții și cosmosului își găsesc răspunsul în speranța supraviețurii iluminate de credința în nemurire.

Ceea ce trebuie să se rețină însă, dincolo de mesajul ideatic, sunt mijloacele poetice, artistice, prin care autorul își exprimă crezul, profunzimea meditației și frumusețea metaforică a verbului. Nicolae Panaite se detașează cu artă de organic și operează cu elemente și imagini fantastice, halucinante, ce-l situează pe lector într-o lume conturată, substanța poetică înaripând și plasticizând cuvintele. Operând cu noțiuni metafizice, spațiul se penetrează pe distanțe milenare în timp.

Sufletul are ton de aur, eternul se împletește secundă cu secundă, așternerea revelației (pentru că întreaga poezie pare dictată poetului de o supremă forță ce-și desconspiră secretele) pe hârtie se face cu o peniță înmuiață în întuneric. Excelente metafore ce dau textului frumusețe și inefabilitate. „Cuvintele sunt substanță din trupul poetului (o lumânare din carne ce arde veșnic) ce se scriu cu sânge” (Constantin Hușanu). Și: „... poetul este un mistic modern, purgat de orgoliul romantic și fără legătură directă cu ortodoxismul dintre cele două războaie. Nicolae Panaite nu scrie din afara credinței, nu se răfuiește, titanice, cu Dumnezeu și nu-l adulează fanatic, ci scrie dinlăuntrul Cuvântului. El este în credință, iar acolo nu încap trufia”. (Val Condurache).

Acest poet, despre care sunt sigur că se va mai vorbi, mi se pare a fi un mistic circumspect, neafarea esențelor divine asigurând forța versului său. (Ed. Moldova, 2000 lei)

Herbert Marcuse, *EROS ȘI CIVILIZAȚIE*

Bestseller al deceniului cuprins între anii 1960 și 1970, studiul conține în nuce o serie de idei care vor fi extinse în *Omul unidimensional* și care vor constitui, parțial, fundamentul ideologic al studențimii protestatare din respectivii ani. Societatea modernă occidentală gândeste/acționează în termenii unui pragmatism opresiv, întreaga energie psihică fiind orientată deliberat spre muncă, familia monogamă și sexualitatea unidirecționată (scopul singular=procrearea) reprezentând elementele de sprijin ale unui sistem represiv coerent, dezumanizant, în viziunea autorului. Soluția evadării din acest infern modern, pus diabolic la punct, ar fi de natură psihanalitică, doar sondarea inconștientului, a acelor zone în care principiul plăcerii primare s-a conservat nealterat putând muta omul în teritoriul re-găsirii sale, în spațiul unei existențe în care antinomia natură-cultură poate deveni armonie. Folosind expresia lui Marcuse, se urmărește „transformarea sexualității în Eros”. Cuțit cu două tăișuri, deoarece, propunând distrugerea unui tabu, Marcuse vrea să instaleze un altul, din care poate deriva (în mare, s-a și întâmplat) haosul social, dezlanțuirea anarhică a instinctului animalic, primul pas spre disoluția totală. (Ed. Trei, p.n.)

Andrei Țurcanu, *CĂMAȘA LUI NESSOS ȘI BUNUL SIMȚ*

Basarabeanul Andrei Țurcanu s-a născut la Cigârleni – Ialoveni, în 1 IX 1948; studii la Universitatea de Stat a Moldovei și aspirantura la Institutul de Literatură universală „M. Gorki” din Moscova. Actualmente este cercetător științific, coordonator la Institutul de Istorie și Teorie literară al Academiei de Științe a Republicii Moldova. Între 1990-1993, parlamentar și consilier prezidențial. Publică „Martor ocular” (1983, volum de critică literară), „Regăsirea numelui” (critică literară, în limba rusă, 1990), volumul de versuri „Cămașa lui Nessos” (1989) și, ultima, lucrarea de critică literară și ideologică „Bunul simț” (1996).

Poetul Andrei Țurcanu este un expresionist, a cărui viziune a fost definită lapidar de către Mihai Cimpoi ca fiind „neagră-profecică, mitologizantă în sens ontic”. Lumea versurilor sale se află în disoluție, asaltată de ploii, ninsori, „miasme roze, lingori, năluci unghiulare, surpări de azur”, o lume a unei suprarealități agonice, halucinantă, lipsită de orizonturi și de puncte orientative.

Criticul Andrei Țurcanu este un spirit penetrant și inventiv, are o minte ordonatoare, înclinată spre depistarea cauzalităților secrete ale operei literare, are puterea de reflexivitate și gustul de a contempla cât mai obiectiv cu putință. Asta nu înseamnă că ocolește ironia, maliția necesară, dar nu în detrimentul unei judecăți drepte ci al unei justificări critice acceptabile. Critic ideolog, Andrei Țurcanu se remarcă prin exactitatea limbajului, prin mișcarea sigură și prin fermitatea opțiunilor. (Ed. Cartier, Chișinău, p.n.)

ANTICARIAT Hart Crane, *THE BRIDGE*, New York, 1930

Poem în care „podul Brooklyn devine un simbol al legăturii dintre pământurile Americii, al mișcării oamenilor, al mărfurilor, al ideilor; simbol al triumfului uman asupra materiei pasive, al tuturor legăturilor dintre continente, dintre oameni, dintre vremuri; al dorinței oamenilor, arciindu-se prin infinit și spre etern. Poetul aspiră să realizeze echilibrul unei Americi active și, în același timp, dornică de frumusețe, integrând simbolurile lui Columb, Pocahontas, Rip Van Winkle, Poe, Whitman, împreună cu acelea semnificate de construcțiile tehnicii moderne americane. Unele pasaje ale celei mai bune poezii din vremea noastră pot fi găsite în *Podul*. Lipsa de limpezime lăuntrică e o fază a țelurilor lipsite de claritate din vremea aceasta. Crane a fost unul dintre acei oameni pe care fiecă epocă pare să-i aleagă drept crainici ai vieții ei spirituale; ei reflectă exact epoca”. (Allen Tate); „Dialectica poemului slujește clar scopului de a feri viziunea de hipsimplificare... În concluzie, Crane încearcă să obțină frumusețea pe căi complicate, mai curând decât simple, coerența lui e complexă, mai curând decât sintetică” (Gordon K. Grigsby); „Poemul este extrem de subiectiv în ceea ce privește limbajul și conținutul; și este de înțeles de ce este așa, pentru că întrebarea pe care și-o pune e o întrebare a unui individ, a unui poet în căutarea unei viziuni care îi va satisface necesitățile lui spirituale. Dar Crane a văzut problema poetului și ea pe una ce îmbrățișează problemele centrale ale societății în care trăiește; și soluția poetului – dacă poate ajunge la vremea – era, pentru el, o soluție ale cărei consecințe depășeau cu mult viața sa particulară”. (Thomas A. Volger).

Volumul se găsește la Anticariatul Scala și este oferit la prețul de 9000 lei.

top 5

Librăria Kretzulescu

- E.L. Doctorow, *Billy Bathgate* (Univers)
- Maurice Denuzière, *Louisiana* (Cartea Românească)
- Michel Foucault, *Cuvintele și lucrurile* (Univers)

Librăria Sadoveanu

- Olivia Manning, *Trilogia balcanică* (Univers)
- E.L. Doctorow, *Billy Bathgate* (Univers)
- Sanda Stolojan, *Nori peste balcoane* (Humanitas)

Librăria Eminescu

- Michel Tournier, *Regele Arinilor* (Univers)
- Adrian Oțoiu, *Coaja lucrurilor* (Cartea Românească)
- Paul Valery, *Criza spiritului* (Polirom)

Librăria Alfa

- Herbert Marcuse, *Eros și civilizație* (Trei)
- Carlo Ginzburg, *Istorie nocturnă* (Polirom)
- Paul Valery, *Criza spiritului* (Polirom)

Librăria din Bd. 1 Dec. 1918, nr. 53

- Philip K. Dick, *Cele trei stigmată ale lui Palmer Eldritch* (Nemira)
- Michel Tournier, *Regele Arinilor* (Univers)
- E.L. Doctorow, *Billy Bathgate* (Univers)

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm editurile interesate (dar și pe autori) să expedieze pe adresa redacției noastre un exemplar din noile apariții de carte.

UL ȘI REALITATEA

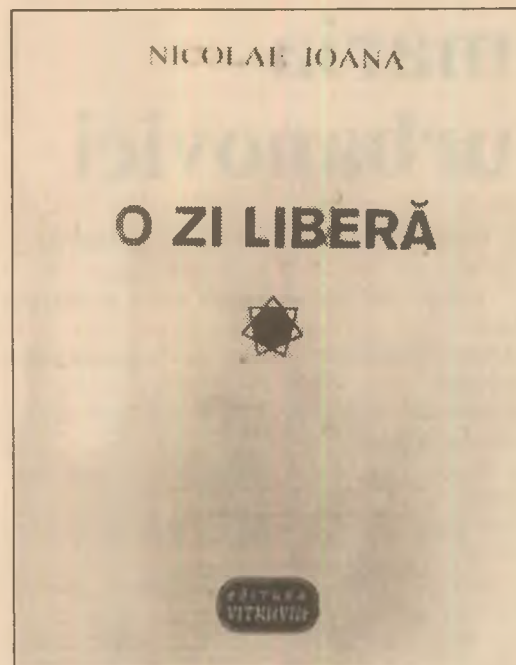
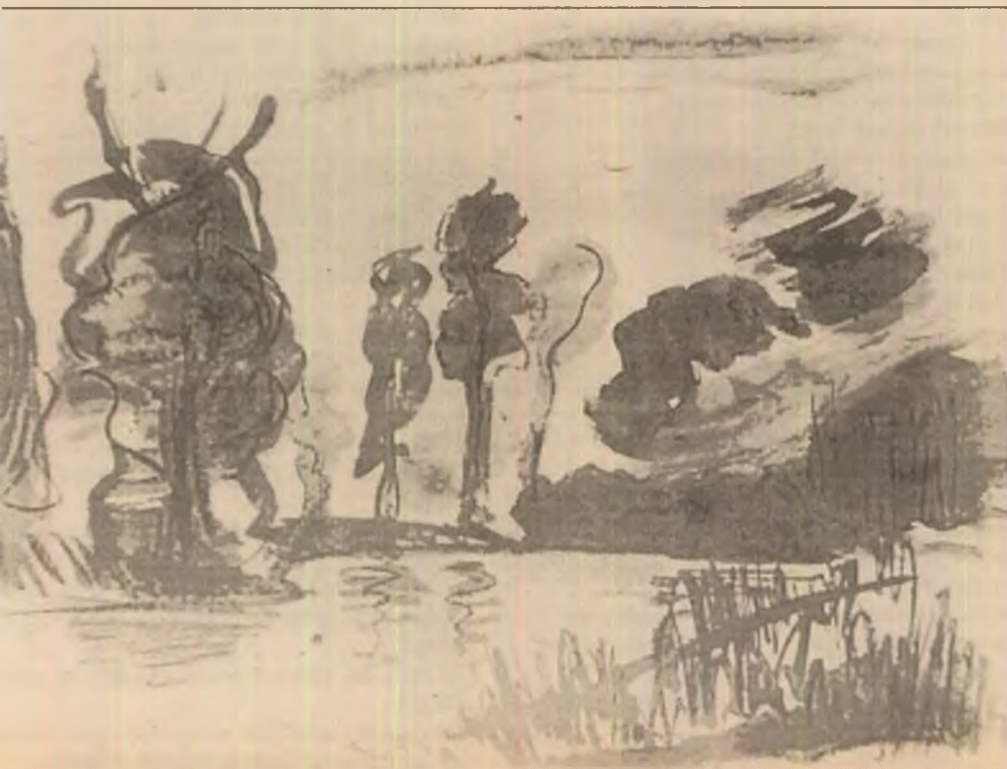
de DAN CRISTEA

Imaginea existenței simple, cu frustrările, tristețile, amărăciunile și pierderile sale, stă în centrul poemelor mai recente scrise de Nicolae Ioana. „Orice aș face viața mea e simplă”, afirmă poetul, făcând din „eul” liric un al tăcerii și solitudinii, al banalului și al iunii: „Eu, care aud cum îmbătrânesc./ eu, merg până la zidul acela și mă întorc./ eu o simplă existență./ eu, care nu zic./ eu care mă întorc în odaie/ și o văd pe m. Leonora/ cu baticul ei înnodat pe frunțile roșii, roșii” (p. 7). Într-un alt poem, intitulat „The James Joyce Tower”, poetul mai spune: „Între realitatea crudă și mine nu mai e nimic” (p.38), sugerând și de astă dată că „eul” este de un discurs al realului stereotip sau riu, lipsit de evenimente și de mari implicații. Altfel spus, „eul”, confundat cu realitatea, este un înregistrator al nimicului și insignificanței, al momentelor când viața și conștiința, sunt lumânări bătute de vânt, de-abia mai există, la granița ce le desparte fragil de realitate și iraționalitate.

Existența se definește, la Nicolae Ioana, prin simplitate și puritate, printr-o viață totodată cotidiană și necesară, organizată în ritual, precum îndeletnicirile de zi cu zi: „Soția mea iar vine să deschidă ușa/ a intrat pe furiș în cameră// pentru că o să fumuleț./ Deschisul ferestrelor ca și al morților/ este o îndeletnicire/ și se vede viața” (p. 81). S-ar putea spune astfel că „O zi liberă” e dedicată momentelor de simplitate vegetativă când nu se întâmplă nimic, în afară de scurgerea lentă, liniștită a timpului individual spre zonele existenței. Dimineața „plină”, de altădată, e în mod inexorabil de „gol”: „În dimineața eram foarte mulți/ și atât de puțini am rămas./ cum să vă spun, mai dispărea câte un om/ uitam la el cum se făcea din ce în ce mai mic/ din ce în ce mai tăcut, din ce în ce mai puțin/ În dimineața aceea eram foarte mulți/ și

atât de puțini am rămas./ Cum să vă spun, seara mai dispărea câte unul” (p. 75)

Dacă sensul și imaginea poetică sunt același lucru, trebuie să remarcăm predilecția lui Nicolae Ioana pentru imaginile suferinței mute, marginalizate, care nu ar avea glas de nu ar exista atenția confraternă a celui care își face din figurile dezmoștenirii, izolării și neputinței propriile sale oglinzi. Nebunul care cântă la muzicuță, femeia care plânge într-un parc, nebuna din stația de tramvai, orfanul, precum și numeroase siluete însingurate de bătrâni și bătrâne, surprinși în diferite ipostaze, compun laolaltă o lume sărmană, inexprimabilă sau golită de sens, cu un prezent precar și fără viitor. „Taci și rezistă!” e cuvântul de ordine al acestei lumi încredințate unei zile „fără capăt”. Poetul însuși, zugerându-se pe sine ca fiind un „bătrân tăcut și nostim”, un „bătrân citind”, un „biet muritor” sau ca pe un „om rătăcit, în sfârșit”, se include printre personajele poemelor sale, poeme-povestiri ale clipei, ale instantaneului trist și melancolic, petrecut pe străzi, în parcuri și odăi singuratiche, instantaneu în jurul căruia totul se stinge înghițit de timp și uitare, ca și de un soi de perversiune a vieții care începe în miraj și se termină în pustiu. O mitologie a frustrării și a contratimpului, a negării rolului propriu, a neîntâlnirii locului și orei propice se exprimă în versuri izbitoare prin simplitatea aparentă, cu o sintaxă care nu pune probleme, și unde cuvântul, cum ar zice Flaubert, e aidoma unui laminor care alungește sentimentele. Emblema acestei mitologii personale, de inadvertență, e de găsit într-un autoportret precum acesta: „Am fost orice./ am fost pe rând diavol și înger./ numai ceea ce trebuia să fiu n-am fost”. În aceeași ordine de idei, a contratimpului dintre dorință și realitate, să observăm că într-un poem ce deschide volumul, cel care visează la Salamina ca un miraj tipic pentru poet, o dată ajuns în Dublin-ul lui James Joyce, constată că se găsește într-o lume care nu

este a sa, o „lume grăbită umblând printre case, printre ziduri” (p. 45).

Scrise, cum spune Nicolae Ioana, pe o hârtie care „miroase a unt și a portocală”, versurile poetului sunt versurile unui visător și ale unui imaginativ, contrazis sau chiar brutalizat în sensibilitatea sa de întâmplările din realitatea imediată. Astfel, vederea unui copac lăsat de „un dentist și doi barmani” pe Dealul Mitropoliei îl aduce într-o stare de plâns care, alături de faptul menționat ca într-un proces verbal, constituie tot poemul: „în timp ce copacul stătea lungit la poalele dealului/ în timp ce eu plângeam și scriam acest poem;/ era în zece iunie 1995 anno Domini!” (p. 50)

Simplitatea poemelor lui Nicolae Ioana nu trebuie confundată cu naivitatea, pentru că există în acestea atât polivalență a sensului cât și o elaborare bine pusă la punct, potrivit unei „arte a tristeții”: „Câteva versuri scriu astăzi despre mine/ într-un spațiu strâmt/ la răscruce mai încerc să mă uit./ Înapoia mea nu e nimeni./ Câteva versuri scriu – la iarnă/ în câmpul acela pentru mine/ tristețea e o artă!” (p. 53). Imaginea morții insidioase, lent agresive, care pânzește viața oricât de simplă ar fi aceasta, e sugerată aproape în permanență, și mai ales prin după parabole, cea a „măcelarului” (p. 13) și cea a „lumânărilor” din pădure care „se juca cu noi, cu viața noastră”. În manieră ușor expresionistă, expresia sentimentului se realizează adeseori la Nicolae Ioana prin formă (concisă, bine articulată, deschideri și finaluri de efect) și culoare (culori nete, puține, precumpănind roșul, albul, negrul, verdele). Poemul însuși, așa cum se poate intui din versurile poeziei „După ce l-ai văzut pe bătrânul acela”, este o trecere complexă, ca prin mai multe ape și substanțe intime, de la fapt la memorie, de la amintire la rugăciune, de la determinare la indeterminare: „După ce l-ai văzut pe bătrânul acela/ îngenunchind înaintea tramvaiului// după ce ai văzut-o pe madam Leonora/ cu baticul ei înnodat pe frunte, în halatul ei de casă stacojii./ după ce te-ai dus să spui bună ziua portarului/ și-ai auzit zgomotul unei voci prin apropiere// după ce ai văzut totul și ți-ai amintit/ de tine și ai început să te rogi!” (p. 49). Acestea, prin urmare, ar fi treptele poemului, construit mai mult pe acțiuni decât pe descrieri, mai mult pe verbe decât pe epitețe și păstrându-și aerul inefabil în ciuda aparentei limpezimi.

Neaflut prea insistent în reflectorul criticii, Nicolae Ioana este un poet remarcabil care vine puternic din urmă. Poet al ritmului și repetiției ritmice, al frazării directe și firești, el privește viața deopotrivă melancolic și grav, cu un soi de stoicism care îi pune în lumină și momentele de pierdere dar și pe cele de valoare profund umană.

maria urbanovici

Poeme la împărțirea luminii

Ei sunt cei mai fericiți, pentru că nu au deschis decât
cămara bucatelor alese, a împreunărilor
nocturne.
ei sunt cei mai fericiți în turma fără nume,
păstorul îi duce
pe tăpșan doar când o dorește el, atunci în strai
festiv
sună goarna, copitele frământă lutul moale într-
un ritm
săltăreț, vibrează aerul de nerușinare, soarele
privește
îngăduitor și exclamă: „o, vino odată, măreț
viitor”
Vezi, niciodată nu ai fost pregătit pentru această
vânătoare
de muște, ele se întâlnesc organizat, lângă hoitul
de carne,
lângă râul de miere, care curge pe sub fereastra
măscăricilor.
Nu trebuie să vii înarmat,
nu trebuie să risipești frenezia sufletului:
fără emoții,
fără sentimente,
fără pic de rațiune
spune-le minciuni, minciuni.
Și vor veni în roiuri după tine!

2.

L-ai descoperit inel ruginit,
metopă zgâriată
de cuțitul memoriei,
ar deveni o valoroasă
descoperire arheologică,
dacă l-ai hrăni pe-acest vierme rătăcitor
cu o tavă de jărătic,
cu o mângâiere de alizeu.
Ar tresălta pe spinarea
unui elefant din armata lui Hannibal
însăpământând la porțile
unui imperiu nevăzut.

Limita disforiei

La miezul nopții, când doarme puzderia
de cărmizi inerte pentru cuptorul morții
(doar câteva lumini pâlăie în depărtare)
prin crăpăturile ferestrelor se strecoară
mirosul cianurilor de la uzină și abator.
Somn otrăvit. Visele și ele prinse în cercul
strâmt
al insultei ies din capul Gorgonei,
buchet de rădăcini noduroase,
reptile puternice să strângă
trupurile ostenite.
Înțeleptul de pază pierdut în lungi dialoguri
cu zidurile albe urmărește, cum inima oricărui
obiect
se deschide și bate.
Cafeaua din ceașcă în semn de compasiune
pentru
partenerul nocturn s-a sublimat de emoție
în acid prusic.
Erată: înțeleptul devenise și mai înțelept,
râbda sistematic de foame și în ciuda realității
striga Evviva, evviva!
Cu tălpile roase mergea spre paradis.

II

Eu sunt, mărimile voastre,
o pasăre a Paradisului, striga,
mi-am expus la un vernisaj de mare gală
interioarele cele mai subtile.

Ce inimă, exclamau experții,
mari specialiști!
Ce simțire, te frec frigurile!
Sângele nu-i hoinărea sub epidermă...
Așa exemplar mai rar,
păcat să s-a împușcat
cu propriul său cuvânt!

I

L-am întâlnit pe magister elegantiae pe chei,
împrăștiata firimituri de pâine porumbeilor
și rupea rămurele de forsythia.
Îmbrăcat în costumul de marmură roșie
surădea fericit, că nu-l atinge eroziunea,
săgețile cerșetorului.
Învăța lecția milei și privea
cum oasele i se desprind
dintr-o ploaie de aur.
Aș fi vrut să-l invit în cazameta mea,
dar tocmai atunci se odihneau în ea
câțiva soldați victorioși,
întorși de curând
din războiul de patruzeci și cinci de ani.

II

Ce frumos este acest animal,
este o îmbinare fericită
de calități și splendori.
Are pielea groasă de porc,
picioare de elefant
și emite sunete împreună
cu veninul celei mai primejdioase
reptile.
Ce frumos este acest animal!
strigă cuprinși de frenezie supușii
toți umiliți cu capetele-n pământ.
Nimeni nu mai speră
să apară pe ram pasărea curajoasă
și să ciripească:
Toate laudele false
sunt doar calomnii!
Toate laudele false
sunt doar calomnii!

I

Iubire – pentru pietre cu taina în inima
enigmaticei materii
pentru scaietele neobservat și rețezat
de tăișul sapei, când încearcă să mângâie,
pentru ciorile albe care înghit negura ultimei
toamne,
iubire pentru tinerețea – ghemul de carne aprinsă
pe rugul sticloaselor idei,
pentru cuvântul – zid urcat în fiecare clipă
cu nervii sângerând, la vânătoarea de himere,
iubire pentru încheștarea definitivă
cu ghearele morții, din care victoria capătă
gust de cenușă.

Cât timp a trăit femeia de fiecare zi a poetului
a trimis-o pe ploaie, pe viscol
să-i scoată apă din adânc
pentru a-i potoli setea genială,
a trimis-o-n pădure să-i care lemne,
să-i încingă focul din inimă,
să-i pregătească bucate alese
să-i îngrijească urmașii
pentru a-i perpetua moștenirea literară.
A îndurat tot, supusă ca o cenușăreasă fără
simbrie.

Acum, când la capătul puterii și a bolii zace
inertă
pe un pat de scânduri.
el cu pana inspirată de acest pretext
îi dedică imnuri, elegii,
îi dăruiește viața pe care înainte
i-o furase.

Până și aerul vibrează.
Își încălzește un obraz,
își răcorește alt obraz,
iar eu instalație de fire homoizolante
am ieșit din circuit.
Maestrul a plecat să-și strivească iubita
cu un cutremur de sărutări – îmbrățișări
Iar eu în vârful acestui munte golaș
plănuiesc lucid asaltul
pătrunderii în bastionul comprehensiunii
doar cu clopoței tăcerii.

Cu gura plină de sânge; cu pieptul pavat d
diamante
devin caldarâm,
pierd orice esență și foșnet,
te pedepsesc astfel pentru necredința
de a-mi spânzura păsările pe cel mai înalt turn a
orașului
unde ceasul refuză să mai bată.
Cu o infinită greață!

Ține-mă-n frâu, am spart ferestrele aerului,
am înghițit păsări, curg peste pietre
în registrul muzicii licărind în ultima celulă vie
a condamnatului.
Îmi clocotesc sintagmele,
se zvârcolesc virgule, voi pune punct
respirație
când voi deschide ferestrele să strig:
azi e trecere liberă!

Lancea gladiatorului o simt zi de zi pe grumaz
și mă strecor printre jucăriile vorbitoare
care mint, gândesc spaima.
O, cum le-aș mai incendia templul acestor iluz
din care ei târâș se retrag
nedemni chiar și de singura moarte!
Visez o clipă, când față în față
cu Marele Inchizitor
îl voi lua de guler, îi voi sfâșia hainele,
voi îndesa în pieptul plin de neîndurare
toate loviturile pe care le-am primit.
Și după alte lovituri aplicate în focul imaginației
voi înțelege că marele meu adversar
sălășuia demult în mine.

Un călător traversează o câmpie acoperită c
nămeți și troiene
Este frig și vifor; poartă cu el cele câteva cărți p
care
le-a scris. Simte în spate o haită de lupi.
Pentru a se salva scoate cărțile pe rând și le ard
știind
că focul îndepărtează și însăpământ
înfometate jivine.
Când își arde ultima scriere lupii îl părăsesc.
Ajuns la adăpost de orice primejdie, înghețat
sfârșit
își înalță cu ultimele puteri un rug și se aruncă
flăcări.
De data aceasta focul atrage toți lupii, care urlă
de jur împrejur. Indescriptibilă muzică!

FAȚĂ CU PUTEREA

de ALEXANDRU GEORGE

*Adagiul pe latinește (care poate că izvorăște din cea mai adâncă Antichitate) și după care **causa aequat effectum**, dă mult de gândit celor care ar dori să o transpună în domeniul artei și creației artistice. Într-adevăr, scriitorul (care este, așadar, cauza) se întâmplă să fie uneori mai prejos sau mai puțin decât opera pe care o lasă (adică efectul acțiunii și vieții sale). E o constatare surprinzătoare dar nu rară, verificabilă oricum, chiar atunci când personalitatea creatorului sugerează însăși substanța operei.*

Să ne gândim la Bacovia, un ins uman făcut parcă din însăși poezia sa și care a făcut-o pe aceasta, dar e totuși mai prejos de ea, încât nimeni nu ar fi putut înțelege cum a țâșnit din omul acela term și interesant o poezie genială. Minulescu, nepotrivă, se suprapunea cu opera, era nepotrivă cu aceasta, dar nici personalitatea umană nu-i depășea dimensiunile; omul nu era cu nimic inferior operei sale.

Majoritatea celor care ajung să-i cunoască pe autorii de „efecte” după ce și-au făcut o anumită idee pe baza acestora și încearcă să o poarteză la persoana celui care constituie cauza, trăiește de cele mai multe ori o excepție; mult mai rară e inversa, cei care pornesc de la cunoașterea omului și se duc la operă, constatând altceva, cu o uimire de ferite specii.

Astăzi, împrejurările istorice ne silesc să vedem o operație în plus: să anchetăm și să stingem personalitatea civică de aceeași cauză și de ideea pe care ne-am putut-o face în „operă” despre cutare sau cutare scriitor. Comunismul a obișnuit pe omul comun cu spiritul nomenclaturist, cu ierarhiile stricte și cu atribuțiile, stabilite fără discuție și discutate, și cu focalizarea concentrându-se în programa analitică și în măsurarea de diferite grade și cu instruirea autorilor în consecință. Nu e de mirare, așadar, că mai ales tinerii sunt stupefiați și consternați descoperind în biografiile marilor scriitori (care le fuseseră propuși ca personalități exemplare) cele mai negre și mai urâte păcate. Astfel, de curând, d. Stelian Ionescu a dezvăluit milioanele de spectatori că Mihail Sadoveanu a iscălit nu numai câte condamnări la moarte în calitate de mare slujbaș comunist, pus să decidă în astfel de treburi. (Nu știu dacă el însuși a asistat la astfel de spectacole; dacă da, ar fi regăsit o experiență de care a făcut uz din abundență în compunerea sa operă de imaginație, pline de scene de cruzime, decapitări, asasinare și războaie îngeroase.)

A câștigat ceva din toate acestea literatura noastră? Judecata noastră morală nu atinge integritatea operei sadoveniene, dar o întrebare subsidiară persistă: marele om a făcut și cel mai inteligent lucru subordonându-se comunismului, adică unui regim adus de la Moscova, de dincolo de Nistru pe care îl văzuse în cadențe solemne nu prea de mult ca să-și facă uitat gândul de a-l și apăra? A câștigat ceva Opera scriitorului prin coborârea la paritate cu omului Sadoveanu? Răspunsul e categoric negativ; el era un om bătrân, artistic epuizat, așa că aranjarea într-un montaj de ultim moment al unor teme din arhivele lui literatură de evocare a vremurilor sovietice (Nicoară Potcoavă) nu se putea realiza decât cu un succes, deși cartea se citește și azi încă prea mari repulsii.

Încât, întrebarea pe care și-o pun unii (doar

pentru că răspunsul e subînțeles): – Ei, ce facem acum cu Sadoveanu, îl scoatem din literatură pentru că a comis atâtea acte reprobabile, s-a dezis de la idealurile sale, care erau și cele naționale, și-a terfelit numele și demnitatea? În realitate, nimeni nu pune așa problema; scriitorul și opera sa rămân a fi judecați în viitor după ceea ce e realizare sau eșec, ambele la fel de misterioase, nu după comportamentul său moral. Totuși trebuie precizat că nu gurile răuvoitoare, mergând până la diabolism, îi cer socoteală pentru ceea ce a făcut; Sadoveanu s-a propus judecării ca om politic, el a căutat anume și a ocupat posturi înalte în sistemul totalitar, după cum nu le disprețuise nici în regimul burghez. (Un episod nelămurit în lunga și întortocheată lui carieră politică se leagă de alegerea sa ca senator, pe listele averescane, cred, într-o legislatură, când jandarmii pentru a potoli mulțimea, nu știu de ce înfuriată, au fost siliți să tragă și s-au înregistrat răniți ba chiar și morți din rândul țaranilor atât de iubiți de marele prozator și numiți de el, în limbajul său semănătorist, „săteni”).

Am fost martor în 1944, când Sadoveanu a reluat formula lui Nichifor Crainic dându-i cu totul alt sens: **Lumina vine de la Răsărit!** dar nu am luat-o în serios; mi s-a părut una tipică noii demagogii care încerca să fabrice un discurs al prieteniei necesare cu marele nostru vecin. Mai târziu, am înțeles că e vorba de cu totul altceva. Sadoveanu s-a pus în fruntea unor acțiuni ca executor solemn măcar și a aprobat și ilustrat toate infamiile săvârșite de noul regim. A obținut niște recompense exorbitante, care i-au îngăduit o viață seniorială (vila Franasovici în București, apoi ferma lui Pamfil Șeicaru de la Ciorogârla, în fine palatul patriarhului de la mănăstirea Neamțului, ca să nu mai pun la socoteală gloria și tămâierea zilnică

Omul știa să ceară și să obțină. Paul Georgescu mi-a confirmat o întâmplare petrecută prin anii 50, când Sadoveanu a fost plecat în Occident și fiind solicitat de redacția **Gazetei literare**, pentru un articol festiv de Anul Nou, a expediat un bilețel în care spunea numai: **Dragi pretini, cu ocazia sărbătoririi noului an, vă mulțumesc pentru felicitări și vă doresc multă sănătate!**

Care nu fu în mirarea redacției când Sadoveanu, revenit după vreo săptămână în București, a pretins pe un ton supărat apoi vehement să i se plătească „articolul”. Scrisese omul numai câteva vorbe, dar ce vorbe! Și bineînțeles că i s-au plătit.

El a fost un profesionist al scrisului în sensul cel mai autentic al cuvântului și dacă s-ar fi rezumat la aria lui profesională, poate că moralității n-ar avea nimic de zis, fiind în toate împrejurările un exemplu de cum trebuie să trateze artistul cu Puterea. Odată prin anii 30, când Sadoveanu avea un fel de contract cu

editura Cartea Românească, pe baza căruia livra o carte pe an, pentru care era plătit anticipativ, cu o sumă globală, el a apărut pe neașteptate în birourile de la ultimul etaj ale editurii. Nu era acolo decât un secretar, care s-a scuzat că nu e contabil, că nu sunt bani, că nu e director care să iscălească...

– Nu e nimic, a spus Sadoveanu, aștept. Și s-a așezat pe un scaun cu foarte multă siguranță.

– Da, s-a scuzat funcționarul, dar până se fac formele e vorba de câteva zile, o săptămână...

– Nu-i nimic, a replicat scriitorul mereu sigur pe el, șad...

Ah, dacă Sadoveanu s-a fi menținut pe acest ton, în cadrul dialogului său cu Puterea, pentru a-și salva condeii și a-și scrie în continuare capodoperele!

Din păcate, el avea o mult mai mare elasticitate și era mâncat de oarecare nesiguranță care-l făcea să nu tranzacționeze pe baza unei propunerii, ci să vină în întâmpinarea ei, ceea ce presupunea altă regulă a jocului și scăderea nivelului moral. Așa că nu vreau să închei fără a oferi cititorului această mică anecdotă pe care o dețin de la Ștefan Cioculescu și pe care marele critic și memorialist nu a valorificat-o pe undeva, măcar în ultimii săi ani, se înțelege de ce. Era în 1936, într-un moment în care Ibrăileanu își trăia ultimele clipe; fusese adus la București în speranța unei operații salvatoare, care nu avusese loc și zăcea într-o cameră la Sanatoriul Diaconeselor. Criticul mai tânăr, care îl cunoștea puțin din contacte personale, s-a simțit obligat să-i aducă un ultim omagiu și s-a prezentat într-o zi la o oră după prânz. Muribundul l-a primit cu o mare plăcere exprimată cu expresivii săi ochi vii. În timp ce schimbau câteva cuvinte, Cioculescu a observat că bolnavul căuta cu privire ziarul pe care-l cumpărase pe drum și care-i ieșea din buzunarul hainei. Mirat că un om aflat în starea lui se mai poate interesa de ce se petrece în lume, el a înmânat **Adevărul** lui Ibrăileanu, care s-a explicat numaidecât:

– Vreau să văd ce s-a întâmplat, căci e vorba să cadă guvernul...

Mirat și mai tare, Cioculescu a primit ultima explicație, care pe el l-a uluit iar pe cititor poate să-l lase pe gânduri:

– De câte ori cade guvernul, mă apucă spaima, căci mă gândesc: oare cu cine se mai dă Sadoveanu?

Pentru fișa personală a acestui mare om, e necesar să inserăm și acest mic incident, încercând firește a-l și verifica, chiar dacă e de un efect foarte sigur.

MICI SCHIMBĂRI DE ATITUDINE

Eo dimineață frumoasă. A beautiful morning. Cântă și păsărelele. Și mai și plouă. Visele mustesc, beau un pahar cu votcă, ca să umplem realitatea cu o tentă de igrasie. Trebuie s-o fac, deoarece m-am trezit cu ochii holbați, ca un melc, căprui, așa sunt gasteropodele în zori de zi, cu pupile punctiforme și păstrând încă pe retină vapoare, unele extrem de mici, aproape microscopice, de fapt bărcuțe, din lemn de santal, care ia foc de minune și miroase ultraerotic, cu frânghii, pânze și rame, grele, plus o liotă de sclavi muți, cu limba tăiată, lipsiți de speranță în schimb cu buze groase și-un nas uite-atât în cală, unde a cald, cala e mare, aproximativ cât o sală de conferințe, pe un fond albastru mangal cu un nor pitic în dreapta, acoperind steaua polară. Sus, deasupra catargului. Dereglându-mi sextantul de la tata. În timp ce-l priveam, era o frumusețe de sextant, cu limbi fosforescente, transpiram abundant, a vitamina B, ca acum, și marea se făcea deodată un ocean micuț, în care înota tata. De zor. Tata a dispărut. Cu toate că înota ca un pește, ca un campion. Avea umeri mici și un cap frumos. Nas roman. S-a pierdut în valuri. Lucrul ăsta l-am discutat îndelung cu Mariana când ne-am deșteptat cu două minute înainte să sune ceasul, iar când a sunat ea tocmai izbutise să-l ridice pe dig. Și dintr-o dată, moartea.

Sigur că nimeni – ori aproape nimeni – nu știe cine sunt. Asta mă doare. Mă roade zilnic, mă neliniștește, îmi provoacă explozive crize existențiale finalizate la closet. La începutul anilor cincizeci, părinții mei (apostoli în medicină) au părăsit Bucureștiul pentru o repartitie într-o văgăună al cărei nume sugerează o capră cu trei (d)iezi greu de desenat pe curriculum vitae. Aici am apărut pe lume, într-un septembrie rural. Nici nu începusem bine să vorbesc când mama, excedată de țipătul meu continuu (datorită căruia câinele ciobănesc al casei sucombuse) a avut proasta inspirație să-mi citească din Moliere și Cervantes. Din pricina urletelor (râdeam de mă prăpădeam) adormeam buștean ca orice copil supradotat încă de la titlu. Acesta a fost primul meu contact cu marea literatură. După câțiva ani în care am reușit, în ciuda vârstei fragede, să omor prin zdrobire câteva pisici, familia s-a reîntors în capitală. Pisicile au rămas acolo, în curte. Refuz să cred că nu au existat oameni buni la suflet care să le ia. Este adevărat că miroaseu cam greu, dar mai erau, cât de cât, pisici. Din școala generală nu mi mai amintesc mare lucru. Cu excepția profesorului de matematică care își târa un picior, privea cruciș, făcea cocoloașe de pâine pe care le înghițea când credea că nu suntem atenți și ne dădea extemporale. Liceul ce-a urmat se numea numărul 43. Se înălța, alb, lângă o betonieră. Am luat o grămadă de premii întâi, mai păstrez și acum, pe undeva, coronițele. Din păcate, unele mi-au ajuns prea mari, nu le mai pot purta. Și tare mi-aș dori, uneori, de pildă când merg la Ateneu, să mi le mai pun pe cap. Sau la petreceri. Pentru că, realmente, nimeni nu pricepe cine sunt cu adevărat.

În timp ce mă spălăm pe dinți unul a căzut, am văzut în oglindă mutra mea obișnuită, ce te poate călca pe nervi, cu două șanțuri nazogeniene pe care s-ar putea plimba oricând două coloane de furnici, negre, și mă gândeam c-am renunțat la o meserie onorabilă, ce-ți dă dreptul să porți bonetă, și câți n-ar vrea s-o poarte, ciocănel pentru reflexe, în buzunarul stâng al halatului, și un stetoscop cu membrană de plastic roșu, ale căruia auriculare îmi cădeau

răzvan petrescu

pe dalele verzi ale holului, mi le aducea femeia de serviciu, infirmiera blondă, uneori asistenta șefă, v-au căzut dopurile de la aparat, sau ciocănelul, poftim, mulțumesc foarte mult, fără ajutorul dumneavoastră n-aș mai auzi nimic, nici o extrasistolă, și are, știți, un cauciuc atât de frumos lipit pe partea aceea metalică, cu care izbesc întruna coate și rotule, mai ales rotule, până le fac zob, câteodată lovesc și geamuri, cu un rezultat asemănător însă mai zgomotos, strâng cioburile și le bag în buzunar, trebuie să recunosc că m-am abținut de multe ori să nu procedez identic și cu capetele directorilor, rotunde, de spital – o dată chiar l-am aruncat, pe ascuns, fără să mă vadă nimeni, am crezut eu, în closet, dar am fost zărit, mi l-a adus un bolnav, poate și pentru faptul că nu mai avea de trăit decât o zi, cancer, nu știa, sau nu vroia să știe, însă mi l-a adus, așa cum era, mirosind a căcat, domnu' doctor, v-a căzut în veceu, l-am șters eu cu hârtie igienică, e ca nou acuma, uitați-vă, vedeți cum strălucește nichelu'?, nu strălucea dar i-am dat dreptate, i-am mulțumit, explicându-i că-i voi rămâne profund recunoscător, pentru încă o zi, nu s-a prins, ba chiar a râs, și dintele ăsta care mi-a căzut, s-a sfărâmat, fără motiv, fiindcă nu-mi înțeștez niciodată maxilarele, n-are rost, omul a murit urât, a gemut în si bemol, și-a chemat mama, i-am dat apă, nu vroia, atunci i-am făcut o injecție, dureroasă, și se pare că asta l-a liniștit, ocazie cu care mi-am amintit – amintirile vin la patul mortului – de prima mea iubită, semăna nițel cu ăsta, tot atât de înaltă, vreau să zic, mă dusesem

acasă la ea după niște cursuri de histopatologie și asta de nervi, pentru că ucenicii de la medicină merg conștiincios la toate cursurile, inclusiv cele de histopatologie, au pixuri, ochelari, foi de hârtie, se duc și-atunci când nu se țin cursuri, stau la ușă, în amfiteatru, în liniște, sperând că până la urmă vor lua cumva notițe după ce spun profesorii care vorbesc incontinent, nefăcând altceva decât, în cel mai bun caz, să recite ce-au copiat c-o seară-n urmă din diferite cărți, dacă nu cumva și-au pus nevestele să copieze, și ele copiază, cu bigudiuri pe cap și-n capete de neveste de profesori universitari, cu flori, iar atunci când nu recită, spun poezii, lungi, de Edgar Poe, pe unul de la biochimie l-am auzit, era pulbere, în amfiteatru penumbră, „Și te-ai dus, dulce minune”, era vorba de clanța pe care-o smulsese din ușă, n-o mai găsea, sala a rămas închisă o săptămână întreagă, până s-a găsit o nouă clanță, ceva mai veche dar mai solidă, bun, acum se pare că m-am spălat suficient, și avea niște săni gigantici Carmen, fata de care spuneam, furioși, plutind prin aer, și tocmai atunci o găsisse spălatul, făcea duș, prinsese apă caldă, doar că l-a făcut cam mult timp, am observat de la o vreme că multă lume se spală îndelung, o fi din cauza radiațiilor, și-odată o văd c-apare-n garsoniera de pe Brezoianu îmbrăcată numai cu un fel de prosopel, eu nu doream decât un curs, iar prosopelul îi ajungea exact până la jumătate, jumătatea lăsată la vedere fiind albă și udă, am rămas mască, și, nici una, nici două, îl mai și desface, am văzut un tufiș în flăcări, așa c-am luat cursul noroc că era pe masă și dus am fost, bine că mergea liftul, pe urmă ne-am mai întâlnit, am făcut în sfârșit și lucrul acela, cu ea pe spate, n-a fost cine știe ce, niciodată nu e cine știe ce, un fel Bumbesti-Livezeni, ceva mai lung, strâmt, întunecat, fără capăt și şu locomotiva, am crezut că n-am să mai ies vreodată, și, uite-mă, am ieșit, mi-a apărut chiar și-un coș pe aripa nasului, gata, l-am stors, acum puțin spirt, așa, și, oricum, tot nu te întreabă nimeni ce vrei să fii, să faci, să ajungi, când aveam șase, șapte ani îmi plăcea să modelez în plastilină, am umplut casa de bandiți, câini, tigri în salt, capetele lui Spartacus, nuduri, pierdeam ore-n șir jucându-mă cu pirații, unuia i-am scos un ochi. N-am vrut să mă duc la grădiniță. M-au dus și am făcut pojar. Se pare că important este să devii până la urmă student, ori studentii nu se joacă cu plastilină, sau, dacă o fac, n-o recunosc, să mai pun spirt, că sângerează, trebuie să urmezi studii superioare, le-am urmat, cu brio, să-ți lipești pe ușa apartamentului o plăcuță de metal pe care să scrie **dr**, pe piept la fel, de preferat cu majuscule, să ieși în oraș și lumea să te salute cu o umilă înclinare a capului ei de obicei chel, bună ziua, bună seara, Dino Buzzati, domnule doctor, auzindu-se perfect acel **D**, ce mai faceți?, bine?, nu, eh, nu-i nimic, dar soția?, ce soare e-afară, în timp ce eu nu reușeam să le spun că mă doare-n cot de ei, și de soarele lor, ce mă bucur că vă văd, noapte bună, m-am înșurat. Am ales-o cu grijă, purta pe atunci niște pantofi ortopedici, la modă, galbeni, cu tocuri extrem de înalte, părul lung, fustă lungă, asta m-a pus pe gânduri, dacă avea cumva picioarele strâmbe? că multe au, deși merg drept, sau păroase, și se dau cu o sumedenie de after shave pentru pulpe, răzându-se cu lame de ras tocite, am dus-o la un concert, era ceva greu, Bach, în viața mea nu m-am plictisit atât, sau poate o fi fost Vivaldi, la trompetă, i-am pus mâna pe coapsa pe care-o ținea lipită de-a mea la fiecare do major, n-am

it nimic deosebit, se pare că nici ea, în mb am dat timp de aproape două ore din cap cel aer special, de cunoscător, vorbesc de ică, cred că de atunci am rămas așa, dau din mereu, chiar și-n alimentară, și ăștia-mi esc cărnați cabanos, care nu-mi plac, dar îi ce să fac, cum se aude ceva clasic începe să e băâie freza, uneori, e adevărat, îi întreb, d, dacă mă cunosc, nu-mi răspund, și ărul e că avea niște picioare absolut ătoare, te puteai plimba pe ele câteva ore, i la Ploiești, ca pe-autostradă, cu o sută pe dus și-ntors, mi-a luat însă o jumătate de an i am convins-o să-și scoată stutienul, nu a, până la urmă a vrut, dar după ce mi-am gâtlejul cântându-i la gitară din Dylan, z și Cohen, până am făcut praf o coardă, mi us, iar pe atunci nu se găseau corzi, așadar m văzut nevoit să cânt altfel, fără mi, și de l și-a dat jos stutienul am băgat de seamă că ăntasem rău deloc, avea niște săni mici și care semănau, dimineața, cu un răsărit. Asta i ai blocul orientat spre răsărit. Două zile târziu m-am îmbătat pentru prima oară în ă și tata m-a pocnit cu palma stângă, cu inel. te-am făcut un hematom, deoarece am acum e dureri îngrozitoare când mă lovesc cu ul de uși, ori, în apartamentul ăsta nenorocit e ușile se află în spatele meu, sau la dreapta. t imprezizibile. Mai ales de când scriu proză tă. Este imposibil să le observi, ușile. Până alta, văd că mă rad de mai bine de cinci ore, i ce e cam mult, s-a făcut seară. Deși e greu e să faci seară doar în cinci ore, iată, s-a necat, poate mă rad de ieri, cine știe, nimeni, dacă m-ar întreba de ce am ales meseria asta -ar găsi un răspuns decent. Să stai în poziție drepti și să ascuți ce spun oamenii, să-i ănești, să le miroși gurile, și toate miroș, să malizezi fecalele, urina, în eprubetă, să-i și pe burtă, când n-ai nici cel mai mic chef să așa ceva, dar îi apeși, ies gaze, să-i bați pe e, unii au râie, de mult, alții sunt doar dari, ori transpirați, de emoție, ori foarte i, grăsimea se ia pe mâini, să faci controale itale femeilor trecute de cincizeci de ani, și să chicotească. iar tu să le spui o vorbă de irajare, scociorând adânc cu mânușa și cu o ire fatală îndreptată-n sus, mârâind un ănt științific, iar ele se impresionează, sunt ei, de fapt aproape toți pacienții surit femei, ăcut, ca să nu spun mai mult, oricum nu-i leci, oricum toți vor să fie vindecați, să ască un milion de ani, degeaba încerci să le lici că nu se poate, în general, ei vor să se tă, că de-aia-i făcut facultate, toți vor uni, pe loc, acum, și, dacă de nici atât lucru ești în stare, cel puțin să le iei sânge. heanul e-n bucătărie. Trebuie să înghiți un nevralgic dimineața devreme, pe stomacul și încă unul peste două ore, însoțit de un ar mare cu coniac, și-atunci le iei sânge. Și mai simți nici mirosul de țară. Nu mai simți ic. Te bucuri de pădure. Dacă te afli într-o ă cu pădure. Dacă nu te afli, nu te bucuri. i nici nu te mai deranjează poveștile lor mplexe despre semănat și ploaie, pentru că cauza coniacului nu mai poți fi atent, îi vești așa, printr-un fel de ceață, și surâzi, în ecția combinei care tocmai trece, când te eabă omul întins pe pat dacă-i sănătos, sigur, i e perfect, nene, poți face orice, dar ia o irină seara, înainte de culcare, cu multă apă, urma urmei medicamentul ajunge tot acolo, aici ce combină frumoasă, băzâie, păcat că nu nișcă, se amestecă cu mâncarea, pilula, și în ul iese ca un fel de pastă, dracului, doar știți el de bine ca și mine, că sunteți de-aici, de la i, și, oricum, păreți perfect sănătoși, tun, mplimente familiei, dacă aveți, oglinda, da, inda asta ciobită ce-mi arată ridurile făcute prea mult răs, în colțurile ochilor, pentru că il este foarte caraghios, dintele din chiuveță, exemplu, era frumos, s-a dus, o fi un preț, l plătim, dar până într-o zi, care a venit ceva i târziu, fiindcă vorbeam de Mariana, purta o ma albă, halat, arăta ca ieșită din ospiciu, de

fapt tocmai intra, și-și strângea superbul ei păr de studentă în anul întâi cu acea mizerabilă cârpă, avea ochii verzi, privea cu ochii ei verzi cadavrele proaspete, unele erau de-o mare frumusețe, întinse pe măsuțele de disecție de parc-ar fi fost vii, nu erau, sau nu lăsau impresia, sprâncene arcuite întins spre tâmple, mirosea a violete, cred, când vine primăvara îmi tresare a aducere aminte o nară, stânga, când nu-mi pun rinofug în ea, da, la fiziopatologie căsăpeam broscuțe, eu capul, ea restul, așa a început dragostea noastră, după ce le înfingeam un ac de seringă în bulb, ca să nu le doară urmarea, rămâneau late, nu le durea, acum mi-am adus aminte, nu mirosea a violete acolo, jos, în încăpătoarea sală de preparare a cadavrelor unde exista un cazan, enorm, se introduceau în el câte trei, patru morți deodată, și era și un robinet, vechi, de alamă, îl învârtea și începea să curgă apa, caldă, opărită, și asta într-o vreme când era oprită în tot orașul, și dedesubt se găsea o țeavă groasă, deschisă, pe sub tălpile disecate, care crea un curent subacvatic ce mișca trupurile, le amesteca, le învârtea până când, dintr-o dată vedeai cum iese la suprafață o mână, cafenie, descărnată, un cap, fără ochi, ochii se topeau, un pubis până nu demult adorat, o tibie albă, și tot așa până când, aceasta era scopul final, carnea se desprindea în întregime de pe oase și apăreau, ca într-o apoteoză, scheletele destinate studiului. Erau desăvârșite. Pușeau imperceptibil. Apoi, în următoarele ore, ne aplecam asupra oamenilor vii. Prin saloane. Cel puțin ăștia nu se învârteau. Încă nu se introduseră cazanele în rezerve. Atunci cred că m-am îndrăgostit de Mariana. Părea că-i înțelege pe toți. Mai mult, îl citise pe Borges. Asta m-a dat gata. Nu exista nici un singur om în facultate care să-l fi citit pe Borges. Nu figura în programă. Cât despre Mariana ar fi fost în stare, sunt convins, să-i facă bine și pe-ăia disecați, atât cât s-ar fi putut, credea ea în ceva, avea o misiune, în orice caz mi s-a părut limpede că ținea neapărat să vindece pe toată lumea. Chiar și când era evident că nu se putea. Uneori, sunt mărtor, când realiza că nu poate salva boul ori vaca lungită-n pat, i se umezeau ochii. Am surprins-o o dată, era într-o miercuri, introducând cu lingurița ceai pe gâtul bandajat al unui bolnav abia operat de cancer laringian. Bolnavul o privea ca pe Dumnezeu, asta presupunând că Dumnezeu ar umbla cu lingurițe de ceai. Am tot urmărit-o luni în șir, am scris câteva schițe, deși mai toți colegii m-au sfătuit s-o las baltă, să nu mă mai chinui, că asta nu se culcă cu nimeni, nici măcar dacă ai automobil. Am culcat-o în Herăstrău, era iarnă, țin minte că nu izbuteam să-i scot căciula. După ce-am reușit, am uitat-o acolo, în zăpadă. Era de iepure.

Era evident c-o să mă tai. Și chiar pe obrazul expresiv. Dreptul, cu aluniță. Asta, probabil, ca să mă ia din nou cu toții la întrebări, de ce te-ai însurat, de ce te-ai tăiat, de ce nu-ți lași barbă, de ce-ai făcut lucruri ce nu-ți plăceau, cine te obliga, poate-oi fi idiot, ba unele-mi plăceau, cărțile, de pildă, fetuși, mai ales cei malformați, în formol, microscopale, nimeni dintre voi n-ați zărit ce chestii interesante se mișcă sub ocular, dacă-l potrivești cum trebuie. Nu tot timpul, este adevărat. Trebuie să ai răbdare. Eu am. Și după ce m-am îndrăgostit, după ce am isprăvit studiile, profesorii mă mângâiau pe creștet, încetișor dar cu tenacitate, până mi-a căzut părul, eram studentul model, că tata n-a vrut să-mi pună pile, deși ar fi putut, dar era el convins că poate și trebuie să existe o societate perfectă, de-aia a și murit, a tot crezut în perfecțiune până i-a explodat o mică arteră-n cap, vara, și asta în timp ce înota prin visul meu, m-am dus la țară, la dispensar, unde-am descoperit un irigator, cu care am salvat un om, de la moarte, a fost cu desăvârșire inutil, deoarece a murit patru zile mai târziu, călcat de trenulețul cu navetiști, care are doar două vagoane. Altădată eram ca tot omu' la privată, privata n-avea ușă și era construită în buza unui deal și mai era și al dracului de frig, și tocmai

parodii

Anghel Dumbrăveanu

UN FLAUT SE TÂNGUIE

(Lucașărul nr. 15/1996)

Numai câțiva ani și fac șaptezeci pe apa sâmbetei s-au dus fluviile ce visează oceanul pământul cu fructele lui cu tot nu-mi încălzește oasele De corăbii iluminat la mare am fost scriam poeme de dragoste în singurătatea amiezii până noaptea târziu Orizontul mă-ndemna să scriu dar noaptea acum are o Față străină mie, nu mai auzi un flaut nu mai auzi decât vecinii scuturându-și Nimicul de vocabular în certuri și ironii nu, nu se mai poate, mă citez; E „un trist consum de nervi” să mai scrii.

Lucian Perța

când mă străduiam să-mi dau pantalonii jos l-am auzit pe unu' cu o voce de tenor spunându-mi bună dimineața, dom' doctor, trecea puțin mai sus, printre copaci, c-un topor pe umăr și m-am scăpat pe mine, i-am răspuns totuși la salut, a fost prima și ultima oară, dar nu din pricina asta am realizat că n-am vocație de Iisus Cristos, nici vorbă, ci pentru c-am fost nevoit să pricep că imbecilitatea n-are dimensiuni obișnuite, sau le are în ineditul fără margini, ca atunci când am văzut un țăran intrând cu calul, pe cal, în bufet, făcuse un pariu cu cumnatul lui, pe care l-a câștigat, m-am convins aproape dintr-o dată, cărând o găleată cu apă de la cișmeaua de lângă cimitir că idiotia poate dobândi, dacă vrea, proporții gotice și încă la sat, la Blaga, săracul, printre micuțe ciacone-n noroi, bun, și-atunci am luat-o de la alt capăt și m-am gândit să mă apuc de scris. Am învățat să bat singur la mașină. Cu zece degete. Am distrus mașina. Mi-am cumpărat alta. Să scrii. Cum să scrii. Să scrii în criză. Cu disperare. Cu accente ascuțite pe toate vocalele, cu font Kierkegaard, cu aldine și moartea în fața și-n spatele tău, menținând tensiunea prin mici spații albe, rarefiind textul pentru a-i da un crescendo insuportabil. Să nu-ți menajezi cititorii, să n-ai nici o milă față de tine. Să scrii cu încrâncenare, cu ură, Cu dinții strănși. Făcând ulcer, hemoragie, tubaj duodenal. Și, fără să se vadă, cu dragoste, mascată de-un pic de ketch-up, deasupra. Hunter. Din disperare. Scriind. Înghețând. O dată am vrut să mă arunc de pe ceva în jos, un pod, era un pod construit de nemți în timpul războiului și lăsat de români să se ruineze și

m-a

Continuare în pagina 10

salvat un țaran cu care băusem o țuică, de gulerul cojocului. L-a rupt. Și alt cojoc nu mi-am cumpărat nici până acum. Și nevasta care nu pricepea de ce. De ce m-apucă plânsul la filme vechi, de exemplu, de ce mă îmbăt când lumea e-atât de frumoasă, în jur.

De ce vreau mereu altceva.

Pe urmă au venit, pe neașteptate, izbânzile. Prima carte, primul premiu. Cu câtă ușurință pașnică, cu câtă mândrie m-am dus la restaurantul scriitorilor. La un moment dat mi-a venit pipi și m-am îndreptat ca proaspăt membru al Uniunii spre veceul scriitorilor. Și, un tip bătrân, cu o ciudată privire fixă, s-a enervat că n-am deschis ușa atunci când a izbit-o el cu piciorul, din interior. Peste câteva minute a venit la masa mea și s-a apucat să mă înjure, recunosc, de mamă. Ce era să fac, mai ales că trebuia să-l stimez, era scriitor, așa că după ce l-am ascultat politicos l-am pocnit în stomac. L-am lăsat acolo, sub masă, sunt ani de-atunci, poate mai trăiește. Aproape concomitent cu prăvălirea lui pe spate, la o masă vecină, un alt creator a sughițat scurt, a spus Croce și a vărsat în jet în farfuria cu supă a unui coleg de generație ce-l privea admirator.

Apoi mi-a apărut a doua carte. Și asta a luat un premiu, la Târgoviște. Atunci am văzut și eu capul lui Mihai Viteazul. Mă rog, racla unde se presupune că se află craniul cu pricina și pană. Mariana s-a distrat, la hotel, în pat, zicând că nu era capul lui. După încă un an am pătruns definitiv în lumea scriitorilor cu un mic roman. Citeam în metrou propriu-mi volum, ținându-l în așa fel încât să fiu recunoscut de călători după fotografia de pe coperta a patra. M-a recunoscut o doamnă cu bască. Puțin mai târziu am câștigat un premiu național pentru cea mai bună piesă a anului. După șase luni, un alt premiu, tot pentru cea mai bună piesă a anului. A aceluiași an. Toată lumea urla la galerie, se dădea whisky. Deunăzi am intrat într-un bar și i-am spus barmanului c-am luat un premiu literar. Mi-a spus bravo și m-a privit cu atenție. Da' poză în ziar ai? Da, am zis, uite-o. S-a uitat la ea și nu m-a recunoscut. De pildă mergi pe stradă, ești actor, ori fotbalist, și toată lumea întoarce imediat capul după tine, vrea să te vadă mai bine, șușotind cu respect, cu invidie. Asta te unge pe inimă. Dar dacă ești scriitor nu te vede nimeni. Ești omul invizibil, de H.G. Wells. Chiar dacă-ți înfășori capul în bandaje nu te bagă nimeni în seamă. E îngrozitor. Cel mult barmanul din colț îți spune bravo și așteaptă să-i dai și un bacșiș pentru asta. I-l dai. M-am tăiat din nou, de data aceasta pe bărbie, văd că mă tot tai, pare-se că mă rad de când m-am născut, și unde naiba e spiritul, nu mai e, l-o fi băut și pe-asta cineva, pentru c-am intrat și-n trei antologii literare. Sau voi intra. Orice cretină care reușește să stea nemișcată pe-o bărnă este cu mult mai cunoscută decât mine. Orice tenisman care-a luat premiul Camil Petrescu. Acum trebuie să-mi ascut briciul, meșteșugul asta l-am deprins de la bunicul din partea tatălui, își ascuțea briciul de trei ori pe zi, apoi ieșea în oraș, pe strada principală, intra în cârciumă și nu zicea nimic, până se stingea lumina. Abia atunci se trezea. Bine, briciul e-n buzunar, nevastă-mea văd că doarme, dacă ea o fi femeia asta frumoasă ce doarme-n patul meu, cu tăblii la capete, maro. Trebuie să mă duc să cumpăr iaurt. Există o anumită cutie de iaurt care-mi place foarte mult, cu o vâcuță albastră pe capac. Sigur, asta nu înseamnă neapărat că am reușit în viață. Însă trebuie să mănânci. Lași după tine două, trei cărți, o soție care doarme, veioza aprinsă și, într-o noapte sau alta te convingi că nimic nu e cu adevărat important, ei, și oare de ce nu-mi place absolut deloc nutra ăștuia care vinde iaurt? Pare foarte plin de el, o fi tâmpit. Poate că da, doar e zece noaptea.

Intru.

Are un ochi zbanghiu. Îmi dă restul cu un

surăs și-un aer de superioritate. S-ar putea să mă înșel, dar mă privește oarecum de sus. Nu înțeleg de ce. În fond eu am făcut o facultate și am mai și publicat câteva cărți. Îi vorbesc cât se poate de politicos, în buzunar am briciul, îi strâng ușor mânerul. Dobitocul se uită lung la canadiana mea. Știu, e veche, are gulerul descusut, n-am avut bani să-mi cumpăr alta. Toate premiile literare s-au dus pe sofa. Și, bineînțeles, până și asta are o mică tăietură pe care n-am văzut-o la magazin. Vânzătorul pare însă să fie la curent, e un cunoscător, știe de tăietura de pe sofa, probabil că acum râde în sinea lui. De-o fi având sine. Îl întreb în șoaptă. Îl întreb ceva simplu, ca să-i dau totuși o șansă, și anume dacă știe cine sunt. Mă privește amuzat. Îl mai întreb o dată. Mă privește la fel. Atunci îi tai gâtul cu o mișcare elegantă. Și înșfac cutia cu iaurt, nu înainte însă ca doi, trei stropi de sânge să sară pe capac.

Mă gândesc să îmi părăsesc un timp nevasta. Adevărul este c-a avut noroc, Mariana, au fost câteva nopți când i-am privit gâtul mai mult decât trebuia. Pe de altă parte, e oarecum de

domeniul absurdului să te desparți, fie numai și pentru scurt timp, de cineva la care ții atât de mult. Am avut nevoie de niște acte pentru a-mi pune la punct afacerile. Tribunalul. Ce m-a impresionat în clădirea aceea foarte mare, foarte gri, au fost culoarele. Lungi. Întortocheate. Lipsite aproape complet de lumină. Miroșind intens a urină de pisică. De unde atâta urină. De unde atâtea pisici. Probabil că vin, noaptea, și privesc cu ochii lor fosforescenți, încolăcite pe băncile pe care se așază a doua zi oameni cu pălării tari și fuste umede, și se scapă pe ele. Apoi pleacă, prin cotloanele întunericului altor încăperi.

La plecare ne-am sărutat. Mi-am luat câteva lucruri indispensabile. Mai nimic. N-am strâns mare lucru în patruzeci de ani. Mi-am luat gitara, un geamantan în carouri căruia i-am pierdut demult cheia, casetofonul și un pulovăr. Cine știe, o fi frig pe-acolo, mai ales acum, în februarie. În tren m-am gândit din nou, cu amărăciune, că nu mă cunoaște nimeni. Un timp am încercat să transform ideea asta într-un sentiment reconfortant. Dar după o oră m-a enervat individul care stătea în fața-mea. Mânca seminte de floarea soarelui și scuipa cojile pe banchetă. I-am spus domnule, nu vrei să tăiați speteaza, ca să ne distrăm puțin, toată lumea o face, e la modă, ați văzut Twin Peaks, ori haideți să deșurubăm oglinda și pe urmă o putem arunca dracului pe fereastră, poate nimerim vreun ceferist, sau neonul, uite, suntem singuri, vă dau briciul meu, ce spuneți, e foarte ascuțit,

eu l-am ascuțit, cum m-a învățat bunicul, pe curea, ce părere aveți? și el s-a ridicat fără o vorbă și a ieșit pe ușă de parc-ar fi fost undelemn, n-a scârțâit nimic în urma lui, nici măcar un cuvânt, și asta, din nefericire, chiar cu câteva secunde înainte să-l întreb dacă nu cumva mă cunoaște. Dacă știe cine sunt. Culmea ar fi fost să știe.

La Tulcea m-am descurcat cu destulă greutate, la hotel spuneau întruna că n-au locuri libere, și nu era nici urmă de turist, cum Dumnezeu n-aveți camere când văd că nu vine nimeni în rahatul vostru de oraș însă a venit poliția și m-a luat la întrebări, noroc că aveam o sticlă de whisky pe care am băut-o împreună cu caporalul sau ce era, că ajunsese dificil să-l mai înțelegi dimineața, învelit frumos în mocheta de la baie, fără chiloți, dar când s-a trezit mi-a dat barca. Nu era grozavă.

Minunată este Delta Dunării. A spus-o și Cousteau, mi se pare. Sau cine-a spus-o. Fum, ceață, frunze, pe ele praf, ape tulburi, verzi, cleioase, mergi pe tot felul de canale și din când în când vezi o pasăre. Neagră. Sau două. Plus un lipovean. Vânjos, roșu la față, turtă. Altfel, cumsecade, te invită în coliba lui de găinaț, îți dă borș, ciorbă de pește, undeva și-n același timp mult deșupra noastră zboară sonde Voyager spre Marte, spre Jupiter, acum au depășit deja galaxia, dar, după cum se vede, nu zboară cu mult folos, spre necuprins universului care e, evident, de chirpici, astea plonjează-n necuprins iar pe lipovean îl doare-n cot, și mă întrebă unde să mă ducă cu lotca, are umeri zdraveni, e ars de soare și de fundamentala lui prostie, o prostie durabilă, neclintită, de secole, rezistând fără probleme la cele treizeci de grade la umbră, fără pălărie, și-l întreb și eu, ca de obicei, moșule, tu mă cunoști pe mine? Știi cine sunt? Și bătrânul se uită atent la mine, de unde dracu' vrei să știu, ce altceva poți fi decât turist, deși nu pari, și-atunci cred c-a văzut ceva în ochii mei pentru că-l aud cum spune, c-o voce schimbată, hai, lasă gluma, poate nu te-am recunoscut, mi se mai întâmplă, știi, nu mai am memoria de altădată, bine, îi zic, totuși spune-mi dacă mă știi. Chiar n-ai auzit de mine? Păi, dragu' tatii, zău că nu, cum spui că te cheamă, aha, nu, chiar deloc, habar n-am, oi fi de la televiziune, și clipa aceea mă prefac că mă aplec spre apă, scot briciul și, acum îmi vine mult mai ușor, m-am obișnuit odată cu trecerea timpului, îi retez carotida, ce de sânge țâșnește, și el cade, lent, fără zgomot, drept pe fundul bărcii, care se transformă imediat într-o splendoare de roșu cu puțin gri și negru, de mă întreb de unde atât lichid Mondrian. Iau ramele, grele, și vâslesc până la cherhana.

Mă întorc în oraș.

Am rămas aproape complet fără bani. Fac o vizită în cimitir, teii sunt în floare, mă așez pe-o bancă murdară, sunt obosit. E o dimineață frumoasă. Îl observ pe îngrijitor care, în fața mea, se prefacă că mătură aleea. De fapt, mă studiază de câteva minute. Cu cea mai mare atenție, și e urât, prin niște ochelari cu rame groase. Chiar lângă mine se înalță o cruce foarte frumoasă, de marmoră albă, cu un garduleț din fier forjat de jur împrejur. Gardulețul face impresie. La intersecția barelor, negre, artistul a așezat bumbi mari de alamă, încă strălucitori, cineva din familie îi lustruiește, cu siguranță, imitând steluțe. Mă ridic pentru a privi mai bine fotografia fixată pe cruce. E, fără doar și poate, o capodoperă. O fată superbă, nu știu dacă moarta, cu niște sâni de vis, culcată pe-o rână. În culori. În timp ce-o admiram de-a dreptul fascinat, am simțit că îngrijitorul se apropie de mine. L-a trădat mătura, pe care-o târaia, ciudat de neglijent, pe nisip. Mi-am pipăit briciul din buzunar. Știu, e cam tocit acum, de-atâta folosință. Totuși l-am întrebat pe bătrân, cu cel mai firesc aer cu putință, dacă mă cunoaște. Nu mi-a răspuns.

BALCANIADA FĂRĂ SFÂRSIT

de GEO VASILE

Aproape toate datele exterioare pe care le avem, începând cu fotografia „nemișcată”, bio-bibliografia și minând cu „Cuvântul autorului” la această te), induc faptul că Eduard Huidan este o soană aproape gravă, un scriitor care a știut și „cultive grădina” cu o discretă și serioasă nuțiozitate. La 46 de ani, brașoveanul, solvent în 1972 al Facultății de Filologie, iversitatea București, se poate mândri cu o nificativă activitate jurnalistică și scriito-ească, recunoscută prin premii, diplome și cții, ca de pildă: membru al Consiliului iunii Scriitorilor din România, al World litors Forum, al International Newspaper arketing Association, al Consiliului Asociației mână a Editorilor de Presă și al Uniunii rștilor profesioniști, p.d.g. la „Gazeta de ansilvania” ș.a.... Debutul editorial are loc în 83, cu cartea de povestiri „Trandafirul de astic” (Ed. Albatros), căreia i-au urmat „Linia” (984), „Numele jocului” (1986), „Fotografii șcate” (1991), volume publicate la Ed. Cartea mânească, ultimul fiind distins cu Premiul iunii Scriitorilor Filiala Brașov, 1991. Istoria itorială a romanului „Eroul nostru” ne este latată cu abia reținută detașare de autor: predat în 1986 sub acest titlu, pe atunci subversiv, l. Cartea Românească n-a riscat publicarea lui, iar cu titlul „Acvariul spart”, și nici Ed. lbatros, unde a zăcut până în 1990. Recuperat autor, manuscrisul „Eroului” vede abia acum mina tiparului, când singurul lui risc poate ni doar din partea cititorilor, chiar dacă ard Huidan știe să spulbere orice îndoială în vînța actualității romanului său de „moravuri ele” din deceniul IX.: „(...) – mi-am dat seama e personajele au rămas aceleași, transformarea n tovarăși în domni, din activiști zeloși la ecerere”, „utece”, „asece” etc. în militanți imând existența, pe stânga, pe dreapta, pe ntru, nu contează, numai „să se aleagă” erind antologica imagine a unei «balcaniade» care, se pare, suntem condamnați încă vreo ouă-trei generații. Așa că, fără să mișc o rgulă, după zece ani de «detenție», trimit ROUL NOSTRU să fie judecat de cititori, ntru că, în curând, «transformat» în deputat, roprietar de tarabă, infractor de presă, miliardar rimar, lider de sindicat, gardian, cămătar, ngrosist, boschetar grevist, bancher, patron, în omanul NE-AM TUNS, NE-AM UNS, aflat în regătire, va evolua, cu dezinvoltură, în noile ecvențe ale aceleiași existențe kitsch”.

* *
*

Vorbeam de gravitatea scriitorului în sensul ă Eduard Huidan este un moralist care bordează genul satiric pe toate lungimile de ndă: de la gluma subțire, la ironia vitriolantă, e la sarcasmul exterminator până la caricatura rotescă a degradării umanului în figurile unui estiar respingător, ireversibil căzut în disgrație. nimatorul acestui panopticum de buzunar, nu ste altul decât Ginel Burdușan, „mic funcționar a primărie”, și activist de partid într-un orașel e provincie.

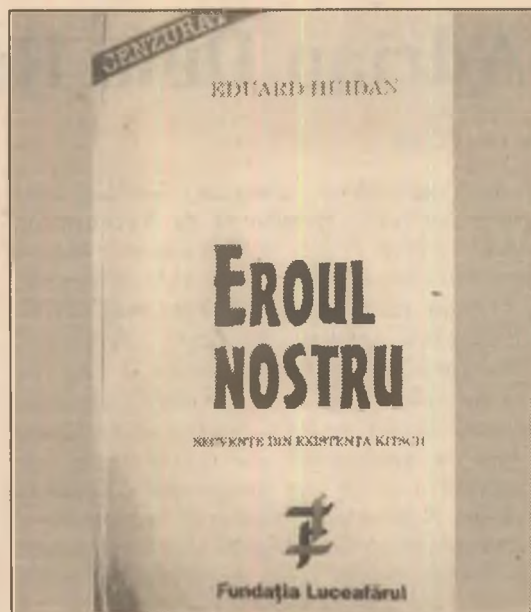
Întreaga sa experiență ilustrează conceptul e kitsch, începând cu excesul de zel ideologic- xhibiționist și terminând cu matrapazlăcuri și

găinării administrative. Iluzia euforică a puterii „totalitare”, în virtutea căreia până și un anonim funcționar își dădea aere de „Dumnezeu” și manipulator de mase, face din Ginel și amplificatorul său de voce portativ („turtol” – în idiomul local), un erou exemplar al existenței kitsch, posedat de febra delirantă a comunicării prin sloganuri megafonate. Ambiția maladivă de a se face ascultat, de a se impune, de „a fi în acvariul”, adică omologat de ierarhii de partid, devine pentru Ginel motivația unică a vieții; astfel se și explică suferința și demersurile disperate (de la anonime la sustrageri și violență qvasi criminală”) ale „eroului” de a-și recăpăta „turtoriul”, devenit pentru el fetiș al autorității, al puterii sale în localitate, instrument al activismului său maladiv-funambulesc. Depo- sedarea lui Ginel și de stația de amplificare cu microfon (primită cadou) de către „smeul” local, tov. Totoiu, are valoarea unei castrări sociale, pecetluind moartea civilă a eroului nostru.

Pe măsura existenței kitsch a animatorului Ginel Burdușan, acest picarro al obștei provin- ciale, se înfățișează și celelalte personaje-caricaturi, începând cu poeta Ionela Raflan, inten- dentul pieții, Tănase Pistol, corespondentul județean Cocoșilă, fauna de la restaurantul „Mărul de aur”, maseorul Amiraian, milițianul Hulpoiu, funcționarul de la decese, Motolea, antrenorul Gogoasă, liderul pensionarilor Bleandă, coana Vilma ș.a.m.d. Viața, comporta- mentul și faptele acestora se derulează între pe- nibil, stupid și grotesc, începând cu respin- gătoarea înfățișare fizică și terminând cu limbajul lor înfiorător, parazitat de reziduuri ale unei îndoctrinări avortate și frisoane intelek- tualiste. Terifiante ni se par paginile ce relatează înmormântarea lui Motolea și a preotului Pastramă, urmată de parastasul dansant de la „Mărul de aur”. Aici verba comică a lui Eduard Huidan devine neverosimilă, sarcasmul învecinându-se cu oroarea. Ca de altfel și scena încăierării de la gară, între cele două tabere moștenitoare ale coletului trimis din Australia.

* *
*

Termenul de kitsch a devenit uzual la începutul secolului XX, indicând un obiect de prost gust sau, mai general, produse ce fac caz de false valori estetice. Abia în anii '20 prin kitsch s-a înțeles și lipsa de autenticitate a operei de artă. În cazul „secvențelor” lui Eduard Huidan, avem a face cu existențe prefabricate, deci inautentice, dar și cu o lipsă flagrantă a informației etice a personajelor în favoarea celei ideologice, asimilate lăutărește. Ni se sugerează încă o dată prin acest roman că în România comunismul n-a existat decât în mintea lui Ceaușescu și a câtorva mii de fanatici de la Centru, directivele și principiile acestuia pierzându-se și estompându-se pe parcurs, în timp și în spațiu, devenind un fel de zgomot de fond al compromisurilor, complicațiilor, tembelismului sau naivității colective sau individuale. Ginel, desigur, este un erou kitsch, „nemuritor”, în sensul că descendenții îi supraviețuiesc cu brio, lui și comunismului. Veleitar îndrăcit, parșiv, în patetismul lui de lichea sentimentală, eroul cărții nu se bucură de circumstanțe atenuante din partea autorului, ci

de un fel de mimetism stilistic, de o complicitate atât cu personajul, cât și cu cititorul: „Cu toate succesele obținute în acea zi Ginel Burdușan nu prea era în apele lui. După ce depusese scrisoarea la poștă, unde se simțise obligat să o atenționeze pe funcționara de la ghișeul „Scrisori, telegrame, mandate” pentru faptul că ea nu știuse să-i spună pe nerăsuflăte cât costă o recomandată pentru Australia, o luă pe străzi, așa, fără nici o țintă. Până la ora declanșării operațiunii de la «Mărul de aur» mai era destul, altă dată s-ar fi întors la birou, să-și dovedească dăruirea, atașamentul, acum nu avea chef să le dea satisfacție celor care se bucurau de necazul căzut pe capul lui în legătură cu amplificatorul. Oricum, pe Totoiu îl îndatorase, aștepta o reacție cât de cât mai omenească. Acum, însă, altceva îi frigea mai tare inima. Dorul de Ionela, asta era, o iubea sincer pe poetă și nu putea trăi fără ea!” Cele 30 de „scenete” ale cărții sunt bine conduse, aproape cinematografic, epicul fiind susținut de inegalabilul talent al povestitorului de a fraza „ca în viață”, colocvial, de a șarja irezistibilul. De la haz la hazliu până la onomastica, ea însăși necruțătoare (gen Norbert Gogoasă ș.c.l.). Autorul n-are naivitatea aprofundării psihologiilor unor personaje a căror existență kitsch se compune din câteva reflexe ierarhice, din satisfacerea nevoilor primare, în slujba cărora își pun toată șiretenia și puterea de marionete agresive al căror lider temporar este Ginel Burdușan, trepădușul victimă și martir al unui activism mai mult autoprovocat decât impus. Autorul, se pare, a cunoscut pe viu existența unor asemenea eroi, căci detalii lingvistice de ritual, comportament, similitudini fizice ne fac să credem că „Eroul nostru” e totuși un roman cu cheie care, evident, nu putea apărea în anii de apogeu ai existenței kitsch. Este vorba totuși de o satiră corozivă pe adresa nu numai a unor tovarăși cu răspundere „de stat și de partid”, dar și a unei întregi tipologii, de la milițian la preotul local; încât oricine și-ar fi pus firesc întrebarea: oare Huidan asta n-a găsit nimic pozitiv în orașul respectiv, totul e negru ca smoala iadului, toți sunt iliciți, fanfaroni, escroci duplicitari, semidocti unsuroși, demagogi, mitocani despotici, desfrânați, stupizi și trogloditi?

Adevărul e că nici un erou al cărții nu se salvează în viziunea satirică a lui Eduard Huidan, spre deosebire de cea mai generoasă a maeștrilor săi, Caragiale, Băieșu sau Mazilu. „Eroul nostru” este cartea unui moralist ce îngemănează mimesis-ul realist cu deformarea grotescă, animat de impulsul eretic al subminării unor conținuturi și forme moarte, numite și „suflete moarte”.

*) Eduard Huidan – «Eroul nostru», ed. Fundației Luceafărul 1996

Adrian Dinu Rachieru

Am descoperit, amuzat, într-un ziar sucevean (vezi *Monitorul de Suceava* nr. 85/11 aprilie 1996), sub semnătura Martei Bogdan, un articol cu un titlu frisonant: „Femeia care a inspirat romanul lui G. Ibrăileanu trăiește la Iași”. Reporterii *Monitorului* vor să ne convingă că d-na Adela Lucia Pop, o venerabilă bătrânică trecută de 80 de ani, cunoscută de lumea bună a Copou-lui ca „profesoară de română”, ar fi fost personajul celebrului roman. Pătrunzând în casa ei, intrăm într-o lume de alt secol. Dar d-na Adela e discretă și demnă, refuză rolul de prototip și chiar

dacă i-ar fi trezit fostului ei profesor o undă erotică, o precizare finală anulează orice efort detectivistic al reporteriței: „Scriitorul este un creator, nu copist”. Înviorați însă de acest articol șugubăț (care conduce demonstrația spre o concluzie inversă celei promise în titlu) încercăm și noi să răspundem la întrebarea: **Cine e Adela?**

IBRĂILEANU:

«OMUL DE NOAPTE» ȘI ROMANTISMUL TARDIV

O întreagă tradiție critică privește cu îngăduință și cordialitate blazată încercarea criticilor în roman, prejudecata imixtiunii despicând brutal genurile. Totuși, ispita romanului a subjugat mulți critici, împinși pe această „falsă colaterală” (Ioan Holban) dar „proza criticilor”, mai puțin cercetată, stă încă sub semnul disjunției. G. Ibrăileanu a pătruns în postumitate într-o dublă ipostază: de critic și prozator. O însemnare a scriitorului în *Note și impresii* luminează perspectiva: „critica va înfrunta vremea numai dacă este psihologică”. Roman psihologic, *Adela* a stat în atenția criticii, a avut chiar un rol demonstrativ apărând atunci când – la noi – psihologismul lipsea prozatorilor din epocă. De o caligrafie grațioasă și desuetudine elegantă, romanul *Adela* era, negreșit, o creațiune – spunea Călinescu, adăugând că ar fi „primul cu adevărat roman românesc de analiză”.

Roman de analiză și al analizei (N. Balotă), *Adela* se înscrie în regimul continuității unei opere. Circulația ideilor nu se oprește la frontierele genurilor blocând corespondența de teme și motive; Ibrăileanu pătrunde în roman cu bagajele criticului, probând inteligență analitică și revărsând în pagină identitate afectivă. Fluvența lecturii nu alungă caznele scrisului. Al. Husar care a prefațat – confruntând variantele – o ediție a *Adelei* (Ed. Junimea, 1983) nota că acest roman a cunoscut permanente prefaceri fiind scris ani în șir cu lungi ezitări și dese revizuirii, manuscrisul *Adelei* de la faza pre-*Adela* la textul final, suportă metamorfoze care-l fac aproape de nerecunoscut. Delicatețea omului Ibrăileanu se simte peste tot iar analiza condensată, expusă în formule fără suport plastic (să ne amintim că volumul lui Jean Rostand trecea jubilația criticului) împacă geometria ideilor cu afectivitatea unui suflet „bipolar”: un cerebral obosit și un sentimental de extracție romantică, conjugând sentimentul sfârșitului de veac cu vetustețea. „Anacronicul” Ibrăileanu procedea psihologiceste nu fiziologiceste, este o conștiință lucidă și, în același timp, ascultă de „rațiunea inimii”, atinsă incurabil de melosul eminescian. Romanticul de la Iași iubește orgia intelectuală; el exprimă o generație concomitent critică și lirică, îmbrățișând idealismul și scepticismul. Protagonistul *Vieții Românești* era, dacă deturnăm propriul comentariu aplicat lui Brătescu-Voinești, „aprig în observație, duios în sentiment”.

Ceea ce la început era un jurnal intim, cu datări precise și cronologie seacă (titlul inițial

era chiar *Dintr-un jurnal*), devine – prin schimbarea formulei, dar fără a suplimenta epicul – *Adela*, făcând din Emil Codrescu naratorul creditabil al propriei drame. Primele variante consemnau, nu rememora; textul final investighează materia din „optica faptului consumat”, infiltrând nu bocetul negru ci tristețea celui care, resemnat, privește îndărăt.

S-a consumat multă cerneală pentru dezvăluirea adevăratei identități a lui Emil Codrescu. Lămurirea primului editor respinge confruntarea înamoratului sfios Emil Codrescu cu bunul și delicatul Ibrăileanu. Dar aceasta n-ar fi decât o disimulare romantică, parează VI. Streinu. Adela e, se poate spune, singurul martor a lui Ibrăileanu **așa cum a fost în viață** – completa Profira Sadoveanu. E neîndoiește că acest roman, adunând „fișe de observație” este o experiență de psihologie și are suport autobiografic. Substanța ideatică identică care circulă în *Amintiri* și *Adela* ar fi un prim argument. Ibrăileanu publică deci la 60 de ani un roman de dragoste, convins că erotismul este piatra de încercare pentru distincția sufletească a unui scriitor. Cel cu „suflet de domnișoară” (D.I. Suchianu), alimentat cu lecturi din Turgheniev și din marii ruși, deschis sufletului slav descifrând însemnele feminității, îmbracă armura analistului obiectiv, de proveniență occidentală. Proust – observa chiar Ibrăileanu – decapitează confesiunea, refuză subiectivismul (adică „atitudinea afectivă” față de propriu-și suflet). Motivele slave dezvoltând fragilitatea fericirii, poezia iubirii, fiorul naturii, elegiacul ecou al tinereții îndepărtate îmbracă masca obiectivității. Dar argumentul lui Ibrăileanu era naturațea, observa finul lui exeget Constantin Ciopraga; superior e pentru el umanul.

Adela rămâne un document al sensibilității unei alte generații. În umbra singularității, Ibrăileanu veghează literatura produsă, selectează valorile, se proiectează în roman. Fraza-cheie, deschizând lacătele *Adelei* ne-o oferă însuși Ibrăileanu: „în orice bărbat e și o femeie”. Încât, întrebarea e dacă Emil Codrescu se confundă cu Ibrăileanu, pentru simplul motiv că G. Ibrăileanu este un Emil Codrescu plus Adela (C. Ciopraga).

De indiscutabilă finețe cazuistică, *Adela* e scris în spiritul moralizatorilor francezi. Tot formula analitică e suverană, într-o perioadă în care să reținem, romanul analitic de tip modern abia pătrunde la noi. Dar judecățile lui Ibrăileanu asupra metodei proustiene, amprenta lecturilor din Charcot și W. James sunt

elocvente, privind sufletul uman ca o continuitate. De factură retro, omul și opera poartă stindardul amorului poetic, nu al „erosului realist”; câștigă amorul intelectual nu cel bestial, care inspiră instinctul. Totuși, Ibrăileanu trăiește într-o epocă care restrânge aria imoralității în „geografia feminină”. Acuzat de puritanism, el rămâne un sentimental descoperind amănuntul infinitesimal și dezvăluind resorturile sufletului feminin.

Dar să nu uităm că interesată de starea sufletească, „analiza” (făcând slabă concurență stării civile) era pandant al „creației”. Celebra distincție, purtând însă – din start – o confuzie, fără ecoul meritat în poetica romanului nostru, apăsa asupra prezentării comportamentiste a „sexului secundar”. Femeile își ascund mișcările sufletești, enigmatica lor e previzibilă, misterul absent, solicitând astfel investigația comportamentistă. Doar eroii masculini sunt prezer analitic: Codrescu, prin abuzul involuntar e analiză suferă de indecizie dar nu are incertitudini. Introspecția și comportamentul se luminează reciproc, scriitorul „pătrunde” în intimitatea sufletului, recunoscând că observația cere timp și nu poate fi împrumutată de la alții. Scris într-o vreme în care introspecția mai era o extravaganță și „urbanizarea” literaturii un deziderat, *Adela* a fost considerat roman al unui cazuist, obsedat de urmările faptelor sale. Exemplul divinului Turgheniev, considerat cel mai occidental dintre scriitorii ruși e mereu invocat ca mare observator al nuanțelor de sentiment. *Adela*, ca operă de observație umplută cu materie sufletească acoperă un gol în literatura momentului și rezistă valoric intemperțiilor estetice; dar ea nu deslușește atât cutele sufletului feminin, cât are – stăruind epic asupra mișcărilor sufletești, fără o afabulație abundentă – intrigă internă (Al. Husar). Romanul respiră un aer de **fin de siècle**. Eroină de modă veche, *Adela* descinde în Bălățești, în monotonia târgului văzut ca „o improvizare de bălci”. Suntem departe de rafinatul decor erotic camilpetrescian, dominat de consumism și elitism; aici, în lumea *Adelei*, atinsă de patina timpului, nu pătrundem într-o ambianță șocantă defectând frânele sociale și permițând relaxarea moravurilor. Intrarea în acest mediu nu înseamnă o dislocare; aspirând feminitate: *Adelei*, el nu se „erotizează”, deviind spre sexualism frenetic.

Nehotărâțul îndrăgostit Codrescu este „ur mare timid”, stăpânit de febră introspectivă. Întrebările sale întrețin o reacție în lanț, mi-

mul – sub controlul unei lucidități morbide – în cazuistică. Să fie această minuție ce ează ipoteze și înaintea cu precauții pe un n anxious, o timiditate maladivă sau o lașitate imentală? Pentru insomniacul și contem- plativul Codrescu, transferând jurnalului surisurile necomunicate Adelei, improbabilă ire înseamnă imposibila iubire. Este el pabil de a voi, traversând drama virilității în in? Spaima nefericirii alungă ipoteza jocului culat“, regizat de un desfrânat imaginar, cător fără voie (N. Manolescu). Dar Adela Reîntâlnirea lor, el cvadragenar și ea recent rțată se rezumă la plimbări și conversații; o reîntâlnire „fără concluzii“, o „nesfârșită enie pasională“ în care părintele „adoptiv“ altădată se descoperă îndrăgostit. Să ne țăm că întâiul lui sentiment pentru Adela patern; urmează cel de mentor (nu devenise rescu **mon cher maître**?) și acum Adela erând pusee materne) îi modifică starea. ucția Adelei declanșează inhibiția erotică? astă schimbare a punctului de vedere e rțată la axa vârstelor; diferența de ani dintre agoniști favorizează oscilația intimă a lui Codrescu, raporturile tulburi și imaginația lă izbindu-se de zidul ideilor morale. Adela de o frăgezime încântătoare, e un „bloc de nuseți vii și calde“ dar admiratorul își sează puterea interioară, reprimând tirania nței. Intellectul înfrânge instinctul, Emil rescu e purtat pe aripile mari ale amorului idealizează. Ibrăileanu re-descoperă olema melancolică a dragostei târzii, cată“ și de Duiliu Zamfirescu în **O muză** geza favorizând relaționarea lor).

s-a spus că drama lui Emil Codrescu rezidă ncapacitatea de a opta. Psihiatrul Iustin mann îl considera un pacient, numindu-l erat afectiv“, pătruns de reactivarea tentației stioase. Tot într-un scenariu psihanalitic se au comentariile lui Paul Georgescu și N. otă; romancierul Paul Georgescu prelua r într-un roman motivul „prea târziului“, istratul prob și indecis Miron fiind în area argumentelor care să-i justifice iunea. Dar altul e cazul lui Emil Codrescu. optat, totuși; e un sedus, luptând cu seducția . Nu e apatic ci se domină pe sine; acel „nu poate“ împinge acul busolei spre etic. unțarea, înconjurată de triumf și spaima e ă ca „cea mai mare victorie“. Doctorul ză să se angajeze sentimental? Sever cu sine și, Codrescu este un om de voință; conștiința r câțiva ani **peste** (s.m.) cei care permit enea jocuri, funcționează interdictiv. itul disociativ și vârsta disproporționată îi uează energia impulsivă, în pofida urilor și cuvintelor. Este o neputință de a se aja erotic? Este această neputință efectul educații puritane? Adela va constata, parcă, epros: „nu vrei niciodată ceea ce vrei“.

Sofistica interpretativă, împingând în exces ilitatea exegezei va descoperi în Codrescu seducător periculos, dintr-o speță aparte. plexul oedipian, opina Nicolae Manolescu, orește de la fapte, nu și de la imaginație. ivit aceluiași critic, meșiența, decența tană, blocajul erotic află – printr-un anism sufletec regresiv – compensația ginativă, moșind în subconștient. Analist osit, Codrescu practică introspecția bantă. Descoperim poezia unui suflet ator de acțiune fiindcă tot ce se realizează se alizează: Adela trebuie să rămână o riență paradisiacă; adică, nu trebuie să nă o realitate. Adela este o imposibilitate, etată de la începutul universului; nefiind o ie de serie, Ibrăileanu îi acordă statutul de ie-om, substituind instinctul brut. Scriitorul elopează amorul ca fapt fundamental al tenței. Această intoxicație amoroasă (M. u) se rezolvă prin abandon; o iubire decență, and fizicel plonjează în metafizic și salvează gine: Adela e proiectată în inefabil. Adela

devine intangibilă. O însemnare autografă (Mss. IV-77) divulgă concepția care prezidează romanul: „ataraxia are nevoie urgentă de virtutea stoică“. Epicur e fortificat prin Zenon, cenzura morală părăsește umbra afectelor evitând suferința; virtutea își ajunge sieși. Codrescu cunoaște victoria renunțării, cu gustul dubios al eșecului programat.

Adela, scria Pompiliu Constantinescu în **Vremea** (nr. 293/1933), rămâne o onestă contribuție în lotul romanului nostru analist. Distanța de la prima versiune la textul final cunoaște convulsiile căutării, privind deopotrivă tehnologia romanescă și concepția filosofică. Travestiul ficțional ascunde psihologia și ideologia lui Ibrăileanu: o exactitate a nuanțelor și o desuetudine care farmecă, descoperind nu atât vână de romancier cât delicatețe de intelectual candid. **Adela** oferă – scria. Al. Husar – o erotică înaltă de candori virginală și efluvii de schit.

Temperament hamletian, Ibrăileanu cultivă un scepticism ce nu izvorăște din mizantropie; cu ciudățenii de solitar, cărturarul retras, un anxious monahal oblonindu-și odaia (G. Topârceanu) – retrăind secret timpul în exilul interior – devine în timpul zilei un sociabil fermecător dar rezervat. Traiul de noapte nu-i potolește reflexivitatea frământată. Saturnianul Ibrăileanu se cufundă în lectură, omul nopții își urmează traseele introspective. Discreția și delicatețea răzbat în zigzagul sufletesc; austeritatea criticului, finețea observației și analizei se dispensează de podoabele stilului.

Cei ce-au stat la sfat cu Ibrăileanu s-au trecut demult. Criticul însuși și-a încheiat priplul anxious, alinându-și zbuciumul. „Marele anacronic“ a presărat, în textele sale, idei numeroase și viabile. Superioritatea lui nu era orgolioasă. Doar din fugă citit, Ibrăileanu pare un critic depășit și un romancier vetust.

Criticul Ibrăileanu, se știe, crescuse pe tipar gherist, gândind literatura noastră în determinările ei interne, dar cu ochi romantic. Deși maioreșcianismul său a fost demult recunoscut, el se rezumă la preluarea scriitorilor lanșai de **Junimea** și impunerii perspectivei orgice în evoluția noastră culturală. Esel său din 1908, **Spiritul critic în cultura românească** a iritat fiind chiar considerat o eroare, acuzat de regionalism în pofida europenismului cărții. Față de Lovinescu care nu avea certitudinea clasicilor și, astfel, prin program se direcționa spre înnoire susținând campania de sincronizare și pregătind viitorul literaturii noastre, Ibrăileanu este primul critic – observa M. Ungheanu – pentru care cultura și literatura română sunt realități demonstrabile aprioric. La Ibrăileanu factologia este servită de o instituție decisivă, structurând – aproape natural – materia, interpretând-o din chiar interiorul ei. Sub imperativul faptelor, Ibrăileanu dă o perspectivă a spiritului critic românesc, considerat expresie și factor modelator.

Cei care l-au cunoscut afirmă că Ibrăileanu nu poate fi pus în bibliotecă; bogăția acestei personalități iradiante nu poate fi prinsă în studii țepoase și uscate, din care ne urmărește un Ibrăileanu rece și distant. **Adela** – mărturisește tot Profira Sadoveanu – este o spovedanie de sfârșit.

Și dacă anticalofilul și anxiousul Ibrăileanu scrie nervos, fără revizuirii, asaltat de cavalcada ipotezelor și încercat de beția ideilor, însetat însă de certitudini, el face totodată trecerea de la „nelămurirea intuiției la inteligibil“; vrea, altfel spus, într-un climat pozitivist, să împace cugetarea rece cu mirajul romantic, reverberând melosul eminescian. El caută, scrutează, înaintea cu precauție; răscolit de întrebări, criticul rămâne sceptic și înțelege certitudinile drept „simple sugestii“. Este un suflet bipolar (observa cândva C. Ciopraga); antinomiile îi sunt, așadar, specifice. Încât romancierul

Ibrăileanu pare a contrazice „viziunea“ de la **Viața Românească**. Romanul, șlefuit îndelung, apăsător de o teribilă scrupulozitate, se aliază unei direcții noi și este, indiscutabil, oglinda omului Ibrăileanu. Publicarea lui este o destăinuire, amânată, e drept, dezvăluind – surprinzător – tocmai „groaza de sentimentalism“. Are **Adela**, ne întrebăm, un rol demonstrativ?

Criticul, un sentimental lucid (cum, repetat, s-a spus) este sedus de psihologie și se vrea un analist obiectiv. El, trecând de la Turgheniev la Proust, „cercetează“ poezia iubirii și descoperă fragilitatea fericirii. Deși așezat sub semnul romantismului tardiv, nu se împacă nicicum cu o motivație strict estetică. Critica, ne amintim, era pentru Ibrăileanu genul „complet“ și, în consecință, era îndatorată relațiilor de lectură. Opoziția dintre literatură și viață crește în romanul unei „imaculate aventuri“ (Al. Dobrescu). Cu atât mai mult cu cât retractilul Emil Codrescu, căzut în manie analitică, pendulează între setea de certitudini și teama de ridicol. Cvadragenarul doctor, prins în vârtejul întrebărilor, hamletizează interminabil și își cheltuie ultimele rezerve de voință pentru a rezista. Diferența de vârstă îl chinuie și el se teme de viitor. Adela, cu efluviile ei de feminitate ocupă un Univers, îl „otrăvește“ cu „parfumul vieții ei“ dar protagonistul, intoxicat, știe prea bine că are în față o imposibilitate „decretată“ de la începutul lumii! Chinul de a rezista, șovăielile, jocul alternativelor, îl aruncă în acest test de „încercare a puterilor“. Doctorul, conștientizând substratul erotic, plutește în ambiguități și generalități și revine, obsedant, mânat de un instinct defensiv la subiectul predilect: propria-i bătrânețe. Adică, la **prăpastia biologică** care îl desparte de Adela. Terorizat de „conștiința vârstei“, el – mereu bănuitor, cenzurat, „pervers de lucid“ – măcinat de acest abuz analitic, preocupat în exces de urmările faptelor sale cade într-o **gelozie anticipativă** (Eugenia Tudor-Anton). Și nu uită de frânele voinței. Din acest „biologism scrupulos“ (A. Goci) țâșnește ispita reprimării, barând drumul de la o afectuoasă prietenie la o iubire concretizată. Adela, fire practică, fără profunzime psihologică vrea mariajul. Codrescu, alungând orice vis cu subiectul Adela, dimpotrivă, se întoarce la o meditație castă, bolnav de cultul petrarchist al femeii. Încât romanul rămâne, cum nota cu ani în urmă G. Călinescu, „o suavă expresie a dragostei platonice“. Și, încurajând linia analitică, este o ofensivă a rațiunii împotriva orcărei sangvinități (Al. Protopopescu, **Romanul psihologic românesc**, Ed. Eminescu 1978, p. 251).

Totuși confesiunea dramatică, tensionată de pulsația vieții ei și chinul lui de a rezista, atinge „nebulna fiziologiei“. Adela nu trebuie să devină o realitate, eșuând în banalitatea casnică. Dar „foamea selectivă de femeie“ înseamnă, implicit, **unicizarea** și, în același timp, recunoaște erosul drept **fapt fundamental al existenței**. Doctorul, un schopenhaurian (să ne amintim de biblioteca lui Emil Codrescu) amână deznodământul eternizând clipa și invocă Erosul (glasul speciei) în lupta cu Thanatos. Iubirea este, în ultimă instanță, **voința de a nu muri**. Iar Adela întreținând „sensibilitatea la unic“ înseamnă **de-brutalizarea vieții**. Teoretizând, Ibrăileanu marchează aici diferența dintre specie (F) și individ (B). Prin acest roman, nota acid Șerban Cioculescu, prozatorul și-a cheltuit „materia“; după **Adela** nu mai poate urma nimic.

Din păcate, **Adela** a fost ultima carte mare a criticului ieșean. Ea oferă posterității adevăratul chip al mentorului **Vieții Românești** și nu trebuie să descoperim în paginile romanului doar o desuetă poveste de amor. Mai degrabă vom zice, pe urmele lui Mihail Sebastian, că **Adela** rămâne „o carte inexplicabilă“.

cristina borzan

Fotografie

Ochii de hârtie lucioasă
Sprâncenele de celuloid
Lumilor noastre ce coincid
Tu surâzi
Într-o ramă frumoasă.

xxx

Acum poezia nu mai e o joacă
e viața însăși, plină de sevă.
acum cuvintele sunt salvarea
din ținutul de piatră.
ele strălucesc înăuntrul meu înfricoșat.
nimic nu mai e joc și cântec.
totul e atât de grav și de simplu.
prietenii-n jur vorbesc despre mâine
cu ochii strălucitori și obrajii albaștri
zâmbesc în jurul meu și abia se
aude
poemele palpită
grave
ființe de sunet și haide.

xxx

și de ce grădini în floare
sau dealul acela verde
de ce melancolie
de ce ogarul alergând la vânătoare
de ce rochia mea cafenie
de ce pletele buclate
de ce înșelăciunea asta de

forme

forme...

xxx

greieri ațipind printre flori
anunță prin tăcere liniștea nopții.
ce mai rămâne din noaptea de vară
după cântecul acestor bizare vietăți?
nostalgia orelor care s-au scurs.
greierii care anunță ora de liniște...
semnele verii plină de zgomote
noapte plină de taină...
greierii dorm și deasupra lor se ridică
fumul tăcerii.

xxx

Șătrarii leagănă soarele
în coviltire rotunde
Lumina lui geme, tremură
se ascunde
Ora amurgului pare
sărbătoarea frunzișului cald
Adorm cântece roșii și verzi și amare
În vara cu ochi de smarald.

xxx

Miez de noapte,
scăldat în sunete
Ore de diamant.

Nopți negre, amantelor de demult
se cântă cântecul din urmă.

Ce grav e totul, ce simplu
se naște un poem, lung și abstract,
sticlos, adânc
ca și sufletele noastre,
atât de neștiute.

O clipă de bucurie
o secundă plină
e atât de greu, atât de greu de creat.

Ora de vară

Stația de tramvai părea obosită.
Aerul însuși dormita
Într-un univers care
surpase în sine toate
absolut toate
semnificațiile posibile
disperând până la
scrâșnet, până la durere.
la plâns,
disperând până la
chircire
până la zdrobire
disperând
acest întreg trup al
meu
obosit
acest drag, armonios,
înțelept, dușman
dușmănos, tentant
angoasant
această mică bestie
această bestiolă
acest vag schelet
de madonă
învinsă
obosită, modernă
neînțeleasă
acest drag trup
cărui
niciodată nu i-am dat
Nimic.
Și nu-mi cere...

Orașul

Fiecare se scoală dimineața la ora 6.
Își bea ceaiul, cafeaua, limonada
se spală, se îmbracă, se fardează
Femeile duc copii la grădiniță.

Apoi merg toți în piața mare a orașului.
acolo unde cândva a fost un camagiu
acolo unde cândva a fost un castel
acolo unde cândva a fost o pădure.
Acolo unde se înălțau odată, până la cer
ferigi verzi

acolo unde înotau euglene și parameci
acolo unde se desprindea întâiul cristal.

În piața mare
fiecare
Scoate propria-i tarabă
tot ce are mai bun
de vânzare.

Sacoșe cu melci
albastre cărți cu coperti aurite
sticlute cu săruri
ață, brichete, piersici de plastic
crengi de brad, căciulițe pentru copii
papuci moi, comozi – de casă
albume cu Hieronimus Bosch
Genevieve Laporte „Viața lui Picasso“
de ce nu – și Berthe Morissot
Utrillo
apoi ce-ar mai fi, da, horoscoape
dicționare severe, maro
munți de șerpi indigo
ierburi amare, bomboane
roz fondante cu funde,
aduse cine știe de unde...
Prânz... Acum e atâta soare
încât lumea ar putea străluci

Dar, în loc de asta
în piața mare
Femeile își refac fardul
– rouge, blusch, fond de teint
și rimel –
scot din sertar zâmbetul lor
cel mai cel

bărbații și ei
scot pești ciudați mișunând din acvarii.
Pe tarabele lor
pești argintii
vii.

Femeile strigă, își laudă marfa
Întind ciorapul de naylon, obscur, latent
insolent
înelind ziua care se stinge
aruncând asupra ei bizara strălucire
amețitoarea strălucire,
curgând din sacoșe, umplând
trotuarele
colorând rigolele, jgheburile
trăsurile, mașinile
magazinele, reclamele
teatrele, filmele, cărțile, emisiunile
TV,
ei bine, da
cu – iar – ei, melcii vii, lăsând dâre
aurii
melcii sonori
– melchiori –
fosforescenți transparenți
albi și albaștri și beige
(neige!)

Ei bine, da, femeile gonesc spre
autobuzul fericirii lor personale inventate de
Emma Bovary
(sau de Flaubert care tot una e
că m'me Bovary
c'est lui)
Ziua s-a sfârșit
spre serialul de joi.
Se leagănă răsând puntea nopții
peștii în acvarii
au adormit.
Tarabele colorate-s pustii.

Femeie, melc de o zi.

xxx

Semn, culoare și concept
Conținut și obiect –
Tot ce e mai înțelept.

Citesc, citesc
Și nu mă dumiresc.

Limbaș, semn, semnificant
Pentru mine
sunt neant.

Predicație și referință –
descripții definite – modalități de formare
propoziții existențiale
(ex.: eu te iubesc, tu mă iubești
sagesse, sagesse, sagesse)
sau universale
condițiile de adevăr...

de primăvară

Calmul răsării între coastele pământului
(a acestui soare stăpân)
auroră transparentă a uitării
lanțuri cerești de lumină albă
praf străveziu învelind planeta bolnavă

ONSALANTA POSTMODERNĂ

de AL. CISTELECAN

Un experimentalist nonșalant al textului și al tensiunii poetice este Grigore Șoitu. Debutul său (*Anticu-* Ed. Arhipelag, Târgu Mureș, 1996) stă semnul unui postmodernism integral și euforic, pe cât de recuperator, pe atât de genuu. Nu-ncape vorbă că ceva din antismul doctrinar al lui Marin Mincu s-a mutat în conștiința tânărului poet constănțean, ca poezia lui să aibă, însă, incidente de fel cu poetica maestrului. Dar gustul și limbajul alternativ și provocator al lui Șoitu, ca și pentru soluția deconstructivă și istorică a poemului par a fi stărnite, ori, măcar stimulate, de aventura la care de atâtea vreme, Marin Mincu ademenește pe românii. Indusă ori doar potențată, starea postmodernă a atins la Grigore Șoitu cota ei spontaneității, el nemaisimțind nevoia unei crispări polemice ori a vreunei ostentații. Modernitatea nu-l mai chinuie nici în ceea ce privește modelul cultural, de reper ce este doboret, și nici în calitatea ei de strategie de viață și de strategie de creație. Grigore Șoitu este total decomplexat într-un fel de marș printre anxietăți, mutând realul într-o pură libertate scripturală și într-un joc de efective decompozabile. Poemul său renunță la apelul locului la principiul stringenței, fie și în sine, fie semnificative, și se avântă într-un deconstructiv, jucând pe degringolada și pe efectele centrifugale. Discursul este, de regulă, tăiat secvențial, cu legături logice, cât distorsionante între paragrafe, și anelul imaginativ e și el tăiat scurt de logica funcționantă a scriiturii. Elanul simulat al creației e îndată îngânat de un spirit parodic și referențialitatea la iluzie și sugestie e înlocuită de o autoreferențialitate cinică în ceea ce privește investiția utopică. Textul se construiește astfel din acorduri și dezacorduri, din simulări și deconspirări, unind într-o manieră controlată proiectul și decepția.

Reproduceri după lucrări de Cristina Stăncioiu

Centrifugalitatea secvențelor, predispune într-un scenariu abia indicat, se regăsește la nivelul fiecăreia în parte în altercația registrelor și limbajelor: „erau cerate zorile/ hidrante/ rumegau piratereste/ spusa ca un stilet/ și autorul își bate/ cu râvnă literele/ la mașina de bătut/ litere litere-ngrășate/ pășpăitoare desculțe/ mersul lor zebraț/ (scris de ritmateu)/ ca agrotaxialist înveți/ care este mersul cuvintelor/ (sună ca și cum înveți/ care este mersul bursei negre)/ tu doar le costumezi/ le atingi umărul de vânat/ și autorul își bate/ cu râvnă literele/ la mașina de bătut/ litere.” (Epilogul la „Și autorul își bate cu râvnă literele la mașina de bătut litere”). Scriitura – ori metafora ei – nu mai reproduce, la Grigore Șoitu, structurile realului ori ale imaginarului. Ea reproduce doar starea lui agonică, dezarticulată, vidată de sens și conținut. Autorul lui Șoitu bate doar „litere” la o „mașină de bătut litere”, sugestie a declinului de structură, dar și de investitură. Metafora scripturală devine astfel o metaforă infuză a destructurării și a alienării sensului existențial, o pură manifestare a aleatorului. Acest principiu scriptural, nutrit de o angoasă diseminată, impune o regulă a deziluziei imediate la toate nivelele care vine, însă, în contradicție, bine speculată de poet, cu euforia decompozițională. Spiritul buf al poetului întoarce în grotesc ceea ce, la nivelul intervenției, pare dramatic. Scriitura e deceptivă, dar înscenarea ei e jovială.

Acest dans între decepție și euforie, între deconstrucție și emulație imaginativă e transpus și la nivelul volumului ca întreg, și la cel al poemelor, ca părți quasi-autonome (căci Șoitu lucrează cu un sentiment deliberat al interferenței și convergenței poemelor). Clapele pe care el începe să cânte sunt premeditat dezacordate inițial, pentru ca apoi să vibreze într-un limbaj avangardist recondiționat și să piardă cu totul sentimentul coerent al realului, lăsându-l să se transfigureze: „aici m-am oprit/ să ascult buletinul/ de știri cu senatori/ și căluți acvatici/ în țoale de miri/ inz ump ti producție/ a casei de fii/ (bruij) gramul curbat/ un lord sierrat/ înserat târziu/ acvariul cu buton/ apăs și peștii/ încep să meargă în/ stil gudron gângurind/ sub neon/ sub umbreluțe de/ neon geamul curbat/ aburiu-fumuriu ca o/ paranteză heliomatică/ cuvintele-mprăștiate/ depuse pe fund.”

Instrucția parodică a poemelor nu e o simplă problemă de tehnică a dispoziției „în exasperare” a registrelor poetice. Ea e o problemă de concept poetic și de viziune, predispuse amândouă nu doar la caricarea solemnităților, a emfazei ori chiar a coerenței, ci, mai mult, la transpunerea existenței și a limbajului într-o condiție de ebrietate grotescă. Pe această linie cât bufă, cât anxioasă, Grigore Șoitu își inventează un glosar în care arbitraritatea nu e decât semnul disimulant al unei progresii urmuziene în structurile alienate ale realului și imaginativului deopotrivă. Comedia limbajului amestecă rictusul cu euforia genuină, fiind un cod cu dublă referință. Poemele însăși surâd perfid și rânjesc inocent, exasperând un limbaj prin contrariul său.

Anticulinare-le lui Grigore Șoitu sunt, fără îndoială, semnul unei noi poetici; în ea deconstrucția e mutată la nivelul viziunii, parodia e împinsă la disimularea exasperării, iar exasperarea însăși e abătută spre grotesc.

GENUL ȘI GENIUL

de HORIA GÂRBEA

Interesant, nu-i așa, că „poezie” este la feminin. Iar „roman” sau „eseu”, ba chiar și „jurnal”, sunt masculine. Dar nu despre genul substantivelor vreau să vorbesc, ci despre genurile literare. Genul? „O vorbă de dânsii inventată”? Mai există genuri, trebuie ele să (mai) existe? Și dacă da, este distanța de la poezie la roman egală cu „Distanța dintre un bărbat îmbrăcat și o femeie așa cum e”?

Dar de ce atâtea întrebări? Ce, suntem la „Robingo”? Ei bine, nu, nu încă. Toate aceste întrebări îmi vin în minte citind textul, că altfel nu pot să-i zic, intitulat chiar așa: „Distanța dintre un bărbat îmbrăcat și o femeie așa cum e” al Rodicăi Draghinescu. Este ceva între jurnal, roman, eseu, poem și monolog teatral. E, vorba ceea, „un cuțit fără lamă căruia-i lipsește mânerul”. E demențial. La propriu și la figurat. Este, ca să citez un personaj al cărții „penal”. E penal dom’le. Dar și civil. Dar și administrativ. Sau, ca să citez din nou, „O ciornă. Ciorna vieții mele”. Punct.

Trebuie să recunosc și eu evidența. Nu contează genul, doar geniul. În cazul acestui text de Rodica Draghinescu, o deviere cât de mică a bunului simț, a bunului gust de-ar apărea, el, textul, s-ar nărui și s-ar dezagrega. Din fericire autoarea merge pe sârma până la capăt, probabil și datorită unei stări de transă pe care și-o creează amăgindu-se că, de fapt, își caută luciditatea. „Iau la ceartă muierile din mine. Nici una nu-mi dă replica de care aș avea nevoie. Sunt niște căcăcioase...”

Dar cine sunt „muierile”? Nu cumva chiar genurile, chiar stilurile amestecate în carte (epistolar, oficial, tehnic, jurnalistic etc. etc.)? Pentru că este un text despre cineva care scrie texte, care își caută o poetică, o rigoare a vieții și operei dar nu reușește să fabrice decât un document angoasant despre această căutare. O căutare căreia autoarea/naratoarea/personajul nu-i acordă, de fapt, nici o șansă. Dar oare n-o fi „documentul” acesta chiar opera? Cea căutată, visată?

Distanța dintre un bărbat îmbrăcat și o femeie așa cum e ar fi, cred eu, zero pentru că ei se plimbă pe aceeași bandă Moebius ceea ce permite, suprapunerea a două figuri plane simetrice. În rest, zicea autoarea, „chestia cu autoerotismul e chestia cu dușul”. Iar chestia cu textul e chestia cu dusul. De ce să duci o oglindă de-a lungul unui drum? Mai bine s-o plimbi de-a lungul unui manuscris. Ba nu! A unei mâini care mângâlește literele unui manuscris.

Calitatea principală a textului este autenticitatea lui totală. Numai banalitatea absolută și fără nici un trucaj are aerul senzaționalului, numai relatarea cea mai neutră are parfumul exotic al artificialului și, să citez un mare nouăzecist, „numai cărțile au alura unor nebuni autentici”. Din perspectiva acestui citat, Rodica Draghinescu e nebulă de legat (eventual între coperti).

În căutarea poeziei

TINTIND FUNDURILE ÎMPIETRITE ALE RATELOR ÎN BĂTAIA LUNII, PE TERASA MUZEULUI

de DAN-SILVIU BOERESCU

...Trecut-au anii ca rațe dulci (Sprite, Fanta, Prigat) pe mesele din grădina Muzeului Literaturii. (Rațe?... Rații!?) Abia-nțelese, pline de eresuri, cărțile prietenului meu MARIAN DRĂGHICI („tu frunză cazi, tu creangă te ridici”). Tot mai nepremiate de Uniuni și Asociații. În fine, grevată de mari neîmpliniri tipografice (de la copertă la paginarea defectuoasă și nenumăratele greșeli de corectură ș.a.m.d.), capodopera – volumul antologic Lunetistul, ciclul celor patru poeme lungi publicate anterior numai în reviste: Caracal Sighișoara mea (cel mai frumos titlu dat vreodată pe linia Mircea Ivănescu, surclasându-l inclusiv pe maestru), Nimic decât poezia/ peștele mistic & femeia lui Iov (păcat de denumirea inițială – Tața balcanică!), Ukulele și textul titular, deja clasicizat, inclusiv prin traducerea sa în engleză (Alexandra Diaconescu-Popa) și macedoneană (Lidia Dinkovska... vai, ce adie parfumul de Struga!). Toate acestea reunite sub aceleași coperti de Ed. Pontica din Constanța (Col. Euridice, 1996). De departe, până acum, cea mai bună carte de poezie a anului și asta nu numai fiindcă ea conține splendidul vers folosit de mine ca pre-text pentru titlul acestei ficțiuni critice.

1. UIMITOR, CUM ÎN DOAR 30 (TREIZECI) DE PAGINI DE VERSURI poți găsi atâtă poezie! Să fi scris numai aceste patru poeme și Marian Drăghici ar merita să nu mai facă nimic tot restul vieții, întreținut – peștele mistic! – de soție, amantă sau/ adică cultura română. În opoziție cu prolificii liricii de azi, care reușesc să-și lanseze în aceeași zi două sau chiar trei volume (ei fiind, de regulă, și premiați pentru aceste performanțe... statistice), el practică, deloc ostentativ, o disciplină a moderației, discreției și autocenzurii: „AZI-NOAPTE N-A VENIT ÎNGERUL N-AM SCRIS./ Azi-noapte așteptându-l pe lunetist/ cu Iova Boțșă plus bătrânul meu foxterier Carl Gustav/ în cafeneaua zisă La plasticieni din Sfinții Voievozi/ am simțit că bunăstarea de exilat printre oameni/ oarecum s-a voalat n-am scris”...

2. „N-AM FOTOGRAFIAT POEMUL./ deși eu sunt aparatul de fotografiat poemul.” Cu o feroce delicatețe, se trece la remitologizarea lumii în decor contemporan, la reinvestirea ei cu sensuri grav-ironice, probă a unei intertextualități mustind de detalii semnificative. Refacerea lumii trăite în interiorul poemului transformă memoria afectivă într-o iederă livrescă proliferând baroc, autorelativizându-se, totuși, permanent: „Ce să mai spun despre gustul melancoliei/ seara la o grădină între poate doi poate trei/ bărbați la o masă bând & fumând/ aproape în tăcere aproape cu reli-/ giozitate păhărușul până la fund/ în densa rumoare balcanică duhnind a mititei & urină & clor/ unde cam de fiecare dată când plouă moartea/ ne scuipe în pahar”. Tot „CA SĂ ZIC AȘA: PIZDUIND LUMEA” și integrând-o cu naturalețe în circuitul thanatic aneantizant, se ajunge la identificarea determinațiilor magice, prin intermediul cărora obsesiile personale pot fi actualizate și valorizate, prin extrapolare, la scara socialului ticăloșit de vremei: „DAR GATA TUNELUL SE RESOARBE TĂRĂȘ-GRĂPIȘ EXPIAZA/ undeva între Dunăre și munții Sibiului. Pe DN 64 câmpie/ dealuri biblice Caracal Sighișoara mea/ Dumnezeu să te aibă în pază./ Pe tine și combinatul tău de porci/ cu copite rături grohăituri de porci”. Pe acest fundal, deopotrivă tandru și agrest, facerea

șoricel alb/ cu borta în capul lui Dumnezeu./ D aici interesul lui Garabet pentru munca sa l negru/ pentru șoricelul cel alb din capul lui Dumnezeu/ (reprezentat ca o bucată proaspăt de telemea)/ de aici decăderea combinatului d porci/ din dulce Sighișoara mea”.

3. „SUB UMBRELA FLEȘCĂITĂ A POSTMODERNITĂȚII” se ascunde și doamna Alicia Villegas, cea care „a reușit să surprindă într-o fotografie/ prima imagine a unui înger”, și ROZA MENTALĂ, și „femeia lui Iov”, și „lunetistul deghezizat în porumbel” schimbând rolul vânătorului cu cel al vânatului inocent. În acest continuu carambol de imaginii & senzații (dublate fiecare de câte o aluzie savantă închipuită ori de o trimitere livrescă: reală și extrem de pre-ten-țioasă), construiri anume ca un labirint, rătăcirea nu este doar posibilă, ci chiar și foarte indicată. Derute inițiale îi urmează intuirea aceluși „limba secundă” atât de luat în derâdere de către poezia biografică, tranzitivă și mefientă la complicațiile „estetizante”. Sonuri vagi și aparent disparate se regăsesc în cele din urmă laolaltă, aluvionând un fluviu sonor cu o personalitate tot mai distinctă, zgâriind cu asonanțele sale orizontul de așteptare presupus „Vai vouă rături de porci cum veți cânta cum veți cânta sub/ stele/ Caracal Sighișoara r Caracal Sighișoara copilăriei mele”. IAR IISUS PLECÂNDU-SE ÎN JOS scria cu degetul pe pământ.

4. REVELAȚIA ABSOLUTULUI POETIC se petrece pe același fond al reinventării domesticului profan, vag camuflând – și voi romanțosul! – sacralul intrat în decrepitudine și anacronism: „ACESTE VERSURI MIȘCÂNDU-SE ÎNCET CA NIȘTE FUNDURI/ de rațe împietrite în lăcrișii lunii/ între sunetul unei împușcături și ecolul ei”. Recunoaștere, semnelor eternității capătă astfel o naturalețe, un firesc strivindu-te cu evidența sa. Iar poetul, Po(h)etul? – „Poetului îi pasă bineînțeles de păhăruș. El spune Doamne/ îndepărtează de l mine păhărușul acesta/ în care a scuipeat deja moartea”...

primim:

Scrisoare deschisă
Domnului redactor-șef al revistei „Adevărul literar și artistic”

Domnule redactor-șef,

Mă văd nevoit să apelez la această formulă publicistică întrucât, vreme de două săptămâni, am tot așteptat din partea d-voastră o explicație cu privire la abrupta întrerupere a publicării rubricii mele „Prostia la români” în paginile revistei pe care o conduceți. Cum însă în două numere consecutive ale publicației, apărute între timp, (320 și 321/ 1996), nu am găsit nici o astfel de explicație, singura cale ce îmi rămâne este aceea de a vă solicita public să vă motivați șocanta decizie de a-mi interzice semnătura în paginile revistei „Adevărul literar și artistic”.

Consider că sunt perfect îndreptățit să pretind explicații din partea dvs., din mai multe motive. Unul ar fi acela că nu aveți nici un drept moral să ordonați interzicerea unei rubrici la inițierea căreia n-ați avut motive o contribuție. Dacă ați uitat, vă reamintesc eu că rubrica „Prostia la români” mi-a fost solicitată la începutul anului 1994 de către poetul Cristian Popescu, pe vremea când acesta era angajat al ziarului „Adevărul” și se ocupa de redactarea unor pagini din „Adevărul literar și artistic”. Sigur însă că dvs. faceți uz nu de dreptul moral, ci de cel administrativ-funcționar. Din acest punct de vedere, în calitate de redactor-șef al publicației, ați fi putut ține cont, înainte de a-mi interzice semnătura, de faptul că rubrica „Prostia la români” a fost, vreme de doi ani și mai bine, una dintre piesele de rezistență ale revistei, măcar prin convenția apariției, a stilului și a tematicii, dacă nu prin faptul că semnatarul ei este un scriitor și un jurnalist de o oarecare notorietate.

Eu știu că nu v-am fost un colaborator comod. De altfel, în repetate rânduri, redacția revistei, în fapt, dvs. personal v-ați delimitat public de unele opinii ale mele, uitând sau, poate, neavând habar că singura responsabilitate a unui șef de publicație culturală este aceea de a găzdui producțiile colaboratorilor săi, și nu de a le comenta, pune la punct, admonesta sau chiar interzice după bunul plac. Pentru că acești colaboratori, care, prin numele lor își asumă afirmațiile pe care le fac, pot fi, de cele mai multe ori, superiori în ordine artistică... administratorului revistei, iar a-i trata ca pe niște reporterași de ziar este cel puțin caraghios!

În ultimă instanță, pretind explicații și din rațiuni... democratice. Nu cunosc, în ultimii șase ani de zile, vreun alt exemplu de interzicere a semnăturii, practică întâlnită numai în situații de teroare culturală și ideologică. În ce mă privește, am dubii serioase că ziarul „Adevărul” și-ar asuma astăzi o asemenea ipostază. Dar, dacă o face, atunci să o facă explicit!

Eu, personal, declar negru pe alb că întreruperea rubricii „Prostia la români” odată cu nr. 320 al revistei „Adevărul literar și artistic” nu reprezintă în nici un caz voința mea, eu trimițând redacției, la vremea respectivă tableta intitulată „C.F.R.”, care însă nu a mai apărut. Mi s-a transmis în schimb decizia dvs., a redactorului-șef, cum că semnătura mea nu mai poate apărea din acel moment în paginile revistei.

Analizând așadar lucrurile cu atenție, d-le redactor șef, ajung la concluzia că nu aveți nici un drept, de nici o natură – nici morală, nici administrativă, nici democratică – să-mi interziceți semnătura în paginile revistei „Adevărul literar și artistic”. Consider că acesta este un act de terorism intelectual, un grav abuz în funcția administrativă pe care o dețineți la această revistă de cultură, un gest de autoritarism grosolan, în fața cărora soluția democratică este protestul. Pentru că, în ultimă instanță, odată precedentul creat, se poate bănui că aceiași tratamente poate fi aplicat oricăruia scriitor.

Sunt sigur însă, d-le redactor șef, că nu veți ajunge până acolo. La urma urmei, „Adevărul literar și artistic” nu este proprietatea dvs. privată, ci este o revistă românească de cultură. Îi aduc omagiul meu și aici, sperând că destinul îi va fi favorabil și o feri pe viitor de furiile parvenitismului cultural.

4 iunie 1996

Cătălin Țirlea

Nota redacției

La insistența domnului Cătălin Țirlea și prin amabilitatea directorului nostru, publicăm această Scrisoare deschisă în speranța că redactorii de la Adevărul literar și artistic vor înțelege exact gestul nostru. Prin aceasta nu intenționăm să fim de partea cuiva, dimpotrivă, noi considerăm că fiecare revistă are dreptul să-și aleagă colaboratorii în funcție de propriul program. Cât privește conținutul scrisorii, îi lășăm pe cititori să-l judece. Așteptăm, eventual, opinii.

DIVINITATEA SUFLETULUI

de IOAN BUDUCA

profida unui pluralism cultural pe care unii l-au botezat „postmodernism“ (punct de vedere estetic), alții „multiculturalism“ (punct de vedere politic), – nimic nu mi se pare, azi, important decât filonul subțire, cvasi-insesizabil, în orice caz nemediatizat prin care se vede o nouă discuție despre suflet.
despre ce? – parcă și aud corul tragediei contemporane. Ha, ha, ha. despre ce?

Da. Despre suflet. Discuția fusese abandonată în urmă cu două sute de ani. Nu s-a mai vorbit de atunci decât despre psihic și s-a vorbit numai în pozitivist. Teologia continua să-și susțină dreptul de vedere dar nu ținea seama că vorbea despre suflet unor oameni care nu mai înțelegeau dimensiunile psihologice ale acestei probleme.

În fapt, discuția despre suflet fusese ratată din vremea când teologia occidentală se desprinsese în divergență față de cea răsăriteană. Într-un derând sufletul o esență de natură creată, teologia Occidentului creștin îl plasa, integral, în imperiul păcatului. Lucrările gândirii creștine patristice (în care sufletului i se atribuiseră calități naturale divine) n-aveau să înlocuiască gândirea catolică decât în acest sfârșit al XX-lea.

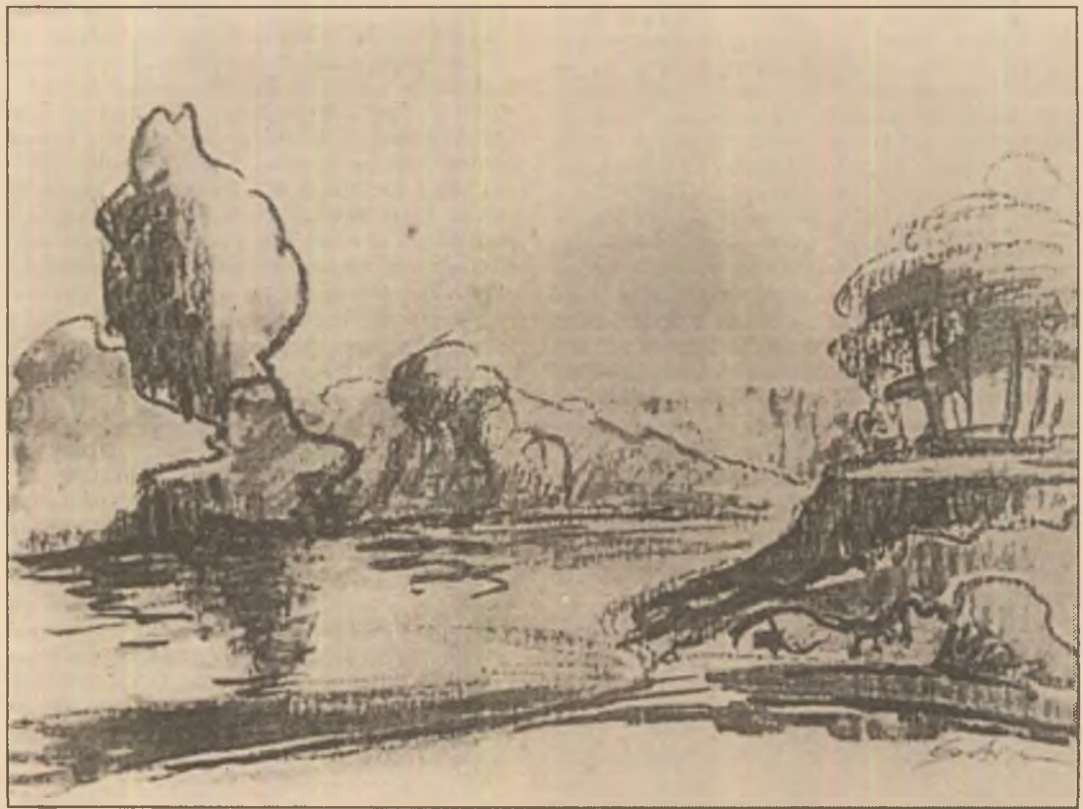
Discuția despre suflet n-a redevenit axială decât după ce petrecut un eveniment care a cutremurat Occidentul: dovedirea existenței vieții dincolo de moarte și, în urmărire, redeschiderea discuției despre natura sufletului.

Înainte ca acest eveniment să precipite o revoluție occidentală, s-a mai petrecut unul: în Occident s-a introdus psihologia și alchimia. După cum scria pe larg despre faptul că sufletul nu este fi numai o esență psihologică, că el are o viață a unei ființe careia îi este dat să fie în relație de relația ei cu divinitatea. Iată două problemele sale fundamentale: „Nemurirea sufletului, stabilită dogmatic, îl înalță pe acesta în afara vremelniceii omului corporal și îl face să devină la o însușire supranaturală. Sufletul îl înalță în însemnătate pe omul muritor și îl conduce la conștiință, astfel încât unui creștin i-ar fi dat să privească sufletul ca pe un «numai» psihic). Așa cum ochiul corespunde corpului, tot astfel sufletul îi corespunde lui Dumnezeu. Conștiința noastră nu include decât ceea ce este ridicol să vorbim pe un ton de negare sau minimalizator despre suflet“.

Unic din importanța teologică și logică a teologiei, propoziții revoluționare cu adevărat (în teologie în care revoluție înseamnă restabilirea devărilor inițial uitate, ocultate ori manipulate) – din importanța acestor propoziții n-a trecut importanța unei înțelegeri adecvate. Analizele de toate culorile au fost primele și au ignorat conștiința de relație divină a sufletului.

Este trebuit să vină anul 1979, când teologul Panayotis Nellas a publicat cartea sa, **Omnia îndumnezeiți**, pentru ca în Comisia Teologică Internațională a Vaticanului, la un an după apariția acestei cărți, în 1980, așadar, să fie în discuție referat despre problematica teologică a sufletului „și asemănării“ așa cum apare ea în teologia Sfinților Părinți.

Argumentele scoase la lumina gândirii creștine contemporane din lucrări uitate ale Sfinților arată ca atât Răsăritul cât și Occidentul au negat în privința sufletului vreme de sute de ani. Răsăritul afla că Împărăția lui Dumnezeu nu e în Ceruri, ci aici, în suflete, iar Occidentul era uimit să afle că, într-adevăr, așa cum spusese Sfântul Augustin, Împărăția lui

Dumnezeu e pe Pământ, dar nu în cetăți, ci în Ierusalimul cel Nou din sufletul fiecăruia.

Teologia „chipului“ răstoarnă tot ce s-a spus în teologiile post-patristice în punctul în care afirmă, cu temeiuri pauline și fără cusur dogmatic, că **omul este creat după chipul Logosului întrupat**. În fapt, teologia „chipului“ reînnoadă cu tradiția uitată a teologiei creștine cosmologice, ajunsă la apogeu prin lucrările Sfântului Grigore Palama și refăcută sistematic în cartea lui Panayotis Nellas.

Sufletul este, așadar, Împărăția. Este prehotărât să devină.

Este extrem de semnificativ pentru orbirea gândirii contemporane, sub ochelarii educației sale europene, că ecoul judecăților psihoteologice ale lui C.G. Jung din introducerea la **Psihanaliză și alchimie** a rămas năval până în prezent.

Acum, însă, după revoluția teologică a redescoperirii omului ca animal îndumnezit, cuvintele scrise în 1944 de C.G. Jung încep să răsună a profeție și încă una ce se baza pe observații realizate pe om de către un cercetător obligat să respecte protocolul experimentului pozitivist.

Teza esențială a judecăților formulate de psihologul elvețian era aceea că Hristos nu este un model exterior, ci un arhetip interior al sufletului.

Imitatio Christi. Ce înseamnă imitație? A urma modelul și a deveni asemenea lui. Dar, spune Jung, datorită credinciosului superficial, înclinat spre un formalism mecanic, Hristos devine deseori un obiect de cult exterior care tocmai datorită venerației este împiedicat să pătrundă în adâncurile sufletului și să-l transforme în **totalitatea** corespunzătoare

modelului. Mijlocitorul divin rămâne în exterior, în afară, ca o imagine, iar omul nu e transfigurat în adâncurile sale. Hristos poate fi imitat până la reproducerea stigmatelor fără ca cel care îl imită să fi reprodus fie și cu aproximație modelul și sensul său. Pentru că nu este vorba de o simplă imitare, un artefact care l-ar lăsa pe imitator neschimbat. E vorba mai curând de o realizare a modelului prin mijloace proprii în sfera trăirii individuale. Nu este de neglijat, apoi, faptul că și o imitație înțeleasă greșit presupune un efort moral deosebit care, chiar dacă scopul propriu-zis nu e atins, are meritul de a se dedica în totalitate celei mai înalte valori, chiar dacă e reprezentată ca exterioră. Nu este exclus ca cineva prin și ca urmare a efortului său total să trăiască ideea totalității sale, împreună cu sentimentul harului,

caracteristic acestei trăiri.

Jung se plângea că teologii îl acuză de „psihologism“ atunci când demonstrează că sufletul are în mod normal o funcție religioasă și atunci când pretinde că cea mai nobilă sarcină a educației adulților este de a aduce în conștiință arhetipul imaginii divine din suflet, respectiv radiația și efectele sale. I s-a reproșat „divinizarea sufletului“. „Dar nu eu – Dumnezeu însuși l-a divinizat!“ – exclamă el.

„Este evident – spune Jung – că mulți nu sunt în stare să realizeze legătura între imaginile divine și propriul lor suflet; ceea ce înseamnă că nu pot vedea în ce măsură imaginile respective se află în propriul lor inconștient. Pentru a face posibilă această privire interioară, trebuia eliberat drumul spre putința de a vedea. Nu-mi dau seama cum s-ar putea realiza acest lucru fără psihologie, adică fără un contact cu sufletul“.

Despre importanța teologică și psihologică a arhetipului divin din sufletul uman se va vorbi în anii ce vin mai ales din perspectivă pragmatică (dacă se poate spune așa): cum e posibilă o bună **imitatio Christi**.

În perspectiva vremurilor spirituale pe care le trăim, enorma discuție despre „postmodernism“ poate să cadă în derizoriul celui mai cumplit anacronism, la fel cum a căzut și dezbaterea mondială despre marxism, dacă nu-și definește punctul de plecare: ce a fost modernismul? Modernismul a fost, iată, ceea ce ne arată, finalmente, fișa lui clinică: marxismul. Epoca încercării de a pune în locul sufletului ideologiile fabricate de rațiune. Epoca încercării de a fabrica un om nou, rațional, lipsit total de conștiința arhetipului său sufletesc.

Dar cine are urechi să audă?

UN CINEAST ROMÂN LA HOLLYWOOD: JEAN NEGULESCU

de MANUELA CERNAT

Îndejuns de lucid pentru a înțelege că obligațiile morale contractate de-a-lungul timpului față de cei care l-au creditat încep să fie o piedică, Negulescu încearcă să își asume pe cont propriu cariera. Următorul proiect îl va semna în dublă calitate de producător și regizor. Întreprinderea este destul de hazardată. Ca totdeauna, riscă. Și, pentru prima oară în viață, pierde. Paguba nu este de ordin artistic cât vai, financiar. Co-producție americano-franco-italiană, *Jessica*, o Lyssistrata a anilor '60 va avea succes de casă, dar nu într-atât cât să acopere cheltuielile producătorului. Subiectul forțază din nou nota verosimilului, pe linia comediei lirice: într-un sătuc sicilian, neliniștite de prezența unei frumoase moașe care, venită de la oraș, riscă să le zăpăcească bărbații, femeile hotărăsc să nu mai procreeze și intră în greva dragostei. În peisajele edenice de la Taormina și Forza d'Agro, străjuite de majestuoasa siluetă a vulcanului Etna, pe terasele unor străvechi castele de pe țărmul Mediteranei ori pe ulicioarele înguste ale unui sat de munte, o distribuție „all stars” animă cu haz și evidentă bucurie ludică o fantezie cinematografică „agrabilă și atrăgătoare”⁽¹⁾. Maurice Chevalier este un preot catolic, Gabrielle Ferzetti – interpret preferat al lui Michelangelo Antonioni din *Noaptea, Aventura, Eclipsa* – un castelan seducător, Noel-Noel un grădinar filozof, Agnes Moorehead o aprigă țărăncă, iar Angie Dickinson și Sylva Koscina, două femei emancipate, exasperate de jugul bărbaților. Ingredientele succesului păreau asigurate. Și totuși... Ca producător, Negulescu a comis o fundamentală

eroare: nu a luat în calcul un element al psihologiei de masă. În ultima decadă, Hollywood a evoluat cu mare rapiditate și odată cu el gusturile publicului. Tinerii vor altceva și îi dau la o parte fără menajamente pe cei din vechea gardă. În octombrie 1963, cineastul mărturisește mamei și surorilor cu care de câțiva vreme a reluat corespondența, chiar dacă nu toate scrisorile ajung la destinație, că pentru el a început declinul: „Nu am lucrat de 18 luni iar costul vieții și mai ales impozitele în Statele Unite sunt extrem de ridicate. De aceea mă și aflu în Spania, ca să explorez posibilitățile de a face film și a mă instala aici, unde viața este mult mai ieftină și unde mă simt foarte bine. Am avut un mare eșec financiar în America. Am avut de plătit 34.000 de dolari impozite, bani gheață și a trebuit să-mi impotechez casa.”⁽²⁾

În Spania a ajuns printr-unul din acele fericite hazarduri care i-au guvernat întreaga existență. Invitat în Juriu la Festivalul Internațional de la San Sebastian, la prima reuniune a conclavului, în saloanele fin de siècle ale Hotelului „Maria Cristina”, are plăcuta surpriză să întâlnească un compatriot, culmea coincidenței, craiovean ca și el: scenaristul Mihnea Gheorghiu, reprezentantul oficial al unei Români care începe să iasă din izolare. Acesta îl propune pe Jean Președinte al Juriului. Împreună vor trage sfori, complotând pe românește încât Directorul Festivalului, Miguel de Echarrri, va exclama malițios „Imperialismo rumano!” Pentru cei doi craioveni este începutul unei afectuoase prietenii, pe viață. La despărțire, cel care locuiește la București îl invită pe cel care locuiește în California să vină să își revadă

locurile natale.

Din păcate, încercătura financiară în care se află nu-i îngăduie nici acum să-și îplinească visul de atâtea ori amânat. Trebuie să lupte să rămână pe creasta valului, fie ce-o fi. Oricum, intenția de a s instala în Spania este motivată parțial și de nevoia de a se apropia geografic de familia de care s-a despărțit în urmă cu patruzeci de ani și care aici îl va pute vizita periodic. Cumpănind bine lucrurile, Jean închiriaza locuința din California și cu banii obținuți își cumpără o casă pe Coasta de Fildeș a peninsulei iberice, în însorita colonie de vacanță Marbella, reședință privilegiată a milionarilor ieșiți la pensie. În semn de respect, municipalitatea îi acordă dreptul să își păstreze plăcuța de înmatriculare inițială a Rolls Royce-ului „Silver Cloud”, adevărată piesă de muzeu cumpărată în 1959 la Hollywood și care acum valorează o avere. Pe ea sunt înscrise propriile inițiale, J.N., urmate de cifrele de cod convenite.

În 1924, „20th Century Fox” îi dă undă verde pentru a adapta subiectul din *Trei parale în fântână*: la ambianța Spaniei contemporane. *The Pleasure Seekers* (În căutarea iubirii) va fi o adevărată declarație de dragoste făcută artei și spiritului iberic Filmând la Toledo și Granada, la Madrid și Sevilla Negulescu se lasă o dată mai mult îmbătat de frumusețea monumentelor și operelor de artă Secvența cheie se desfășoară într-o capelă din Toledo, pe fundalul vestitei pânze a lui El Greco „Înmormântarea Contelui Orgaz”. Partenerul actriței balerine Ann Margret, noua Rita Hayworth în America, este un focos coregraf și dansator de flamenco din Sevilla, Antonio Gades, viitoarea celebritate mondială, deocamdată la primul lui rol important pe ecran.

La Madrid, filmul este primit cu ovații poate și pentru că dincolo de trama destul de convențională regizorul oferă pulsul străzii, surprinde mentalitatea tineretului care în „drug-stores” și discotecă trăiește într-un ritm ceva mai accelerat, dulcea nebulie a vârstei savurată în anii '20 de propria lui generație în cârciumioare, baruri și cafenele. Diferă vestimentația diferă limbajul, vocabularul este mai frust moravurile mai slobode, gesturile mai violente cinismul mai adânc, dar nevoia de descătușare a pasiunilor a rămas aceeași.

1) The New York Times, 20 aprilie 1962

2) Scrisoare către familie. 23 octombrie 1963

teatru

SPECTACOLUL CA FASCINAȚIE A GESTULUI EDIFICATOR

de MARINELA ȚEPUȘ

Tompa Gabor stăpânește acea rară performanță de a vizualiza un text fără a-l reduce substanțial și fără a-i modifica înțelesul inițial. Dintru început trebuie să mărturisim că spectacolele sale – toate – depășesc orice barieră impusă de limbă, fascinând prin

„știința” mânării detaliului și a translării cuvântului în gestul edificator dar nu pleonastic. În felul acesta, fiecare reprezentație constituie o lume închisă în sine, „funcționând” impecabil cu precizia unui ceasornic și fără să lase loc degradării jocului plin de vitalitate al actorilor.

„Tartuffe” de Moliere, montat pe scena Teatrului „Thalia” din Budapesta și prezentat în cadrul Festivalului de Teatru de la Piatra Neamț – este construit cu aceeași migală, aproape arhitecturală, la toate nivelurile.

Scenografia (semnată: Dobro-Kothay Judit) slujește perfect demersul artistic fără a-l sufoca. Principalul element de decor îl constituie un „labirint” format din uși transparente pe care interpreții nu mai prididesc să le închidă... evident fără folos de vreme ce prin ele se vede totul și, firește, se aude totul. A doua componentă, esențială în dezvoltarea conflictului – este masa lungă așezată chiar în centru spațiului de joc sub pereții de sticlă. În jurul ei se adună întreaga familie pentru a purta discuții domestice sau pentru a

lua hotărâri „majore” și tot cu ajutorul său dezvălui, spre sfârșit, adevărata identitate a lui Tartuffe într-o cascadă de procedee comice. Costumele – croite după modelul epocii clasice aduc în fața noastră o lume inedit-hilară prin încărcătura de dantele fine, volănașe, peruc crinoline și pantalonăși trei sferturi.

Actorii se mișcă în voie în acest cadru creându-și rолurile gest cu gest fără a lăsa nimic la voi întâmplării. Interpretarea lor este sobră, bine temperată – frizând ridicolul tocmai printr-rafinată elaborare a semnelor. Eperjes Károl (Tartuffe) – împletire crudă de ticăloși, e minciur și demagogie ce poate părea uneori demonstrativ – știe să valorifice din plin umorul ușor cinic fiecărei replici. Își poartă „cu distincție” șirag enorm de mătăanii, așezându-l cu delicatețe pe colțul mesei de câte ori intră „în casă” (cum agăța în cui o pălărie), „folosindu-l” nu numai rugăciunile sfinte dar și pentru a se autoflagela și pentru a „o înlățui” pe Elmira (soția stăpânului său). Arborează o ținută învâluitor-unduitoar prelingându-se pe lângă ziduri când e cazul devenind aproape agresiv când consideră că a șansa unei iminente izbâanzi. De altfel în aceas înlățuire de mijloace, întregul colectiv sincronizează permanent într-un spiritual joc nuanțelor lipsit de orice stridențe.

Finalul – neașteptat și ironic – „teleportez personajele în secolul nostru la fel de pervertit ca altele. O ușă mică, neobservată până atunci deschide brusc lăsând vederii un televizor color care se transmite un „minunat” concert rock. Era lui Moliere – uimiți dar nu speriați – se retr cuminți, așezându-se cu discreție într-un colț scenei, urmărind cu real interes, învâluți dantelele lor fine, cu volănașe, peruci pantalonăși trei sferturi – emisiunea TV.

Atât... și totuși...

ROLUL MORAL AL MUZICII (I)

de GRETE TARTLER

Mult timp și în multe graiuri cuvintele „poezie” și „cântec” au fost identice. În momentul depășirii sensului nativ al limbajului vorbit transpare ecoul. Datorită lipsei de educație muzicală din această țară pare astăzi greu de înțeles, dar este adevărat că prin muzică sensul cuvintelor se amplifică dincolo de logica pură. Muzica nu a rămas definitiv legată de limbaj, și-a creat propria estetică și, desigur,

propriile mijloace de expresie: ritm, melodie, armonie etc. Astfel s-a născut acel „vocabulary” care i-a dat muzicii o uriașă putere asupra corpului și spiritului omenesc. Ascultătorii de muzică simt nevoia să danseze, pot ajunge la extaze, se eliberează de tensiuni ori, dimpotrivă, „intră în priză”. Într-un concert, cel care participă cu adevărat simte în tot corpul, în circuitul sângelui, alternanțele tensiune/relaxare dorite de compozitor. Dacă mânia

exprimată de muzică e resimțită de corp, cu atât mai mult spiritual va fi marcat. De aici rolul moral și moralizator al muzicii: secole întregi ea a fost capabilă să-i influențeze și să-i schimbe pe oameni.

Desigur, muzica nu e atemporală și e legată de viață ca orice altă expresie culturală a omului. Secole întregi a fost una cu viața – cel puțin în Europa. Azi, divizată cum apare (muzică populară, ușoară, „grea”), s-a despărțit de viață. Compozitorii nu mai au decât un public restrâns – peste tot același. Acest simptom al unei prăbușiri greu de înțeles pare o adevărată vină, dar ea nu poate fi pusă pe seama muzicii. Nu există o criză a acesteia – dimpotrivă, muzica reflectă criza vremurilor. Ar fi la fel de absurd să încercăm a o schimba precum ar fi dacă un doctor ar trata simptome, nu boala. Dacă n-ar reflecta epoca în care trăiește, compozitorului n-ar fi decât un autor de parodie.

„Salvarea” a stat în selectarea, de către omul de cultură, a unor fragmente de viață/muzică trecută din care și-a creat insule de frumusețe: observăm ce e frumos, dar nu ne dăm seama că astfel degradăm muzica. Nimeni nu mai e atent la esență iar muzicianul devine un fel de paznic al unui muzeu sonor.

lumea literară

PREMIILE, CONCURSURILE

Juriul pentru acordarea premiilor Asociației Scriitorilor din București a luat în considerare cărțile membrilor Asociației Scriitorilor din București apărute în anul 1995. În urma votului secret au fost premiate următoarele cărți:

Debut:

Poezie:

Lucian Vasilescu: Evenimentul zilei; Ed. Nemira

Dramaturgie:

Dan Mihu: Orbul Borges; Ed. Expansion-Armonia

Premiul special al juriului

Valeriu Cristea: Dicționarul personajelor lui Creangă; Ed. Viitorul Românesc

Dicționarul personajelor lui Dostoievski, vol. II; Ed. Cartea Românească

Nu s-a acordat pentru cărți de copii și tineret.

Sponsor: **BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ**

● Dacă doriți să participați la:

- secțiunea *Purgatoriu*, proză contemporană
- secțiunea *Totem*, filosofie, eseuri
- secțiunea *Nautilus*, proză science-fiction

cu lucrările Dumneavoastră (precizând „proză scurtă” sau „roman” – în funcție de dimensiune), expediați-le până în 15 septembrie 1996 (data poștei) pe adresa Editura Nemira, București, C.P. 33-22, cu mențiunea „pentru concurs”.

Lucrările nu vor fi semnate, ci vor purta un motto care se va regăsi pe un plic închis ce va conține numele, adresa și telefonul Dumneavoastră.

Lucrările nepublicate nu se înapoiază.

Rezultatele vor fi date publicității în luna decembrie a acestui an, iar festivitatea de premiere se va desfășura cu ocazia „Zilelor Nemira”, pe data de 15 decembrie 1996.

BIBLIOTECA NOASTRĂ

- Întâmplări din orașul aproape uitat** (Ioan Buciu Moșiș), versuri, ed. Mureș, 1.500 lei.
- Indiile greșite** (Niadi Cernica), proză, ed. Arania, 4.998 lei.
- Din legende și tradițiile Dunării** (Cornelia Călin Bodea), eseuri, ed. Sas, preț neprecizat.
- Sub iertarea ninsorii** (Cristian Petru Argeș), versuri, ed. Carro, 1.224 lei.
- Excursie în Ciclade** (Pericle Martinescu), versuri, ed. Europolis, 4.000 lei.
- Carte de muncă** (Gelu Ciorici-Sipote), versuri, ed. Noduri și semne, 2.500 lei.
- Aripi de dor** (Florian Lazăr), versuri, ed. Macarie, 2.000 lei.
- Ne fură pădurea** (Antonina Moșet), versuri, ed. Macarie, 2.000 lei.
- Rechizitorii** (Pamfil Șeicaru), publicistică, ed. Jurnalul literar, preț neprecizat.
- Scânteieri în amurg** (Radu Vaida), versuri, ed. Vimar, 500 lei.
- Istoriografia literaturii române vechi** (Nicolae Florescu), eseuri, ed. Jurnalul național, 7.800 lei.
- Poemul cu latura de un metru** (Bogdan Ghiu), versuri, ed. Ponica, 2.500 lei.
- Trilogia Moldovei și devenirile arhetipului** (Aureliu Goci), eseuri, ed. Glasul, 2.999 lei.
- Doamna** (Ștefan G. Theodorescu), teatru, ed. Tempus, 5.000 lei.
- Mileniu provizoriu** (Dumitru Iuga), versuri, ed. Cybela, 3.000 lei.
- Arhipelagul prozei** (Mircea Bența), versuri, ed. Revistei Familia, 2.956 lei.
- Cornul de aur** (Dragoș Ion Vicol), proză, ed. Anreș Chișinău, preț neprecizat.
- Mirarea fructului** (Ion Șerban Drinca), versuri, ed. Radical, 3.000 lei.
- Tăierea capului** (Ioan Mănescu), eseuri, ed. Uniunii Scriitorilor Chișinău, preț neprecizat.
- Exerciții la microfon** (Aurel Podaru), interviuri, ed. Clusium, preț neprecizat.

Joan Barril (Spania)

Fata se trezi din pricina liniștii. Adormise chiar atunci când tot greu nopții trecuse. Stătuse de veghe la căpătașul tatălui, depănând amintiri în ritmul respirației lui agonice. Noaptea trecută, bătrânul domn Llopis, președintele marii întreprinderi care îmbuteliază apa minerală Fontana, își convocase soția, fiii și ginerii ca să li se arate solemn și să le respecte fraza cu care Sartre își încheiasse *Les mots*: „Important nu e să mori, ci să mori la timp”, decretase bătrânul Llopis. Iar timpul de murit îi sosise dis-de-dimineață, se vede, când fata se trezi cu ceafa amorțită și se pomeni cu liniștea gurii deschise și nemișcate a tatălui. În grădina vilei familiei Llopis unul din șoferi aștepta cu radioul aprins. În vreme ce fata îi închidea ochii părintelui, răzbătura în liniștea funebră a încăperii numerele strigate ale premiului cel mare de la loteria specială de Crăciun. În salonul alăturat, fiii, nurorile, ginerii și administratorii își rupseră supărați lozurile, și începură pregătirile pentru înmormântarea patriarhului.

E greu să te ocupi de o înmormântare în ajun de Crăciun, și toți Consiliul de Administrație de la Fontana reuși să-i mobilizeze pe toți cei de vază. Bancheri, granguri și chiar un ministru fără portofoliu ocupară primul rând de bănci la biserică, și în cartea de condoleanțe curgeau elogiile și cuvintele frumoase despre ilustrul dispărut care, începând în tinerețe ca luptător sindicalist anarhist, ajunsese regele apelor minerale. Fraza lui Sartre se repetă iar în epitaful pe care defunctul însuși îl lăsase scris pentru când avea să vină ceasul. Acum era limpede pentru toți că geniul în ale comerțului fusese dublat de un intelectual cultivat și un nostalgic după propriile sale idei de la douăzeci de ani. Tocmai o confirmase și citirea scrisorii postume prin care cerea familiei să-i respecte ultima dorință: să nu fie îngropat, și nici un fel de pompă. Nonagenarul Llopis dorea să fie incinerat în prezența unui cerc restrâns, iar copiii și nepoții să-i arunce cenușa în Ebru, acolo unde în tinerețe fusese gata să moară ținând strâns steagul republican. Au socotit că e o excentricitate a răposatului. Însă nimeni n-a obiectat, între altele pentru că sexul și moartea sunt activitățile omenești care se supun cel mai puțin normelor prestabile.

Plecară în ziua de Crăciun foarte devreme cu intenția să se întoarcă la ospățul tradițional din fiecare an, dat mai cu seamă pentru copii, se știe doar. Hotărâră să meargă toți în automobilul mare cu șapte locuri: cei doi fii, fata, mama cu mica urnă funerară în poală, nepoata cea mare și cele două nurori. Aveau haine cernite și autostrada Sudului părea un canal plin de apă cu camioane staționate pe margine și benzinării naufragiate năpădite de tristețea Crăciunului. Se simțeau o familie foarte unită. Patriarhul îi educase în spiritul unității, și așa stăteau cu toții acolo, tăcuți și solemn, în mașină, cu steagul republican împăturit și o casetă cu imnul lui Riego.

Își dădură curând seama că râurile, mai ales dacă sunt mari, pot fi privite, dar că e greu să ajungi la mal. În fața lor se întindea Ebrul, cu acea culoare de leu adormit pe care o capătă în cheile de la Ascó sau Miravet, însă nu dădură pe nicăieri de vreun refugiu, sau măcar de un parapet sau un simplu zid cu un anunț pe care să stea scris „Aruncați aici cenușa vechilor republicani”. Fiul cel mare conduse mașina pe un drum care părea că o ia spre țărmul mării, dar se pomeniră curând cu roțile învârtindu-se neputincioase în noroi. A fost nevoie să renunțe la morga doliului și să pună toți umărul

ultim simulacru de ceremonie pe podul de la Mora, dar un polițist îi amendă pentru patru sau cinci infracțiuni. În drum spre mare cei trei frați căzură de acord să vândă Fontana chiar la un preț scăzut concernului cel mai puternic. Cam în dreptul localității Amposta nevasta fratelui cel mic mărturisii că de o bună bucată de vreme se culca cu fratele cel mare. Iar nepoata preferată profită de consternarea tuturor ca să-i anunțe că

CEL DE PE URMĂ CRĂCIUN AL DOMNULUI LLOPIS

împingând caroseria, pe când noroiul le stropea hainele cernite. În mașina readusă pe șosea începu să se simtă încordarea. Nurorile nu-și mai adresau cuvântul iar fiul cel mic prinse a mormăi povești din copilărie izvorâte dintr-o gelozie încă nepotolită. Deciseră să urce la podul de cale ferată de peste râu de lângă localitatea Garcia. Așteptară să treacă expresul și, cam în silă, puseră caseta și desfăcură steagul, în timp ce fiului cel mic îi scapă urna din mână, căzând într-un ochi de apă stătută urât mirositoare, unde pluteau toate miазmele pe care Ebrul le strânsese pornind de la Fontibre, din provincia Santander. „Ce-ai făcut cu tatăl nostru!”, strigă-mama. „Nu l-ai iubit niciodată!”, adăugă soră-sa. Fiul cel mare se repezi ca un cruciat pe coastă în jos, își croi drum printre trestii și sfârși prin a se cufunda într-un peisaj cu șobolani morți, bidoane goale de dergenți și cutii de conserve până izbuti să pescuiască urna cu cenușa.

Din nou în mașină, ura lor izbucni acum fără rețineri. Mama se porni pe plâns iar apa minerală Fontana stârnea fulgere. Încercară un

s-a îndrăgostit de un mercenar care trecuse de partea trupelor bosniace și că în primele zile ale anului nou avea să plece și ea acolo, să lucreze alături de el. Ajunseră la gura de vărsare și o porniră pe plajă, fiecare de unul singur, conștienți că mai aveau foarte puțin până la împrăștierea definitivă a familiei. La țărmul bătut de valuri, întinseră iar steagul, răsună un imn fornăit și demodat acoperind țipetele prevestitoare ale pescărușilor și, cu un gest bruscat, cenușa zbură o clipă deasupra Mediteranei, șovăi ca un roi descumpănit și vântul o aduse iar la mal, așternând-o peste siluetele celor îndoliați.

Își scuturară cu mâna praful acela care-l luase prin surprindere, acoperindu-le reverele. Se simțeau desprinși de trecut și de ei înșiși. În preajmă Ebrul, conform scenariului, curgea liniștit.

În românește de
Tudora Șandru Olteanu

Simone Gobin-Eliaerts (Olanda)

Scrie o poezie a vieții cotidiene, în spiritul creatorilor din Țările de Jos. Lucrurile aparent banale își dezvăluie un dureros inefabil în versurile ei; un zăbucium interior, o îndoială, un permanent semn de întrebare se ascund în calmul aparent al privirii autoarei asupra lumii.

Cugetări în martie

Ca-ntr-un pendul
mă duce trenul
departe și mai departe

de la privești cunoscute
la altele noi
de la stăpânite-ncordări
la punctul de liniște

o clipă doar, în balans,
între tristețe
și dor.

Grădinița

O bucată de pământ
de-a-lungul peronului
lungă, îngustă

câteva șiruri de praz
de țelină
morcovi
și varză

câteva resturi,
scăpări,
de semințe
înspre o margine
tufa de dalii
pentru buchetul
din sufragerie

în miniatură
dârza
tendință de creștere.

Să relativizezi

Astăzi călătoresc
pe jumătatea dreaptă

enului

în văi pelicani
ultime de vreascuri într-o grămadă
t soarele serii.

tânga se vede, departe
rica de răcoritoare
nului de tenis

enul
aie un drum
e stânga și dreapta

târziu, la întoarcere
umina filtrată a dimineții
apta va deveni stângă.

Tăcere

te prind culoare
umina și aerul
regnează seara de tandrețe
la răsufierea unui prunc nou născut
ultâm la tot ce vedem.

Mijlocul iernii

dată, în tren
os de mandarine
rin fereastră
minul soarelui, care apune.

menea unui pendul sărbătoresc
ilucește trenul
spre est spre vest

Pe drum

mai bine pentru mine
u pe drum
a plecată
ă să fi ajuns nicăieri încă
pretutindeni
iece-clipă
-un tren care înaintează
cată de lumina soarelui,
zând în călătorie.

Peron

a stânga ticăitul ritmic
unui băț alb
icăitul unui băț
dreapta.

nd stacato-ul se oprește
iții stau
mă lângă inimă
se îmbrățișează.

Din tren

o flotă
trecut

ri, mijlocii, mici
astre, maronii, verzi

case,
grădini,
fabrică

schise, închise,
mple, sculptate,
niloade,

r-un fel sau altul,

porțile.

În călătorie

Ea vrea să călătorească
fără bagaje
cel mult cu o geantă ușoară:
pașaport
și bilete bancare.
Bagajele și le încuie în boxă
la gară.

Vrea să meargă mai departe ușoară
și liberă
de ceea ce trebuie s-o împovăreze
ca gând.
Liberă de trecutul
ce a fost sobru
în privința banilor

vrea să fie liberă
pieptănată, îmbrăcată, ca-n ziua de astăzi
liberă de ani
vrea să fie liberă
liberă de tovarășul de călătorie
care cunoaște ezitarea
din suflul ei

vrea să iasă singură
să fie departe
când conductorul
va fluiera pornirea
vor începe regretele

am luat pașaportul greșit
sunt străină în propria-mi piele.

Să faci cu mâna

mă mai privești
când eu încă mă uit după tine?

răbufniri
supărări
încăpățânări
îndărătnicii cumulate

ca în poveste
regăsim drumul
pe care-am pornit împreună

Despărțire

Această venire este plecare
Această plecare venire
cătore un început

atunci de ce oare
mă bate gândul
rămânerii acasă,

sub o veioză
lângă buchetul din glastră
cu jucăriile de pe covor
și cu portretele de pe pereți?

(Poeme din volumul «Weg en Weer» – **Și iarăși pe drum**, Editura De Beuk, Amsterdam, 1991)

Prezentare și traducere:
Monica Săvulescu-Voudouris

GOETHE, OLIMPIANUL

...o piesă, ca să aibă calități dramatice, trebuie să fie simbolică (...). Asta vrea să spună că fiecare acțiune în parte trebuie să-și aibă importanța ei proprie și să tindă spre o altă acțiune mai importantă. Un model excelent în această privință este **Tartuffe** al lui Molière. Gândește-te numai la scena întâi, ce introducere admirabilă! Chiar dintru început totul e extrem de important și îndeamnă să ne așteptăm la ceva și mai important. E adevărat că și expunerea din **Minna von Barnheim** de Lessing e excelentă, dar expunere cum e aceea din **Tartuffe** nu întâlnești decât o singură dată pe lume. E tot ce poate fi mai măreț și mai pilduitor în această materie.

Pieseile lui Calderon sunt cu desăvârșire scenice; nu găsești în ele nici o trăsătură care să nu fi fost calculată în vederea efectului urmărit. Calderon este geniul care, în același timp, avea și mintea cea mai luminată.

Shakespeare e un mare psiholog și din piesele sale putem învăța ceea ce simte omul.

Un talent nu se naște ca să fie lăsat pe seama lui, ci trebuie să fie îndrumat înspre artă și spre niște maeștri buni care să facă ceva din el.

Eschil, Sofocle și Euripide au scris, desigur, într-o altă vreme. Era o vreme în care predomina spiritul, o vreme care cerea întotdeauna numai ce era cu adevărat măreț și mai bun.

...lumea vrea ceva nou.

Lumea cere adevărul, lumea cere realitatea, și nu face cu asta decât să strice toată poezia.

...talentul adevărat își găsește, până la urmă, calea pe care trebuie să meargă.

În artă există o anumită filiație. Când examinezi tablourile unui mare maestru, descoperi totdeauna că el s-a folosit de tot ceea ce predecesorii lui au avut bun și că tocmai datorită acestora a devenit mare.

Oameni ca Rafael nu răsar așa, din nimic. Ei s-au sprijinit pe antichitate și pe tot ce s-a făcut mai bun înaintea lor. Dacă nu s-ar fi folosit de avantajele vremii lor, am avea foarte puțin de povestit despre ei.

...să nu întrebi niciodată pe nimeni când vrei să scrii ceva.

Cu libertatea se întâmplă un lucru ciudat și fiecă om o are în suficientă măsură dacă știe să se mulțumească și să se resemneze.

Din volumul: Johann Peter Eckermann. „Convorbiri cu Goethe în ultimii ani ai vieții sale”, – în românește de Lazăr Iliescu (Editura pentru literatura universală).

Antologie de D. St. Rădulescu

José María Gironella

«CÂND ERAM TÂNĂR AM CREZUT CĂ SUNT DOSTOIEVSKI»

José María Gironella s-a născut la Darnius (regiunea Alt Emporda) în 1917. În 1946 a primit premiul Nadal cu *Un Om*, iar câțiva ani mai târziu, în 1953, a obținut un mare succes cu *Chiparoșii cred în Dumnezeu*. *Inima găzduiește multe umbre*, e un roman în care diferite personaje istorice iau parte la un dialog într-un cimitir.

Pe José María Gironella îl obsedează moartea. Este ceva mereu prezent în cărțile sale, de la romanul *Chiparoșii cred în Dumnezeu*, până la ultimul, *Inima găzduiește multe umbre*, apărut de curând. La cei 79 de ani ai săi, scriitorul își amintește încă de puternica depresiune pe care a suferit-o în tinerețe și de cele două încercări de sinucidere prin care a trecut. Când aruncă o privire înapoi, murmură: „La 29 de ani, când am câștigat Premiul Nadal cu *Un om*, am crezut că eram Dostoievski, însă viața mi-a demonstrat că mă înșelam. A gândi la moarte, a vizita cimitire este ceva ce mă vaccinează împotriva vanității”. De aceea poate că ultimul său roman are drept ambianță un cimitir.

Interviul care urmează a fost luat scriitorului de către gazetarul Xavier Moret, din Barcelona.

Întrebare. *Inima găzduiește multe umbre* este un dialog între mari personaje, de la Cain și Gandhi până la Marx, Mao și Papa Ioan XXIII. Cum s-a născut ideea?

Răspuns. M-am inspirat, din Gog, de la Papini, care este unul dintre maeștrii mei. Am început să-l citesc la 15 ani și încă continuu s-o fac. Este o nedreptate faptul că acest scriitor e uitat, însă același lucru se întâmplă, și tot atât de nedrept, și cu alții... Oricum, asta mă face imun la ambiții pământești. Trăim într-o epocă a vampirilor, ne sugem unii altora sângele. Așa cum am spus, m-am inspirat din Gog, o carte în care Papini lua interviuri imaginare. Eu am ales 15 personaje istorice și le-am situat într-un colț ascuns al cimitirului din Girona. Ele își explică biografiile și dialoghează unele cu altele. A fost o provocare foarte grea.

I. Marx, este, evident, în carte, și nu-l tratați cu plăcere.

R. Sicer să fiu, o prefer pe Judit Mascó lui Marx, însă am căutat să fiu obiectiv. Cred că Marx s-a înșelat crezând că revoluția visată de el, va avea loc, în țări industrializate.

I. Pe Ioan XXIII îl vedeți mai bine.

R. Era un personaj extraordinar. Mi-ar fi plăcut să fie viu. Într-o anumită ocazie, un sculptor comunist prieten l-a întrebat: „Unde preferați să mergeți, în cer sau în iad?” El îi răspunse cu un zâmbet: „Pentru a mă simți mai confortabil, în cer, însă pentru a mă întâlni cu cardinalii mei, în iad”. Era genial.

I. Moartea apare de multe ori în cărțile dumneavoastră.

R. Pentru că moartea este singurul lucru important. Moartea mă obsedează atât de mult încât de 15 ani întocmesc o arhivă despre ea. Totul este categorisit: sinucidere, eutanasiu, ultimele cuvinte, epitafuri. Posed un epitaf din Columbia care mă încântă: „A murit împotriva voinței sale”. Când voi publica această arhivă, și asta sper să se întâmple peste vreo doi ani, ea va reprezenta o enciclopedie în cinci tomuri.

I. Vă e teamă de moarte?

R. Am 79 de ani și o văd foarte aproape. Mi-e frică deoarece nu e clar pentru mine ce voi întâlni dincolo. Spun, însă, ca și André Maurois: „Știu că voi muri, însă sper până-n ultima clipă”.

I. Cimitirele abundă în opera dumneavoastră. Ce găsiți în ele?

R. Am vizitat vreo 200 de cimitire importante. Mă atrag. Ce găsec în ele? Păi, mă fac să reflectez. Ele îmi arată că totul este efemer, că totul este deșertăciune. Este ceva ce mă lecuiește împotriva trufiei. Îmi amintesc din nou că, în 1946, la vârsta de 29 de ani, când am câștigat Premiul Nadal cu *Un Om*, am crezut că sunt

Dostoievski. Primisem un cec de 15.000 de pesetas, care atunci erau o sumă mare, și mă plimbam pe bulevard foarte mândru, cu ceul în buzunar și un buchet de flori în mână... Era minunat, însă viața mi-a demonstrat că eu nu eram Dostoievski.

I. Sunteți cunoscut, în primul rând, drept autor al romanului *Chiparoșii cred în Dumnezeu*...

R. Este adevărat, pornind de la succesul acestei cărți mi-a rămas eticheta de **domnul cu chiparoșii**. Am vândut patru milioane de exemplare în limba spaniolă și cartea a fost tradusă în șapte limbi, ceea ce face un total de opt milioane de exemplare. Însă lucrul acesta se întâmplă o dată în viață. Am scris până acum 33 de cărți, însă lumea continuă să spună „A, Gironella, cel cu *Chiparoșii*...” și gata, nu mai citeșc nimic.

I. De ce credeți că *Chiparoșii*... a avut o primire atât de bună?

R. Când am scris-o se publicaseră deja mai multe cărți despre războiul civil, însă nimeni nu s-a gândit să explice cauza războiului. Eu l-am trăit la Girona și am simțit nevoia de a-l explica în acest roman. În continuarea lui, cu *Un milion de morți*, am vrut de asemenea să arăt războiul așa cum este el privit de ambele tabere. Am fost nevoit să mă lupt timp de jumătate de an cu cenzura. Nu admiteau să fie publicat, însă cum *Chiparoșii*... avusese un mare succes și se tradusese în șapte limbi, i-am amenințat că voi publica *Un milion de morți* în Franța, cu o banderolă pe care să scrie: „Interzis în Spania”.

Același lucru s-a întâmplat și cu **A izbucnit pacea**, pe care Robles Piques se ambiționa s-o cenzureze... Însă până la urmă textul a fost publicat integral.

I. În cărțile dumnevoastră de călătorie se observă o atracție aparte pentru lumea orientală.

R. În 1962 am călătorit pentru prima oară în Asia și de atunci viața mi s-a schimbat. gândesc mereu la Asia, la **Yin** și la **Yang**. În apropiata mea reîncarnare, vreau să mă nasc în India, pentru că în Orient mă aflu mai acasă la mine decât în Occident. Mă atrage Confucius, Gandhi, Lao Tse...

I. Dumneavoastră ați simțit o depresiune puternică la vârsta de 33 de ani. În ce fel v-a reamintiți?

R. A fost ceva teribil. Ea m-a cuprins când am terminat *Chiparoșii*... Romanul s-a publicat și a avut un mare succes. Totul din jur îmi surâdea. Pentru prima dată eram, din punct de vedere economic, independent și lumea mă cunoștea. Însă, deodată, într-o zi, aflându-mă la catedrala din Girona, am simțit o migrenă îngrozitoare. Lucrul acesta l-am explicat în **Fanteziile creierului meu**. Un medic m-a avertizat că era preluđuul unei depresiuni și, din păcate previziunea s-a confirmat. Am călătorit la Mallorca cu soția mea și m-am lăsat supus la electroșocuri. Opt zile am fost în stare catatonici și mi-au rămas câteva urme de amnezie, însă trei ani am reușit s-o depășesc. Dacă nu ar fi fost soția mea, m-aș fi sinucis. Am fost pe punctul de a o face de două ori. Mă aflam pe stânci, în fața mării, și mă gândeam să mă azvârl, însă m-a salvat gândul la Dumnezeu și la soția mea.

În românește de
Ezra Alhasio

MISTERIOSUL CANETTI

La 15 octombrie 1981, o agenție de știri franceză AFP anunța: „Premiul Nobel pentru literatură a fost atribuit scriitorului de limbă germană, născut în Bulgaria, Elias Canetti, 76 ani, pentru bogăția spiritului său și expresivitatea stilului”. Academia Suedeză aprecia că laureatul este „unul dintre autorii de maxime cei mai eminenți ai timpului, exprimarea concisă a ironiilor vieții, făcându-te să te gândești uneori la marii precursori, cum ar fi La Bruyère și Lichtenberg”. Scriitorul, care locuia atunci la Londra, fusese de negăsit în acea zi de joi și n-a reacționat în nici-un fel la aflarea veștii. „De negăsit”, de atunci până la

moartea sa în 1994, la Zürich, Canetti nu acordat nici-un interviu, a refuzat orice alt onoruri și a făcut voiajul până la Stockholm doar pentru a aduce un omagiu deosebit lui Franz Kafka și Hermann Broch. A continuat să scrie, să-și primească, discret câțiva dintr prieteni, așezând un zid de nepătruns între el și gloria literară.

Propria-i biografie „Istoria unei vieți” eseurile din „Conștiința cuvintelor” și reflecțiile din „Inima secretă a orologiului” piesele de teatru au ținut trează lumea literelor. Unicul său roman „Die Blendung” apărut în anul 1935 și editat la Arthaud în 1949, sub titlul „Turnul Babel”, l-

entuziasmat pe Raymond Queneau, cu mult înainte ca acesta să fi fost reeditat la Gallimard; iarăși cu o altă denumire „Auto-da-fé“.

Născut în Bulgaria, țara trandafirilor, la Ruscuc, astăzi orașul Ruse, pe cursul inferior al Dunării, copilul Elias era predestinat unei călătorii europene. Săpându-se la rădăcinile arborelui său genealogic, s-a descoperit că Elias Canetti era descendentul unei familii sefarde, izgonită în anul 1492 din localitatea spaniolă Canete, din apropierea Valenciei. Din tumultoasa sa peregrinare, reținem că a reușit să părăsească Viena, după Anschluss, grație unui pașaport turcesc.

Copilăria și-a împărțit-o între Manchester, Viena și Elveția (locuind la Hampstead și Zürich). Frații lui, Georges, cercetător la Institutul Pasteur și Jacques, impresarul cântăreților Brel și Brassens, erau de naționalitate franceză. Canetti s-a „jucat“ de-a frontierele și cetățeniile, sub semnul unei specifice ubicuități balcanice. Este suficient să deschizi volumul I al „Istoriei unei vieți“, intitulat „Istoria copilăriei, limba salvată“, pentru a constata că Elias (nici bulgar, nici tian, nici britanic, nici austriac) și-a descoperit vocea și calea sa (în originalul articolului francez sună splendid „sa voix et

sa voie) de la Ruscuc la Zürich între anii 1905 și 1911.

Canetti a fost un scriitor de limbă germană, în ciuda peregrinărilor și babelismului din arborele său genealogic, rămânând toată viața credincios limbii „secrete“ a părinților săi. La Berlin, îl frecventa pe Bertolt Brecht, în ajunul triumfului cu „Opera de trei parale“, fiind repede remarcat printre autorii de origine vieneză atât de neglijați în acel timp. De altfel fusese comparat cu idolul său Karl Kraus, Werfel, Ștefan Zweig (pe care-l disprețuia) și Broch, căruia i-a ținut un discurs omagial la Viena în 1936, la împlinirea vârstei de 50 de ani.

Ca autor eminent de maxime, Canetti călca pe urmele lui La Bruyere sau Lichtenberg, în „Martorul auricular“. Lector fidel al lui La Rochefoucauld, Chamfort, Nietzsche, Jules Renard sau Cioran, el a înglobat în aforism enormitatea tristeților și înfrângerilor sale. Opera sa derutează și deranjează încă, prin amploare și diversitate, făcând proba unei teribile lucidități.

**Selecție și traducere
din „L'Express International“:
Constantin Ardeleanu**

cartea străină

MELANCOLIA POVESTITORULUI

de VIRGIL LEFTER

Distinsul critic și eseist Sir Frank Kermode îl numește pe Jim Crace „un virtuoz“. Într-adevăr, prozatorul britanic este un abil povestitor, un autentic maestru ce își construiește romanul cu o tainică artă, reușind acea rară balanță, specifică povestitorilor de elită, care nu îl prinde în mrejele tramei lor, determinându-ne să urmărim „cu sufletul la gură“ desfășurarea unei „istorii“ ce ne smulge din contingent și ne transpune într-o altă lume – lumea de esențe pure a artei. „Nave în pericol“ („Signals of Distress“) este o carte lentă, elaborată ingenios, firul epic se leapănă când lent, când precipitat, ritmul este determinat de alchimia secretă a artistului iar personajele au vigoare, sunt vii, căpătând contur, rotunjime și o inconfundabilă personalitate. Eroi romanului au voluptatea povestirii și acțiunea pogoară ades în fabulos. Povestirea învăluitoare dobândește dintr-o dată dimensiunile fantastice ca în episodul marinarului naufragiat ce se transformă într-un sloi de gheață, alunecând fantomatic în arca lui pe luciul apei, în voia valurilor. Vidoma unor distinși și reputați contemporani cum ar fi, de pildă, William Golding în Trilogia mării sau Berry Unsworth în Foamea sacră, în romanul său „Nave în pericol“, Jim Crace se refugiază și el în trecut. Această plasarea a acțiunii în trecut nu este ca în cazul lui Golding o încercare de glorificare a unor forme narative revoluționare (și parabolă implicită, în ciuda faptului că autorul ne asigură, cu o suspectă ostentație, că „odiseea“ personajelor sale nu trebuie să edem nimic dincolo de povestirea pură) ci

mai degrabă „o poveste filozofică“ cu aceleași dimensiuni de parabolă, ca în cazul lui Berry Unsworth în „Foamea sacră“. Jim Crace evadează în trecut iar paseismul său este de sorginte romantică. Povestea naufragiului navei Belle of Wilmington (acțiunea este plasată în anii '30 ai secolului al XIX-lea) și salvarea echipajului în vecinătatea unui sătuc din vestul Angliei, viața zbuciumată a locuitorilor acestui târâm îndepărtat, spațiu afectat de goana după bani a unor indivizi dornici să se căpătuiască cu orice preț, într-o epocă de violență și brutalitate, specifică „acumulării primitive a capitalului“, apoi plecarea navei cu emigranți ce sperau să înceapă o viață nouă în Canada,

în fine, din nou naufragiul aceleiași nave și pieirea majorității eroilor pe care i-am urmărit pe parcursul desfășurării povestirii – formează nucleul narativ a unui roman care, vorbindu-ne despre trecut, nu face, în fond, decât să ne înfățișeze într-o altă ipostază lumea noastră. „Paseismul“ lui Jim Crace apare astfel într-o lumină nouă. Aceeași violență, aceeași agresivitate (un personaj va fi brutalizat din pricina că nu a cedat presiunilor exercitate asupra sa de a-i lăsa pe drumuri, fără nici o recompensă materială, pe foștii salariați ai firmei sale), aceeași cupiditate și sete de căpătuială caracterizează nu numai trecutul ci și prezentul. Viața amară, trudnică, a locuitorilor din Wherrytow – cu ritualurile imuabile ale vieții și ale morții – se desfășoară între două călătorii pe mare. Clișeul „călătoriei pe mare“ este întrebuit de autor pentru a sugera mai vibrant trista, frământata, marea „călătorie“ a vieții. Căci în cartea lui Jim Crace totul este amar, copleșit de disperare, dezamăgire și eșec. Eroi sunt toți, până la unul, devorați de autorul ce îi neantizează fără șovăială. Figura patetică a idealistului Aymer Smith, „estet și holtei“, ființa fascinată de utopii sociale, omul naiv și pur ce se luptă cu morile de vânt, încercând să se împace cu oamenii și vremurile, aducând armonie și raționalitate într-un univers al agresivității și violenței, este cu brutalitate redus la tăcere. Viața se dovedește, în ultimă instanță, a fi un dureros eșec. „Nave în pericol“ este o carte dură. Forța povestirii se conjugă cu o imagine aspră, descurajantă, a vieții. Autorul pare a fi un pesimist, el pare a sugera că, în trecut la fel ca în prezent, lumea a fost și este un târâm al eșecului, al dezamăgirilor și disperării, unde numai cei tari și lipsiți de scrupule reușesc până la urmă. Evadarea în trecut, nostalgia paseistă, se dovedește și ea o iluzie. Și încet, încet, în trupul de o mare vigurozitate al narațiunii se insinuează melancolia. Disperarea și tristețea se metamorfozează într-o melancolie grea ce învăluie cartea, dându-i o vibrație și o aromă ce o fac cu atât mai seducătoare și rafinată. Aidoma unei somptuoase și falnice Veneții, cartea este asaltată de apele tenace ce se insinuează pretutindeni, își întind triumfătoare petele de igrasie, cotropesc edificiile, rod din temelii totul, înstăpânindu-se atotputernice într-o atmosferă de crepusculară și atotcuprinzătoare melancolie. Cartea lui Jim Crace capătă dintr-o dată virtuți poetice. Atmosfera ce învăluie totul în cețuri fumurii este rezultatul unui sentiment de descurajare în fața vieții, al unei speranțe pierdute. Melancolia aceasta are însă ceva dulce înlăuntrul său. Și astfel, dincolo de dezamăgiri, dincolo de speranțe pierdute, în această lume ce trăiește vag și stins între două călătorii pe ape, licărește năluca unei iluzii de frumusețe. „Melancolia povestitorului“ ne seduce și, pe plan estetic, ne face să uităm pentru o clipă durerea ce o ascunde. Este un miraj și un miracol al artei – acela de a transfigura pentru o efemeră clipă durerea într-o dulce, învăluitoare sfășiere.

Jim Crace: „Signals of Distress“, Viking, London, 1994

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE văzută de ION CUCU

- 1) Elena Chițimia meditănd la „Regatul ascuns al poeziei“.
- 2) Criticul Dan Stanca în căutarea și valorificarea omului nou prin romanul său „Aripile Arhanghelului Mihail“ (1996).
- 3) Vizitând iarăși India, Vasile Andru n-a scăpat prilejul să se arate din nou apropierea înțelepților.
- 4) O fotografie de epocă pentru Vlaicu Bârna, Radu Lupan și Radu Cârneli.
- 5) În expediția scriitorilor români din întreaga lume, țărnela a fost mai primitivă decât cele trei mări străbătute. O confirmă, între alții, Marius Ghica, Ioan T. Morar, Gabriel Chifu, Mihai Sin, Ion Mircea.

